

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

CİHAN AKTAŞ HİKÂYELERİNDE AİLE

Hazırlayan

Merve YILMAZ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

TOKAT-2019

CİHAN AKTAŞ'IN HİKÂYELERİNDE AİLE

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 17 / 06 / 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof.Dr. Alpay Doğan YILDIZ

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Ü.Gülsüm TARAKÇI GÜL

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Emel HİSARCIKLILAR

Üye : .....

Üye : .....

İmzası

Bu tez, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 30 /05 /2019 tarih ve 32-42 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof.Dr.İlhan EROĞLU
Enstitü Müdürü: .....Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız'ın danışmanlığında hazırlamış olduğum “Cihan Aktaş Hikayelerinde Aile” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin ispat edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

28.05.2019

Merve YILMAZ

ÖN SÖZ

“Cihan Aktaş’ın Hikâyelerinde Aile” adlı bu çalışmada 1990 sonrası eserleri yayımlanmaya başlanan ve yayımlanmış on üç hikâye kitabı bulunan Cihan Aktaş’ın hikâyelerini “aile” bağlamında incelenmiştir. Çalışma “Ailenin Oluşumu, Aile Bireyleri, Aile ve Çocuk, Ailenin Boyutu, Aile ve Eğitim” bölümlerinden meydana gelmektedir.

Ailenin Oluşumu adlı bölümde ailenin hangi yollarla meydana geldiği, Aile Bireyleri adlı bölümde hikâyelerde yer alan aile bireylerini, Aile ve Çocuk adlı bölümde anne- babanın çocukları ile ilişkileri ve kardeşlerin kendi içerisindeki ilişkileri, Ailenin Boyutu adlı bölümde çekirdek ve geniş ailenin yanı sıra dağılan aileler, Aile ve Eğitim adlı son bölümde ise anne- baba ve evlatların eğitim durumları anlatıldı. Sonuç bölümünde ise Cihan Aktaş hikâyeciliği ve “Cihan Aktaş Hikâyelerinde Aile” adlı bu çalışmada ortaya konan tespitler özetlendi.

Bu çalışmanın hazırlanmasında teşvik ve telkinleriyle yardımlarını gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız’a, her zaman maddi manevi yanımda olduğunu hissettiren, başımın sıkıştığında yanına koştuğum Dr. Emel Hisarcıklılar’a, araştırmam boyunca yanımda olan destekleyen, motive eden canım dayım Doç. Dr. Fatih Yılmaz ve biricik annem Nazlı Yılmaz’a, yol arkadaşlığını hiç bırakmayan, varlığıyla rahatlatan dostum Bilge Günhan’a ve son olarak yazdıklarıyla bizlere ışık olan kıymetli yazar Cihan Aktaş’a teşekkürü bir borç bilirim.

Merve YILMAZ

TOKAT 2019

İçindekiler

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	8
1. AİLENİN OLUŞUMU	8
1.1. Görücü Usulü Kurulan Evlilikler	8
1.2. Severek Evlenme	10
1.3. İdeolojik Evlilikler (Düşünce Evlilikleri)	12
1.4. Bir Kaçış Olarak Evlilik	14
1.5. Kendi Ailesini Kuranlar	15
İKİNCİ BÖLÜM	16
2. AİLE BİREYLERİ	16
2.1. Ailede Kadın/Anne	16
2.1.1. Evliliğinde Mutsuz Olan Anneler	19
2.1.2. Bir Aile Oluşturamayan Kadınlar	26
2.1.3. Ailede Eş Olarak Kadın	29
2.1.4. Anne ve Çocukları	31
2.2. Ailede Erkek/Baba	48
2.2.1. Sevgili, Eş ve Baba Olarak Erkek	48
2.2.2. Baba ve Çocukları	59
2.2.3. Üvey Baba	68
2.3. Diğer Aile Bireyler/ Yakın Akrabalar	68
2.3.1. Kayınvalide	68
2.3.2. Hala	70
2.3.3. Teyze	72
2.3.4. Görümce	74
2.3.5. Amca Çocukları	76

2.3.6. Dede- Anane.....	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	81
3. AİLE –ÇOCUK	81
3.1. Kardeş İlişkileri.....	81
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	87
4. AİLENİN BOYUTU	87
4.1. Çekirdek Aile	87
4.2. Geniş Aile	90
4.3. Dağılmış/Parçalanmış Aileler	91
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	101
5. AİLE VE EĞİTİM.....	107
5.1. Aile Fertlerinin Eğitim Durumları	101
5.1.1. Annenin Eğitim Durumu	102
5.1.2. Babanın Eğitim Durumu	106
5.1.3. Kız Çocuklarının Eğitim Durumu	109
SONUÇ.....	116

ÖZET

CİHAN AKTAŞ HİKÂYELERİNDE AİLE

Merve YILMAZ

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Haziran/ 2019

Danışman: Prof. Dr. Alpaz Doğan YILDIZ

Cihan Aktaş, 1990 sonrası modern Türk hikâyesinin önemli temsilcilerinden birisidir. Yazarın yayımlanmış on üç hikâye kitabı vardır.

Bu çalışma 1990 yılından sonra Türk hikâyeciliğine önemli katkıları olan Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde aileyi konu edinmektedir. Cihan Aktaş'ın on üç kitabı incelenerek hikâyelerdeki aileler çeşitli başlıklar altında değerlendirilmiştir. Yazarın hikâyeciliği hakkında belli bir konuda bütüncül bir değerlendirme yapmak hedeflenmiştir.

Cihan Aktaş roman, inceleme araştırma, öykü türünde toplam otuz altı eser veren üretken bir yazardır. Bu yazar hakkında lisansüstü çalışmalar iki tane ile sınırlıdır. Cihan Aktaş hikâyelerinde ailenin önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Yazar hikâyelerinin tamamına yakınında karakterleri aile içerisinde okuyucuya sunmaktadır. Aile konusu, yazarın hikâyelerinde beş bölümde yorumlanmıştır. İlk bölümde hikâyelerdeki ailelerin oluşum şekilleri üzerinde durulmuştur. Bu oluşum şekillerine “Görücü Usulü Evlilik, Aşk Evliliği, İdeolojik Evlilikler, Bir Kaçış Olarak Evlilik, Kendi Ailesini Kuranlar” alt başlıklar eklenmiştir. İkinci bölümde hikâyelerde yer alan aile bireyleri “Anne-Kadın, Baba-Erkek, Diğer Aile Bireyleri” adında üç temel başlık altında incelenmiştir. Üçüncü Bölümde Aile ve çocuk ilişkisi, dördüncü bölümde ailenin boyutu “Çekirdek Aile, Geniş Aile, Parçalanmış/ Dağılan Aileler” beşinci bölümde ise aile fertlerinin eğitim durumu çekirdek aile bireylerini kapsayacak şekilde “Annenin Eğitim Durumu, Babanın Eğitim Durumu, Çocukların Eğitimi” incelenmiştir. En nihayetinde sonuç bölümünde ise “Cihan Aktaş Hikâyelerinde Aile” adlı bu çalışmada ortaya konan tespitleri özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cihan Aktaş, Modern Türk Hikâyesi, Aile, Hikâye Bireyleri.

ABSTRACT**FAMILY IN CİHAN AKTAŞ' STORIES****Merve YILMAZ****Gaziosmanpaşa University, Institute of Social Sciences****Department of Turkish Language and Literature, M. A. June / 2019****Supervisor: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ**

Cihan Aktaş is one of the important representatives of the modern Turkish story after 1990. The author has thirteen published story books. This study is about the family concept in the stories of Cihan Aktaş who contributed to Turkish storytelling after 1990. Cihan Aktaş's thirteen books were examined and the families in the stories have been evaluated under various titles. It is aimed to make a holistic assessment on a certain subject about the author's storytelling.

Cihan Aktaş is a productive writer who has produced thirty-six works in the genre of novel, research and story. About this author, graduate studies are limited to two. This study is one of the graduate research studies on Cihan Aktaş storytelling. It can be said that the family concept has an important place in Cihan Aktaş' stories. Nearly in all his stories, he offers the characters to the reader through the family. The concept of the family has been interpreted in the stories of the author in five chapters.

In the first chapter, the formation of the families in the stories was emphasized. We added subtitles "Arranged Marriages, Love Marriages, Ideological Marriages, Marriage as an Escape, Founders of the Own Family" into these forms of formation.

In the second chapter, we examined the family members in the stories under the three main titles "Mother-Female, Father-Male, Other Family Members".

In the third chapter, we examined the relationship between family and children, in the fourth chapter the family size as "Nuclear Family, Large Family, Fragmented / Disintegrating Families" and in the fifth chapter we examined family members' education status including the family members of the family "Mother's Education Status, Father's Education Status, Education of Children. Finally, in the conclusion chapter, we summarized the findings of this research study called "Family in Cihan Aktaş' Stories"

Key Words: Cihan Aktaş, Modern Turkish Story, Family, Story Individuals

KISALTMALAR

AÇ	: Acı Çekmiş Yüzünde
AI	: Ayak İzlerinde Uğultu
AS	: Azize'nin Son Günü
AV	: Ağzı Var Dili Yok Şehrazat
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
DO	: Duvarsız Odalar
Ed.	: Editör
FA	: Fotoğrafta Ayrı Duran
HB	: Halama Benzediğim İçin
KO	: Kızım Olsan Bilirdim
KP	: Kusursuz Piknik
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SB	: Son Büyülü Günler
SD	: Suya Düşen Dantel
ss.	: Sayfa sayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
U	: Unutulmayan
Üİ	: Üç İhtilal Çocuğu

GİRİŞ

Cihan Aktaş¹ 1990 sonrası Türk hikâyesinin önemli isimlerinden biridir. Cihan Aktaş farklı edebî türlerde birden fazla eser vermiştir. Köşe yazıları, roman, hikâye ve

---

¹Cihan Aktaş'ın hayat hikâyesi, yakın zamanlarda yayımlanan ve yazla geniş bir röportajın yer aldığı *Yüz Yüze Konuşmalar* (Akbulut, 2018: 138) adlı kitapta şöyle verilmektedir:

1960 Refahiye doğumlu. Beşikdüzü Öğretmen Lisesini bitirdi (1978). Mimarlık Fakültesinden mezun oldu (1982). Mimar, basın danışmanı ve gazeteci olarak çalıştı. Öykü, roman, inceleme ve araştırma türlerinde eserler verdi. 1997'de Gençlik dergisi tarafından 'Yılın Hikâyecisi', 2002'de TYB tarafından yılın romancısı olarak ödüllendirildi. 2002 yılında Bacıdan Bayan'a adlı kitabı, TCK 312. maddeye aykırı bulunarak toplatıldı, ancak bu toplatılma kararı daha sonra bozuldu. 2009'da *Kusursuz Piknik* isimli hikâye kitabı ESKADER tarafından Yılın Hikâye Kitabı Ödülü'nü aldı. 2015'te Bursa 15. Edebiyat Günleri Ahmet Hamdi Tanpınar Ödülü'ne; 2016 yılında ise Ömer Seyfettin Hikâye Ödülü'ne layık görüldü. 2016 yılında Necip Fazıl Roman ve Hikâye Ödülü'nü aldı. 2009-2012 yılları arasında, Tahran'da Tabatabai Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde hocalık yaptı. 2014- 2015 yıllarında Suat Köçer'le birlikte Eyüp Cafer Paşa Kültür Merkezi'nde "İrfan Sineması" başlığı altında sinema sohbetleri gerçekleştirdi. Eyüp Film Akademisinde sinema dersleri verdi. Yeni Devir, Yeni Şafak, Taraf gibi gazetelerde yazılar yayınladı. Maveria, Aylık Dergi, Girişim, Bu Meydan, Kitap Dergisi, İzlenim, Kadın ve Aile, Kafdağı, Yeryüzü, Bilgi ve Hikmet, İslamî Araştırmalar, Nehir, Dergah, Gerçek Hayat, İtibar, Dünya Bülteni, Haberiyyat gibi dergi ve kültür-sanat sitelerinde yazılar/öyküler yayınladı. İstanbul'da yaşayan yazar, evli ve iki çocuk annesidir.

Öykü Kitapları:

Üç İhtilâl Çocuğu (1991), Son Büyülü Günler (1995), Acı Çekmiş Yüzünde (1996), Azize'nin Son Günü-Azerbaycan Hikâyeleri (1997), Suya Düşen Dantel (1999), Ağzı Var Dili Yok Şehrazat (2001), Halama Benzediğim İçin (2003), Duvarsız Odalar (2005), Kusursuz Piknik (2009), Ayak İzlerinde Uğultu (2013), Kızım Olsan Bilirdin (2015), Fotoğrafta Ayrı Duran (2017), Unutulmayan (2018)

Romanları:

Bana Uzun Mektuplar Yaz (2002) , Seni Dinleyen Biri (2007), Sınıra Yakın (2012), Şirin'in Düğünü (2016)

İnceleme- Araştırma Kitapları:

Hız. Fatıma (1984), Hız. Zeynep (1985), Sömürü Odağında Kadın (1985), Veda Hutbesi (1985), Sistem İçinde Kadın (1988), Tanzimattan Günümüze Kılık Kıyafet ve İktidar I (1989), Tesettür ve Toplum/ Başörtülü Öğrencilerin Toplumsal Kökeni (1991), Modernizmin Evsizliği ve Ailenin Gerekliliği (1992), Mahremiyetin Tükenişi (1995), Şark'ın Şiiri-İran Sineması

inceleme- araştırma, yazarın yoğun olarak yazılarını kaleme aldığı türlerdir. Eserlerinin tamamına bakıldığında inceleme ve araştırma kitaplarının yanında 13 kitapla hikâyelerinin de ön plana çıktığı görülür.

Yazar, edebiyat hayatının başlangıcını bir söyleşisinde şu sözlerle anlatır.

“Sadece örgütçü veya aktivist olabilirdim, ancak edebiyat tutkum beni hep masa başına çekti. Kesin bir sınırdan söz edemesem de bazı dönemeçlere değinebilirim. İlkokula gitmeden bir çizgi roman hazırlamıştım. 2. Sınıfta ilk şiirimi, ortaokulda ise yatılı okul parkında sınıf arkadaşlarımla sergilemeye çalıştığımız ilk ve son piyesimi yazdım. Lisede ödüllü şiirler, İstanbul’da dergi bürolarına yolculuklar... Üniversiteye başladığımda Yeni Devir gazetesiyle yazı hayatımı gazete sayfalarına taşımış oldum. Genç Kalemler yarışmasında mimari bağlamı bir yazıyla ödül kazandım. 1983’te aynı gazetede köşe yazısı yazmaya başladım. İlk kitabım 1984’te yayımlandı. “Sömürü Odağında Kadın”, Yeni Devir köşe yazılarından seçme yazılardan oluşuyordu. İlk kez Aylık Dergi’de bir öyküm yayımlandı 1984’te. İlk öykü kitabım 1991’de ilk romanım 2001 yılında yayımlandı.”²

Cihan Aktaş’ın 1990 sonrası Türk hikâyecileri içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu söylenir. İlk hikâye kitabı *Üç İhtilal Çocuğu’nu* 1991 yılında yayımlayan yazar, son kitabı *Unutulmayanlar’ı* 2018 yılında okuyucuyla buluşturur. Yazar 13 hikâye kitabı kaleme alır. Cihan Aktaş’ın eserleri üzerine yapılmış, bazıları akademik düzeyde olmak üzere farklı çalışmalar vardır:

Hikâyeleri üzerine akademik düzeyde yapılmış çalışma sayısı azdır. Eserleri ve edebiyat hayatı hakkında biri Türk dili ve edebiyatı diğeri sosyoloji alanında olmak üzere iki yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Merve Gülcü tarafından yazılan “*Cihan Aktaş Hikâyelerinde Kadınların Dünyası*” başlıklı tezde Cihan Aktaş’ın on hikâye kitabında yer alan kadın karakterler incelenmiştir. Onların eğitim durumları, meslekleri,

---

(1998), Bacı’dan Bayan’a İslâmcı Kadınların Kamusal Alan Tecrübesi (2001), Dünün Devrimcileri Bugünün Reformistleri-İran’da Siyasal, Sosyal ve Kültürel Değişim (2004), Türba- nın Yeniden İcadı (2006), Bir Hayat Tarzı Eleştirisi İslâmcılık (2007), Yakın Yabancı (2008), Kardeşliğin Dili (2010), İktidar Parantezi: Kadın Dil Kimlik (2011), Şehir Tutulması (2013).

² Aktaş Cihan.(2019). (Cihan Aktaş ile 22. 02. 2019 tarihli yazışmamızda bana yukarıdaki cümlenin yer aldığı röportajı göndermiştir. Ancak röportajla ilgili detaylı bir index maalesef yazarda da yoktur.)

evlenme sebepleri üzerine analiz yapan Merve Gülcü'yü, Emine Yılmaz'ın “*İslami Kadın Yazarların Söyleminde Cinsiyet Rollerini; Cihan Aktaş İle Yıldız Ramazanoğlu Örneği*” başlıklı sosyoloji tezi takip eder. Yılmaz, Cihan Aktaş'ı müstakil olarak ele almamıştır. Cihan Aktaş'ın eserlerinde yer alan kadın karakterler ve yazarın röportaj ya da yazılarında yer alan kadın söylemleri üzerine bir çalışma olan bu tezde yazarın hikâyeleri üzerine kapsamlı bilgi edinilmez. Bu iki tezin dışında yazar hakkında yazılmış bir çok yazı ve makale mevcuttur.

“*Cihan Aktaş'ın Azize'nin Son Günü Adlı Kitabındaki Azerbaycan Kültürüne Ait Unsurlar*” (Balkan, 2013) adlı yazıda Cihan Aktaş'ın *Azize'nin Son Günü* adlı hikâye kitabındaki Azerbaycan kültürüne ait adet, gelenek ve göreneklerin yazarın hikâyelerine yansımaları, *Cihan Aktaş'ın Hikâyelerinde Uluslararası Göç* (Yıldız, 2016) adlı makalede Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde “göç” olgusu işlenmiştir. “*Kusursuz Piknik'in Bilinci*” (Aslan, 2015) adlı makalede ise Cihan Aktaş'ın *Kusursuz Piknik* adlı kitabını meydana getirirken yazarda var olan bilinç üzerine tespitler sunulmuştur. “*Kadim Geleneğe Açılan Modern Bir Kapı: Cihan Aktaş'ın Şirin'in Düğünü Adlı Romanında Nizâmî-i Gencevî'nin Hüsrev ü Şirin Adlı Mesnevisinden İzler*” (Sevinç, 2017) adlı makalede Cihan Aktaş'ın *Şirin'in Düğünü* adlı romanın *Hüsrev ü Şirin* mesnevisi ile paralel giden unsurlardan bahsedilmiştir. Benzerlikler ana kahramanlar üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

“*Cihan Aktaş'ın “Azize'nin Son Günü” Adlı Öykü Kitabında Azerbaycan ve Azeri Türkleri*” (Harmancı, 2011) adlı makalede Cihan Aktaş'ın *Azize'nin Son Günü* adlı kitabında yer alan hikâyelerde Azerbaycan kültürüne ve insanına ait unsurlar incelenmiştir. “*Seni Anlatan Biri: Cihan Aktaş*” (Çil, 2018) ve “*Cihan Aktaş'ın Şehir Tehayyülü*” (Nacak, 2018) adlı makaleler *Mahalle Mektebi* adlı derginin Cihan Aktaş özel dosyasında yayınlanmıştır.

“*Bir Kadının Kanepedeki Yeri*” (Yıldız, 2018) adlı yazıda Cihan Aktaş'ın “Her Yere Sığabilir Biri” hikâyesinde yer alan “Kanepe” ögesi insan- eşya ilişkisi bağlamında ele alınmıştır. Alpay Doğan Yıldız, bu yazıda Cihan Aktaş'ın anlatım tarzıyla ilgili şunları dile getirir: “*Cihan Aktaş'ın başka hikâyelerinde de gördüğümüz anlatım tarzının bir örneği olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu anlatım tarzında bir*

hikâye karakterinin belli bir “an”daki durumu, karakterin o andaki iç gerçekleriyle (iç dünyasıyla) iç içe anlatılır” (Yıldız, 2018: 193)

“*Cihan Aktaş’ın Kusursuz Piknik adlı hikâye kitabında Karakter Tipolojisi” (Yıldız, 2016) adlı bildiride Cihan Aktaş’ın tek kitabında yer alan karakterleri incelenmiştir. İncelenen hikâyelerde kadının merkeze alındığını belirten Alpay Doğan Yıldız, bu durumun yazarın diğer hikâyelerinde de olduğunu söyler:*

“Pek çok hikâyesinde kadın karakterler üzerinden yaşadığımız hayata, insana, Türkiye sosyolojisine dair dikkatlerini, tekliflerini okurla paylaşan Aktaş’ın bu kitabında yer alan on bir hikâyenin on birinde de merkezi karakter “kadın”dır. Şüphesiz bu on bir hikâyede kadın karakterler farklı kimliklerde, hikâye dünyasında yorumlanan farklı sosyal çevrelerde karşımıza çıkarlar. Ancak bu farklılıklara rağmen, hikâyeleri anlatılan karakterler üzerinden Kusursuz Piknik’in karakter tipolojisini çıkarmak mümkündür” (Yıldız, 2016: 759)

Hülya Argunşah “*Yakın Dönem Kadın Hikâyelerinde Kadının Kadını İnşası”* adlı makalesinde 1980 sonrası kadın hikâyecilerin kadınlarla ilgili hangi meseleler üzerinde durduğunu tartışır. Bu makalede Cihan Aktaş’ın birçok hikâyesini inceleyen Argunşah, Cihan Aktaş’ın hikâye dünyasında yer alan kadınlar için şu ifadeleri kullanır:

“Modern kadını bölünmüşlüğü Cihan Aktaş’ın da hikâyelerinde en temel konulardandır. Pek çok hikâyesindeki kadınlar eğitilmiş, başlangıçta içinde oldukları çalışma hayatından ayrılmış, böylece aslında dışarıdaki hayatla bağlarını kesmiş yalnız kadınlardır. İçinde yaşadığı toplumla kendisi arasında yer alan derin uçurumları fark eden Cihan Aktaş’ın kadınları, hemcinsleriyle de kendine sunduğu hayatı tercih ederek bir anlamda adına fedakârlık yaptıkları eşleriyle de anlaşamazlar, giderek uzaklaşırlar ve yalnızlaşırlar. Hayat onlar için bir konuşmadan ibaret haline gelir.” (Argunşah, 2007: 215)

Akademik yayınlar dışındaki yayınlarda da Cihan Aktaş’ın eserleri ve sanatı hakkında değerlendirmelere rastlanır.

Necip Tosun *Öykümüzün Sınır Taşları* adlı kitapta Cihan Aktaş hakkında şöyle bahseder:

“Dava odaklı hayatın, kadınlara yansımaları öne çıkarılır. Özellikle evlilik kurumu odak alınarak inanç/dava ekseninde yapılan evliliklerin, bu zeminin kaybolması ya da farklı yorumlanmasıyla

birlikte nasıl dağıldığı ve bu durumdan da en fazla kadının zarar gördüğü hikâye edilir.” (Tosun, 2017: 529)

Alim Kahraman’ın *Modern Türk Hikâyesi* adlı kitabında Cihan Aktaş hikâyeciliği için ise şunlar söylenir:

“1980 sonrasında toplumsal hayata katılarak kendini yeniden tanımlamış olan Müslüman kadının iç dünyası ve sorunları onun öykülerindeki konular arasındadır. Yazarın aktif ve mücadeleci kadını ortaya koyarken feminist parametrelerle de örtüşen bir alana girdiği söylenmiştir. Hikâye yazmaya bazı amaçlar da yükleyen yazarın önemli temalarından biri de göçtür. Bir yerden ayrılma ve tekrar oraya dönme şeklinde gerçekleşen bu insan hareketleri yanında aşkı, yoksulluğu, bir yazarın yazma öncesi sancılarını hikâyeleştirdiği de görülür. Post- moderne olan ilgisini ifade etmiş olan Cihan Aktaş psikolojik boyutlu bir iç çözümlemeyi de içeren yöntemiyle de anlatısını kurmuştur” (Kahraman, 2015: 96).

Hece Öykü dergisinin 82. Sayısında Rüveyda Durmaz Kılıç’ın *Bir Tanık Olarak Cihan Aktaş Öykücülüğü* adlı yazısında Cihan Aktaş hikâyeciliği için şu ifadeleri kullanır:

“Edebiyatta yaşanan gerçekliğini görmek isteyenler için Cihan Aktaş öyküleri önemlidir. Özellikle 90 sonrası Türkiye’deki din, gelenek değişimi özel hayatıyla da yaşamış olanların duygudaşlık yapabileceği öykülerdir bunlar. Sadece eserlerinin isimlerine bakmak bile Aktaş öykücülüğünün gerçek hayatta nasıl karşılık geldiğini göstermesi açısından önemlidir. (Kılıç, 2017: 61)

Yine aynı derginin 80. Sayısında Cihan Aktaş kendi hikâyeleri ile ilgili bir yazı yayımlar. *Bir Başkayı Gösterme Arzusu* adlı yazısında bazı hikâyelerinin (Dağ Yolcuları, Dağın Öteki Yüzü, Seçilen, Sarete, Herkes Aynı Kişi Gibiydi Orada) yazılma vesilelerine yer vermiştir. (Aktaş, 2017) tüm bu yazılanlar ve kendi okumalarımızdan yola çıkarak Cihan Aktaş hikâyeleri ve hikâyeciliği ile ilgili şunları söylemek mümkündür:

Yazarın hikâyelerinde kadın hikâyenin merkezine alınır. Temel kahraman olmanın yanı sıra temel anlatıcı da daha çok kadınlardır.

İncelediğimiz aile ilişkileri bakımından da durum böyledir. Kadın; anne, abla, kız kardeş, hala, teyze, anane, kayınvalidedir. Ama mutlaka hikâyenin kendisidir. Bu hikâyelerde kendini anlatır. Her yazar gibi Cihan Aktaş kitaplarında yazdığı dönemin

izlerini taşıyan ögeler bulunur. Dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik yapısı yazarı besler. Yaklaşık 28 yıldır hikâye yazan yazar, hayatın her alanındaki karakterlere bu hikâyelerinde yer verir.

Yazarın hikâyelerinde kadın, ailenin merkezinde yer alan bir bireydir. Anne- kız evlat, hala, teyze, kaynana, görümce, elti...Yazar bu bireylerin hemen hepsine hikâyelerinde yer verir. Erkek ise baba- oğul- erkek kardeş ya da amcaoğlu sınırlarının dışına pek çıkamaz.

Bu çalışmada ise, aile fertleri ele alınırken önce çekirdek aile içerisinde yer alan fertler ayrı başlıklar içerisinde incelenmiştir. Daha sonra geniş aile bağlamında diğer fertlerin hikâye içerisinde verilmiş şekilleri üzerinde durulmuştur. Ailenin oluşumu gibi boyutu da önemlidir. Cihan Aktaş'ın en çok yer verdiği boyut çekirdek ailedir. Geniş aileye fazla yer vermezken, üzerinde boyut anlamında durduğu bir diğer konu da dağılmış ailelerdir. Dağılmalar ölüm ya da boşanma yoluyla gerçekleşmiştir. Ölümler evlatların ağzından anlatılırken, boşanmalar kimi zaman kadının açısından kimi zaman da evlatların açısından anlatılmıştır. Hiçbir zaman erkek açısından boşanma olayları verilmemiştir.

Aile, ilk eğitim alınan kurumdur. Çocuk önce ailede yetişir. Yazarın karakterlerinin özellikle çekirdek aileyi oluşturan anne- baba ve çocukların eğitim durumlarını bilmeden davranışlarının anlaşılması mümkün değildir. Bu nedenle beşinci bölümde çekirdek aile fertlerinin eğitim durumları anlatılmıştır.

On üç hikâye kitabı bulunan Cihan Aktaş'ın hikâyeciliği üzerine farklı düzeyde çalışmalar yapılmış olmasına rağmen özellikle lisansüstü düzeyde fazla çalışma yapılmadığını görülmüştür. *Cihan Aktaş'ın Hikâyelerinde Aile* isimli bu çalışma Cihan Aktaş'ın hikâyeciliği hakkında yüksek lisans boyutunda yapılan ilk çalışmalardan birisi olacaktır. Çalışma Cihan Aktaş'ın hikâyelerini anlamaya katkı sağlayacağı gibi yakın gelecekte yazılmaya başlanan/başlanacak 1990 sonrası Türk hikâyesi hakkındaki çalışmalar içinde katkı sağlayacaktır. Çalışmamızın bizden sonra Cihan Aktaş hakkında daha kapsamlı düzeyde yapılacak çalışmalara ve 1990 sonrası Türk hikâyesi üzerine yapılacak araştırmalara, değerlendirmelere katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

Yazarın hikâyelerini bütün yönleriyle değerlendirmek için yüksek lisans tezi hazırlama süresinin yetmeyeceğini de düşünerek “sınırlı” bir konuda Aktaş’ın hikâyelerini ele almanın uygun olacağına karar verilerek, yapılan ön okumalarda yazarın hikâyelerinin “aile” konusu merkezinde incelenip değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Çalışmanın adının “*Cihan Aktaş’ın Hikâyelerinde Aile*” olmasına karar verilmiştir.

“*Cihan Aktaş Hikâyelerinde Aile*” adlı bu çalışmada yazarın hikâyelerindeki ana karakterler taranmış, taranan ana karakterler üzerinden Cihan Aktaş’ın hikâyelerindeki aile ilişkileri incelenmiştir.

“Ailenin Oluşumu, Aile Bireyleri, Aile ve Çocuk, Ailenin Boyutu ve Aile ve Eğitim” başlıkları altında beş bölümden oluşan bu çalışmada hikâyelerdeki ana karakterlerin aile yapılarından yola çıkılarak yazarın hikâyelerinde ailenin genel görünümü ortaya konmuştur. Cihan Aktaş’ın ana karakterlerine aile ilişkileri üzerinden bakılarak yazarın hikâye karakterleri belli bir bakış açısıyla anlaşılıp yorumlanmış olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AİLENİN OLUŞUMU

Aile evlilikle meydana gelir. “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.”³ tir.

Cihan Aktaş aile hayatını anlatırken içinde sonradan var olduğu (evlilikle beraber kurulmuş olan) aile ile doğuştan var olan aileyi bazen iç içe vermiş bazen de iki aile kurumunu da farklı açılardan ele almıştır.

Cihan Aktaş hikâyelerini okuduğumuzda hikâye kişilerini genelde aile ile birlikte görürüz.

Bu bölümde hikâyede yer alan kahramanların evlilik kurumunu, aileyi oluşturma şekilleri incelenmiştir. Bu inceleme çerçevesinde hikâyelerde yer alan aile kurumlarının oluşumunu görücü usulü, severek evlenme, düşünce evliliği, inanç evliliği, kaçış evliliği, kendi ailesini kuranlar başlıklarında ele alınmıştır.

1.1. Görücü Usulü Kurulan Evlilikler

Görücü usulü evlilikte “Kız seçme girişimi, doğrudan doğruya evlenecek gencin annesi, babası veya diğer yakınları tarafından başlatılmaktadır. Diğer aile bireylerinin de onayı alması gerekmektedir.”⁴

Geleneksel toplum yapısında sıkça görülen evlilik türü görücü usulü evliliğdir. Ailenin uygun gördüğü, daha çok yakın çevreden olan, ailenin düşünce dünyasına uygun, maddi ve manevi beklentileri karşılayabilen bireyler ailelerin ortak tanıştırmaları neticesinde evlendirilir. Yahut onların evlenmeleri için aracı olunur.

Cihan Aktaş’ın bu hikâyelerinde görücü usulü evlilik üzerinde çok durulmadığını söylenebilir. Birkaç hikâyesinde bu duruma değinen Cihan Aktaş, evliliğin oluşum aşamasından bahseder ancak evliliğin devamamında yaşananlara değinmez.

---

³Bkz. TDK

⁴ Sezen, Lütfi. (2005). *Türkiye’de Evlenme Biçimleri*. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı, Erzurum. S: 27.

Efsun'un Semaveri (AV) adlı hikâyede görücü usulü evliliği detaylarıyla görürüz. Bu hikâye dışında hikâyenin içinde görücü usulü ile evlenildiğini anladığımız hikâyeler vardır ancak bu hikâyelerde evliliğin oluşumundan bahsedilmez.

Bu hikâyede hikâye kahramanı Efsun çocuk yaşta, bir aileye ev işleriyle ilgilensin diye verilmiştir. Evin hanımı da Efsun'u kendi kızlarından ayırmaz onunla kızıymış gibi ilgilenir. Efsunda emeklerini boşa çıkarmamak için elinden geleni yapar.

Bir gün, evlerine çok sık uğramayan bir komşuları oturmaya gelir. Komşu kadın geldiği andan itibaren yanında çalıştığı adamı anlatmaya başlar. Eşinden zulüm gören bu adam sonunda boşanabilmiştir. Üstelik komşu kadına göre bu boşanmada bütün kusur karşı taraftadır. Yanında çalıştığı adamın hiçbir kusuru yoktur. Komşu kadın adamı şu sözlerle anlatır:

“Cömert, namuslu, hayırsever, çalışkan bir insan. Mahalle mescidine binlerce tümen bağışlamıştır. Ramazanda kalabalık iftar sofraları düzenler. Bir gece mersiye ehline, bir gece memurlara, bir gece de esnafa. Bir yıl Kerbela'ya bir yıl Mekke'ye gider. Geceleri risaleden birkaç sayfa okumadan yatmaz“ (s.112-113).

Bu sözlerin ardından adamın Efsun'a talip olduğunu söyler. Ayrıca yüklü miktarda mehir verecektir Efsun'a.

Hikâye kahramanı kendisine dünür gelen adamla aralarındaki yaş farkına takılır. Ancak aynaya baktığında bunu göz ardı etmesi gerektiğini düşünür. Kendisi de 42 yaşındadır. 3 çocuklu bu adamla evlenmekten başka çaresi olmadığını düşünür. İçinden keşke biraz daha genç olsaydı diye geçer. Ancak adamın gençken kendisine dünür olarak gelmeyeceğinin farkındadır. Nihayetinde Efsun görücü usulüyle evlenir.

“Her şey adabına rüsumuna uygun olarak gerçekleşmişti. İşte, saatler sonra yeni evindeki yatak odasında, üzerinde gelinliğiyle aynanın karşısında durmuş, görüntüsünü inceliyordu. Kalın pudra tabakası yüz çizgilerini eritmişti. Geç de olsa gelinliği giymişti. Kırk iki yaşındaydı. Bu yaşta belki çocuk bile doğururdu” (s.116).

Görücü usulü evlilik bu hikâyede tüm detaylarıyla okuyucuya sunulmuştur. Lakin evliliğin devamına dair bir bilgi okuyucuya verilmez. Efsun'un evlendikten sonra ne yaşadığını bilinmemektedir.

Yazar muhafazakâr aile yapısını anlatmasına rağmen görücü usulü evliliğe çok az yer vermiştir. Yazar anlattığı kahramanların eşlerini kendi seçmelerine olanak tanımıştır. Bunun bilinçli bir tercih olduğu kaçınılmazdır. Yazar okura muhafazakâr kesimin de kendi kararlarını kendilerinin alabilecekleri mesajını verir. Muhafazakâr entelektüel bireyler ilk bu kısımda karşımıza çıkar.

1.2. Severek Evlenme

Severek evlenme bireylerin evlilik öncesi birbirlerini görüp sevdiği evlilik olarak ele alınmıştır. Hikâyelerde bu evlilikler daha çok kadın fertlerin gözünden anlatılır. Eşleriyle nasıl tanıştıkları, nasıl evlendikleri hep kadın fertlerin ağzından okuyucuya verilir.

Şamil ile Patinat (AG) başlıklı hikâyede Patimat tıp fakültesi sınavlarına hazırlandığı sırada Grozni’de bir hastanede çalışırken tedavisiyle ilgilendiği Mus’ab’ a âşık olur. Mus’ab sonradan Müslüman olmuş bir Amerikalıdır. Patinat, Mus’ab’la kaçarak evlenirler. Ancak bu evlilik Patinat’ın düşlediği gibi olmaz. Mus’ab Amerika’da da Selime adlı bir kadınla evlidir. Üstelik Mus’ab hamile olan Patimat’ın doğumuna birkaç hafta kala Amerika’ya gider ve bir daha geri gelmez.

Babam O Yağmurlu Günü Hiç Unutmuyor (AV) başlıklı hikâyede genç kız mimarlık bölümünü okumaktadır. Bir gün Üsküdar Kara Davut Paşa Camii’nin yanındaki araziye çarşı tasarlamak için Mısır çarşısındaki bir peynirciyle konuşur ve peynirci konu hakkında daha detaylı konuşmak için genç kızını evine davet eder. Genç kız evde peynircinin oğluyla tanışır. Birikimli ve donanımlı olan bu delikanlı, genç kıza yardımcı olur. Nitekim genç kız, delikanlının anlattıklarından etkilenir.

“Bizimle Yıldız Topografya’da okuyan oğlu ilgileniyor. Ne çok dini bilgisi var bu çocuğun. Bir hadis söylüyor, sonra da Arapçasını. Ayrıca her Pazar günü meal çalışması yapıyorlarmış. Anlatılarını dinlerken kendi sorularımı unutuyorum. Bu bilgileri edinmeden ben kim İslam mimarisi kim! Bu çocuk, canlı İslam Tarihi külliyesi gibi. Okumadığı tefsir de yok. Üstelik hissiyatımı tam olarak yansıtan bir şiirler bağlıyor sözü”(s.57).

Genç kız kendini ona yakın hisseder. Hikâyenin sonunda da kızın peynircinin oğluyla evlendiğini öğreniriz. *“Meralli bir hatıra için açılan paragrafa tutunacağım hemen. Ama üsteleyecek; ‘ O kadar okudun. Sabahlara kadar çize çize belin kırıldı. Yağmurda karda az mı bekledin otobüs duraklarında! Ama ne oldu? Peynirciye gelin*

oldun’’ (s.61). Bu evliliğin detayları verilmez. Sadece evliliğin olduğundan okur haberdar edilir.

Tamara Rızayeva (SB) başlıklı hikâyede Rıza kızı Tamara sosyalizm düşüncesine sıkı sıkıya bağlı Azeri bir genç kızdır. Hayatını “Lenin ve sosyalizm”i anlamak üzerine kurmuştur. Babası nüfus memuruna ismini “Rübaba” yazmalarını söylemesine rağmen memur ismi “İranlı adı bu” deyip beğenmeyince Tamara adını yazar. Babası da bu durumu ses çıkarmadan kabul eder. Tamara, Rusya’ya okumaya gittiğinde kendisiyle aynı düşünce yapısına sahip olan Samet’le evlenir.

“Moskova’ya gönderilen on talebeden biriydi Tamara. Samet zaten yıllardır Moskova’da yaşıyordu. Kırk beş yıl kadar önceydi, yıl kırk sekiz miydi neydi, Büyük Vatan Muhaberesi sona ermişti. 22 veya 23 yaşındaydı. Samet’le aralarında on yaş kadar fazıla vardı. Evliliği aklına getirmiyordu ya aklına gelmeyen başına gelmiş, sosyalizme inançları onları bir araya getirmişti. Kısmetleri onları Moskova’da Şabalafka Sokağında bir öğrenci evinde buluşturmıştı. Samet ona Moskova’yı gezdirmiş, tanıtmıştı. ‘Seni yeteri kadar tanımıyorum’ demişti Samet’e. O da, ‘Beni tanımak zor değil, içi dışı bir adamın biriyim ben’ demişti. Esprili konuşurdu Samet, zeki oluşunun göstergelerinden biriydi bu özelliği. Orada aralarında nişanlanmış, kesin dönüş sonunda Bakü’de sade bir törenle evlenmişlerdi’’ (s.77).

Uzun Cümle (SB) adlı hikâyede kadın – erkek ilişkisi evlenmeden önce yaşanan sevgililik eksenini üzerinden verilmiştir. Kahraman erkek anlatıcı, hikâyede görüştüğü kızla ilgili tereddütlerini okuyucuyla paylaşır.

“Birkaç kez bitirmek amacıyla gelmişti kızın yanına. Ama onu gördükten, sesini duyduktan sonra kararını unutup veya erteliyordu. Bir karara varmak için biraz daha süre taniyordu kendine. Git gide ‘Herhalde aşk bu’ diye düşünmeye başlamıştı. Daha önce tanımadığı bu yüzden de emin olamadığı bir duyguydu bu’’ (s.22).

Anlatıcı erkeğin ailenin kutsal olduğuna inanır ve bu inanç evlilikle ilgili kaygılar duymasına neden olur. Konuştuğu genç kıza âşıktır. Ancak bunun evlilik için yeterli olup olmadığına emin değildir.

Genç kızın bazı huyları genç erkeğin tereddüt etmesine neden olur. Özellikle kızın ısrarla aradığı o uzun cümle yüzünden huzursuzlanır. Her buluşmaya gitmeden önce kızıdan ayrılacağını kafasına koyar lakin kızı görür görmez fikrini erteler. Nihayetinde de artık kızıdan ayrılamayacağına karar verdiğinde onunla evlenir.

Cihan Aktaş evlilik öncesi dönemin anlatıldığı hikâyelerde ailenin oluşumunda sevgiye, aşka yer verir. Yazarın en çok üzerinde durduğu aile oluşum şekillerinden biri de aşk evliliğidir.

1.3. İdeolojik Evlilikler (Düşünce Evlilikleri)

Cihan Aktaş hikâyelerinde Müslümanca yaşamayı dert, dava edinen kahramanlara rastlarız. Bunlar daha çok kadınlardır. Bütün oturuları, konuşmaları, davranışları davaları uğrunadır. Evliliklerini de bu çerçevede yapmak isterler. Evlilikleri İslami davaya hizmet edecek, onun uğrunda fedâkarlık yapacaktır. Ancak kadın kahramanlar çoğu zaman bu konuda hayal kırıklığına uğralar. Çünkü kendileri gibi olduğunu düşündükleri adamlar evlendikten sonra değişmeye başlarlar.

Oysaki ilk gördükleri adamlar değildir bunlar. Eşleri dava savunmanın onlar için artık önemli olmadığını, yerlerini gençlere bırakmaları gerektiğini söylerler. Üstelik eşlerinin aileleri de kadına değişmesi gerektiğini dikte ederler. Bu da mutsuz evliliklere yol açar.

Yazarın ideolojik evlilik yapan kahramanlarına baktığımızda karşımıza hayal kırıklığına uğramış kadın karakterler çıkar. Bu kadın karakterler davalarına sonuna kadar sahip çıkmalarına rağmen eşleri zamanla değişime uğramayı tercih eder.

Üç İhtilal Çocuğu (Üİ) başlıklı hikâyede Hürriyet adlı genç kız genç yaşta annesini kaybeder. Babası başka bir kadınla evlenir. Ve bu evlilikten üvey kardeşleri olur. Hürriyet baba evine geri dönmek için Kur'an kursundan arkadaşı Cemile'nin ağabeyi ile tanışır. Hürriyet biraz ailesinin yanına dönememek için biraz da düşüncelerini kendine yakın bulduğu için Cemile'nin ağabeyi ile evlenir.

“Evliliğimde şöyle oldu; Yaz tatiline yakındı, okul bitmek üzereydi ve ben asla geriye, baba evine dönmek istemiyordum. Ancak evlilik çözüm olabilirdi bana. O zaman babam istese de beni eve dönmeye zorlayamazdı. Cemile'nin ağabeyini pek tanııyordum, hatta sarışına yakın, göbeklenmeye meyyal bir tipi olduğu için evleneceğim biri olarak görünmedi ilk başta gözüme. ... İslami bir evlilik yapmak istemiştım ya gerisinin önemi yoktu. (s.57)

Cemile'nin ağabeyi Hürriyet'in evleneceği tarzda biri değildir. Davası uğrana yapacağı bu evlilikte davasından gayrı hiçbir şey önemli değildir. Evliliğindeki akideleri de bu çerçevede gerçekleştirmek ister.

“O sıralar gelinlik giymemek batı modasına karşı etkileyici bir protestoydu bizlerde. ‘Genç kızların biricik rüyası’ derlerdi ya.. Bu kabule karşı çıkışımız, bilinçli bir tutum sayılırdı. Gelinlik giymeyerek, batı modasını reddettiğimizi kahramanca ilan ediyorduk. En azından özentili bir gelinliği giymeyerek bazı gelenekleri iptal edebileceğimizi, anlatmaya çalışıyorduk. Evliliklerimizde bu düşüncelerimizle uyum içindeydi. Ne para ne kariyer, ne soy sop için evleniyorduk. İdeolojik evlilik diyorduk adına” (s.45).

Hürriyet evliliği kadar yaşanan evlilik sürecini de davasına uygun idame ettirmek ister. Batı modasına karşı olduğu için gelinlik giymeyi reddeder.

Gel Al 84 (KP) adlı hikâyede inanç evliliği ana kahramanın arkadaşı olan Rana üzerinden verilir. Rana üniversite öğrencisidir. Okurken aynı zamanda bir lokantada önce bulaşıkçılık yapar daha sonra aynı lokantanın kasa kısmında yer alır. Rana’nın çalıştığı dükkâna gelen, zamanla onunla aynı gazeteyi okuduğunu fark ettiği, üstelik bu gazeteye aynı zamanda yazılar yazan bir adamla evlenir.

“Lokantaya sık gelen ve genellikle de geç saatlerde geldiği için karşılaştığı, bazen minibüs kuyruğunda gördüğü, zaman içinde aynı gazeteyi okuduklarını fark ettiği ve okuduğu gazeteye de ara sırada yazı yazdığını keşfettiği bir öğrenciyle evlendi” (s.187).

Hikâyede evliliğin oluşum süreciyle ilgili sadece bu kısım verilir. Hikâyenin geri kalanında evlilik sürecinde fertlerin yaşadıkları anlatılır.

Bir gün evi polisler basar. Eşi tutuklanır. Rana eşi hapisteyken hem evi geçindirir hem de ayda bir eşini o yokluk içinde ziyaret etmeye çalışır. Ancak eşi hapisanede yazılarını beğenen bir kızla mektuplaşır, bu mektuplaşmalar sonunda ona âşık olur ve kıza imam nikâhı kıyar. Rana bunu öğrendiğinde bir dakika bile düşünmez. Eşini üç çocuğuna rağmen boşar.

“Gelgelelim eve dönmesinin ardından uzun zaman geçmeden eşinin yazılarıyla hidayete erdiğini öne sürerek hapiste bulunduğu dönemde kendisine mektuplar yazan genç bir kızla dini nikah yaptırdığını öğrenmişti. Bu gizli nikahı öğrendiğinde hemen boşanma davası açmıştı Rana” (s.187).

Cihan Aktaş yazdığı hikâyelerde inanç uğruna evlilik yapan kahramanları hikâye sürecinde hep hayal kırıklığına uğrarlar. Hayal kırıklıklarının temel nedeni ise erkelerden bazılarının evlilik sonrası yaşadıkları değişimlerdir. Bu kahramanlar umdukları gibi bir evlilik hayatı süremezler.

1.4. Bir Kaçış Olarak Evlilik

Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde kadın kahramanlardan bazıları evliliği şu anki durumlarından kurtulmak için çare olarak görürler. Onlara göre içlerinde oldukları zorluklardan ancak evlilik yaparak kurtulabileceklerdir. Bu zor durumlar:

- Yabancı devlette kaçak olarak yaşayan
- Üvey babanın ferdin üzerinde kurduğu baskı
- Annesi ölen genç kızın üvey annesiyle aynı evde kalması

şeklinde karşımıza çıkar.

Borçlu Bırakan Şehir (Aİ) adlı hikâyede bu durum ana karakterin arkadaşı Fazıla üzerinden verilir. Fazıla Amsterdam'da kaçak yaşayan bir göçmendir. Yaşadığı bu kaçak hayattan bıkmıştır. Bir gün, çalıştığı lokantanın sahibinin oğluyla evleneceğini ana karaktere söyler. Bu evliliği bu kaçak hayattan kurtulmak için yapacaktır. *“Bunu bileyim ve bir şeyler söyleyeyim istiyorum; çalıştığı lokantanın sahibinin oğlu Burak’la evlenmeye karar verdiler. Onunla evlenirsem bu kaçak hayattan kurtulabilirim, hem bana çok iyi davranıyor dedi” (s.25).*

Ama aslında bu evliliği yapmasının asıl sebebi üvey babasıdır. Evdeyken üvey babasının rahatsız edici davranışlarına maruz kalır. Sırf bundan ötürü evde bile giyimine dikkat etmek zorunda kalır. Adama sesini yükselttiğinde ise *“Ben senin baban değil miyim?” (s. 25)* gibi sorulara maruz kalır Fazıla.

“Üvey babası müstekreh adamın teki. Kaç kez onu güzel bulduğunu söyledi, tabii kendine has manidar kelimeleri ve yüz ifadesiyle... Adam bulunduğu odaya çat kapı girip çıktığı içinde her zaman giyimine kuşamına dikkat ediyor evde. Bu yüzden de kaşlarına cımbız dokundurtmuyor hatta başörtüsünü evde bile çıkartmamaya çalışıyor (s.25).

Bu hikâyede genç kız hem kaçak durumdan kurtulmak hem de üvey babasının ahlaksız baskısından kurtulmanın yolu olarak evliliği görür.

Üç İhtilal Çocuğu (Üİ) adlı hikâyede genç kız küçük yaşta annesini kaybetmiştir. Babası tekrar evlenir. Babasının annesi gibi kültürlü bir kadın yerine cahil bir kadınla evlenmesini hazmedemez. Üniversiteye girme sebebiyle evden ayrılır. Okul bittikten sonra da geri dönmek istemez. Evliliği bunun için çözüm olarak görür. Böylece

o sevmediği evden kaçmış olacaktır. *“Evliliğim şöyle oldu; Yaz tatiline yakındı, okul bitmek üzereydi ve ben asla geriye, baba evine dönmek istemiyordum. Ancak evlilik çözüm yolu olabilirdi bana. O zaman babam istese de beni eve dönmeye zorlayamazdı”* (s.57).

Pasajın Sesleri (U) adlı hikâyede kahraman kadın geçmişe dair anılarını hatırlar. Anılarda üniversite döneminde yaşadığı zorlukları da anlatır. Bu dönemde üniversitelere siyasi açıdan karmaşalar hâkimdir. Hikâye kahramanı kadın tüm bu karmaşalar arasında kalınca, bu durumlardan kaçmak amacıyla evlenir. Bu evlilik neticesinde yurt dışına yerleşir.

“Bir aceleyle evlendim, yetmedi askeri darbenin ardından yarıda kalan tahsilimi tamamlama fırsatı sunacağı için tercih ettiğim apar topar bir evlilikle yurt dışına taşındım” (s.180).

Görüldüğü gibi bir aile oluştururken içinde buldukları durumdan kendilerini çekip çıkaracak, daha iyi bir duruma getirecek insanlarla evlenmeyi tercih eden kahramanlar vardır. Bu hikâye kişileri yaşadıkları sorunlardan, anne ya da babalarının evlendikleri üvey ebeveynlerin yanında rahat edemediklerinden aile kurumunu oluşturmayı kabul ederler.

1.5.Kendi Ailesini Kuranlar

Sahip olunan aile kurumunun içinde (anne-baba ile) bir türlü mutlu olamayan kahramanlar evlilik yoluyla kendi ailelerini oluşturmak isterler. Küçük yaştan itibaren ilişkisi kopan ailelerin çocukları yeterli yaşa geldiğinde aile ferdi olmanın verdiği aidiyet duygusunu yaşamak isterler. Yazar hikâyelerinde, aile kavramına sahip olmayan bireyi sadece bir hikâyesinde işlemiştir.

Üç İhtilal Çocuğu (Üİ) adlı hikâyede genç kızın annesi vefat etmiştir. Babası ise başka bir kadınla evlenmiştir. Diğer kadından olan kardeşleri bir türlü genç kızı benimseyemezler. *“Dünyaya hangi gün geldiğimi benden başka hatırlayan yok., bu gün asıl bunun için anlamlı. Annesizliğimi hatırlıyorum kendime. Babam uzaklarda, emekli bir küçük memur olarak kendi aleminde yaşıyor gidiyor. Kardeşlerim, annelerimiz ayrı olduğu için belki hep bir mesafe koyuyorlar araya”* (s.33).Genç kız bu yalnızlığının ve bu ailesizliğinin içinde kendi ailesini kurar. Evlenir ve üç çocuk dünyaya getirir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AİLE BİREYLERİ

2.1.Ailede Kadın/Anne

Cihan Aktaş hikâyelerinde kadınlar kendine önemli bir biçimde yer edindir. Yazarın kitaplarında yer alan hikâyelerinin önemli bir kısmında başkahraman kadındır. Pek çok hikâyede anlatıcı da bu başkişi, yani kadındır. Kadın her türlü zorluğa katlanan, annesine bakan, evlenemeyen, âşık olup umduğunu bulamayan, üniversite mezunu yahut ev hanımı, gurbette yaşayan, yaşamak zorunda kalan gibi çeşitli vasıflarda karşımıza çıkar. Bu bölümde kadını aile içindeki anne rolüyle değerlendirecektir.

Cihan Aktaş hikâyelerinde kadınların bir kısmı takvalı duruşuyla dikkat çeker. Temsil ettiği muhafazakâr ailenin duruşuna herhangi bir gölge düşürmemek adına tüm kadınsılık özelliklerini kenara bırakır. Sevdiği, âşık olduğu adama karşı hep temkinli davranır.

“Hep kendimi uyarıyordum: sıradan bir kız gibi yönelmemelisin ona. Çünkü ne sen sıradan birisin ne de o. Bir fikri, bir misyonu temsil ediyorsunuz. Yakınlığında, kuşkulanıp da belki hor görebileceği ifadeler bulmamalı. Cinselliğini hissettirmemelisin, iç dünyanın kırılmasını yansıtmamalısın, gülüşünde çekici tonlar yakalayamamalı. Bir erkek arkadaşıyla konuşuyormuş gibi konuşabilmeli seninle. Ona duydun eğilimi sezdirecek, duygularını ele verecek gibi yaklaşmamalısın. Süslü cümlelerden, duyguları şaşırtacak kıvılcımların sorumluluğundan kaçınmalısın“ (s.112-113).

Kadın kimi hikâyelerinde ise âşık olduğu adamdan ayrıldıktan sonra aşk acısı çeken biri olarak sunulmuştur okura. *Dağın Öteki Yüzü* (SD) adlı hikâyede hikâye kahramanı âşık olduğu adamdan ayrılmıştır. Yaşadığı buhran, ayrılmak için sunulan bahaneler çekilen acıyı katlar. Kadın kahraman secde Allah’a el açıp yaşanan aşkın ilahî aşka çevrilmesi için dua eder.

“Ne yapmalı, nasıl düşünmeliydi? Farklı ufuklara açılmalı. Oyalanmalı. Ayrılığa alışmalı. Telefon sesiyle irkilmemeyi öğrenmeli. Ama son bir kez daha arasa da sorular sorsam, diye düşünmekten nasıl kurtulmalıydı? O “son bir kez” isteği hiç bitmiyordu. Eksik, yanlış, yarım kalmış sözcüklerden kurtuluş yoktu. Sadece secdedeyken kurtulduğunu hissettiren bir bağımlılığı vardı. Gözyaşları dökerek “Allah’ım, hayatı yaşanılır kılan senin aşkın olsun bana” diye dua ediyordu” (s.4).

Kadının acı çekerken aynı zamanda aşkın anlamı üzerine durduğunu görürüz. Aşkı kendi kendine sorgulamaya başlar.

“Buydu belki yaşamak, hayatı aşkın yokluğuna rağmen dayanılır ve çekici kılan buydu; toprağın ve pişmekte olan hamurun kokusuyla havaya savrulan küllerle, rüzgarda çırpınan çamaşırlarla, bembeyaz kuşların süzülüşüyle cömert ve sevecen, gözlerinin önündeydi. (...) Yaşamak soru gerektirmezdi. Dolu dolu yaşamak, diye düşündü, boş bomboş bir zihnin hafifliğini kabullenmek demek mi? Hayatı alt etmek için, onun derin ve zorlu sorularından kaçınmak içindi aşk. Ama yine de vardı, bir tül gibi de olsa bazen ağır mı ağırdı ki kalbi hiç yatışmıyordu.

Aşk kutsal, temiz bir alan olarak ordaydı ve hayatta mecbur kaldığı bir sürü yüklemle sürüyordu. Hayattan her kaçışında aşk, o beyaz tülüyle hayatın kirlerini paslarını örterek onu tahammül edilir kılıyordu” (s.3).

Kahraman tüm bu sorgulamalar eşliğinde ilahî aşka ermek ister. Hikâye kahramanı kadın Cihan Aktaş hikâyelerinin birçoğunda olduğu gibi arayışlar içerisindedir. Kafası karışıktır. Ne yapacağından nasıl düşünmesi gerektiğinden emin değildir. Bu ruh halini Cihan Aktaş birçok hikâyesinde biz okurlara vermiştir. Özellikle kadın kahramanlar içinde oldukları ruhen sıkıntılı durumlardan tam bir çıkış bulamazlar. Sürekli sorgulama içerisindedirler. *Dağın Öteki Yüzünde* hikâyesinde yer alan kadın kahraman bu özellikleri bünyesinde barındıran bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Bir başka aşk acısı çeken kahramana *Sarete* (AV) adlı hikâyede rastlarız. Kahramanımız dedesi ve teyzesiyle birlikte yaşamaktadır. Teyzesi hiç evlenmediği için ona hem evlatlık hem de arkadaşlık eder. Sıkıcı hayatını renklendiren tek şey beklediği dedesinin işçisinin kullandığı traktördür. Bilir ki o traktörle gelecek olan onun gönlünü şenlendirecektir. Dedesinin şoförü, işçisi Muhsin'dir asıl beklenen. Muhsin'e duyduğu gizli hisler karakterin hayatına renk katar. Muhsin'in sevdiği renklere göre giyinmek bile onu heyecanlandırır.

“Yolunu beklerken traktörün sesinden önce, parlak kırmızıyla başlıyordu sevincim. Bazen toz toprak içinde görüyordum ve içim parçalanıyordu. Yoksuldu o! On sekiz-yirmi yaşlarında olmalıydı. Esmer, orta boylu, sevimliydi; gülünce çingenelelere yaptırılmış altın-belki de bakır- kaplama azı dişi parlıyordu.”(s.7)Muhsin'i görebilmek için Cuma günlerini ipe çekiyordu kahraman genç kız. “ En sevdiğim renk gibiydi Cuma: Turuncu. Bugün onu görme ihtimali çok yüksekti. Cuma günü erkekler Cuma namazı nedeniyle divandan ayrıldıkları

için kadınların serbestçe odalardan divana geçiş günüydü. Tuhaf, renkli, sürprizlerle dolu bir karışıklık yaşanırdı öğleye doğru “ (s.9).

Tüm bu heyecan içerisinde genç kızın ilk aşkı tamamen hayal kırıklığı ile sonuçlanır. Kendinin olması gerektiği yerde başka biri vardır artık.

“Sonra gece hayal ettiğim tablo canlandı sanki yanında kendimi görür gibi oldum. Morların değil de morla mavinin kararsız birlikteliğine bakışım, tuhaf değil mi, gözlerimi kamaştırdı. Hem onun yanındaydım hem de uzağında durmuş, onun yanındayken izliyordum kendimi ama o morlu ben değildim; bana ait olmayan mor, bütün renkleri dağıtan, yerle bir eden kötü bozuncu bir leke gibi kaplıyordu avluyu. Mor bürümcüklü Leyla’ydı lekeleşen. Morla mavi asla bir araya gelmemeliymiş! Ama onlar bana çok uzun gelen bir süre yan yana durdular ve derken Muhsin başka işçilerle birlikte cümle kapısına doğru yürüdü” (s.11).

Cihan Aktaş hikâyelerinde ev hanımı olduğu halde eğitime ve okumaya önem veren kadınları da sıkça işler. Bu kadınlar ev yaşamlarında annelik ya da eş olma vazifelerinin yanı sıra kendilerini zihnen geliştirmek amacıyla kitaplara ve araştırmalara yönelirler. *VİP* adlı hikâye bunun en güzel örneğidir. Ancak yazar bu okumayı seven kadınlara hikâyelerinde bir hastalık musallat eder. “Toz Hastalığı” adı verebileceğimiz bu hastalıkta kadınlar kitap okumayı çok sevmelerine rağmen tozdan ötürü ciddi rahatsızlıklar geçirirler. Bu nedenle de kitaplarla aralarına mesafe koymak zorunda kalırlar.

VİP (SD) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadın araştırmayı okumayı çok seven biridir. Geçmişine düşkünlüğü onu araştırmaya yapmaya sevk eder. Bilinmeyeni bilinir kılmak ister. O yüzden sadece kendisinin bildiği konuları başkalarının da haberdar olduğunu öğrenince büyük hayal kırıklığına uğrar.

“Görmezsem, dokunmazsam, satır aralarını okuma başarısını göstermezsem olmayacak bir belgeden söz edildiğini duyuyorum laf arasında. İlk kez benim tarafımdan fark edildiğini sandığım bir kadın dergisinin birkaç yıl önce bir doçent tarafından tez konusu olarak didik didik tarandığını tesadüf eseri öğreniyorum. Sahaflarda karşılaştığım bir doktora öğrencisi, kimselerin fark etmediğini sandığım el yazması bir kitabın fotokopilerinin çoktandır elden ele dolaştığını anlatırken, yüzüm çarpılır gibi oluyor” (s.20) .

Onun ev hanımı olduğu halde okumayı ve araştırmayı sevmesini en başta eşi yersiz bulur. Eşine göre bunlar hikâye kahramanının oyalanmak için yaptığı nafiye

çabalamalardır. “ *Hiçbir gürültünün, ışığın, sesin, tozun uykusuna dokunamadı kocam, araştırmamı bir oyalanma çabasından ibaret sanıyor. Belki de bir sonuca ulaşamayacağımdan emin* ” (s.26).

Hikâye kahramanı çalışmasının sebebini şu cümlelerle açıklar: “... *ben de işte bu yüzden büyük bir istek ve çabayla, kimilerine gülünç kimilerine aptalca gelen bir telaşla bir hevesle çalışıyorum: insanlara, salt kitaplar ve düşünceler ayakta kalabilir gibi görüldüğü için...* ” (s.30)

Eksik Birkaç Harf ve Annem (U) adlı hikâyede Latin harflerine geçtikten sonra babasına ait Arap alfabesiyle yazılmış kitapları imha etmeye çalışan bir anne karşımıza çıkar. Kız evladın ağzından dinlediğimiz hikâyede annenin yok etmek için seçtiği ve yakmaya kıyamadığı kitapları ayırırken içinde bulunduğu hal ve hareketler bize annenin entelektüel birikimi hakkında bilgi verir:

“Türkçe kitapların bir kısmını kendi kütüphanemize yerleştirecekti. Aralarında aşına olduğu ciltler vardı, Yakup kadri, Refik Halit Karay romanları gibi. Ahmet Mithat Efendi'nin Yeryüzünde Bir Melek'inin Latin harflerine aktarıp aktarılmadığını bilmiyordu; romanı alıkoyabilseydi keşke” (s. 149).

Pek çok ev kadını kendilerinden emin, okumayı seven ve araştıran biri olarak görürüz. Hikaye kahramanına göre kadın toplumda hangi konumda ya da durumda olursa olsun kendisini yetiştirebilir. Okumak, insanın kendisinde yapacağı en büyük devrimdir. Bu devrime en çok ihtiyaç duyan ise aile kurumun en önemli yapı taşı olan kadındır. Kadın, okuma ve araştırmalarla sadece kendisini yetiştirmez. Bunlar sağlıklı evlatlar yetiştirmek içinde yapılmış ön çalışmalardır. Bilen bir kadın (anne) çocuğunu bu ışık doğrultusunda yetiştirir. Bu şekilde yetişen çocuk kendi evladını yetiştirir.

2.1.1. Evliliğinde Mutsuz Olan Anneler

Yazarın birçok hikâyesinde evliliğinden mutsuz olan kadınlar görürüz. Kadınlar yaptıkları evliliklerde umduklarını bulamamışlardır. Eşlerinde var olan ilgi onlara yeterli gelmemektedir. Dikkat çeken nokta ise bu beklenti fazlalığının okumayı seven kadın üzerinden verilmesidir.

Dünyada var olma sürecini layıkıyla yerine getirmeye çalışan kadınlar eşlerinden belli bir beklentiye girerler. Beklentisini karşılamayan evlilikler kadınlar için hayal

kırıklığıyla sonuçlanır. Kadınların iç dünyalarında yaşadıkları bütün çalkantıları veren Cihan Aktaş, bu konuya da çeşitli hikâyelerinde değinmiştir. Kadın mutsuzluğunu anlatırken bu durumu olaylar üzerinden vermez. Kadınların mutsuzluğu olaylardan ziyade, düşünce üzerinden okuyucuya sunulur.

Virginia Woolf Mutsuzluğu (SB) adlı hikâyede yer alan kadın kahraman Levize eşinin herhangi bir sebepten evde olmadığı bir gün vakit geçirmek için açtığı kolilerin içinden Virginia Woolf kitabına rastlar. Daha önce Bronte kardeşler dışında pek kadın yazar okumamıştır. Virginia Woolf, okudukça eşinin yaptığı gezilere öfke duymaya başlar.

“Ziyaettin Efendi’nin kızı Levize Sir Leslie Stephen’in kızı Virginia Woolf’u okudukça hem kocasının sebepleri ve dönüş zamanı belirsiz gezileri için öfke duyuyor, hem de yanlış başına da yaşayabileceğine bunu başarması gerektiğine inandıran inatçı, keskin bir güç geliştireyordu içinde. Bu yüzden de git gide kocasının çıkıp gidişleri o kadar yaşantısını altüst edici bir olay olmaktan çıkıyordu” (s. 60).

Eşinin o kadar hareketli yaşantısının yanında kendisi sadece kitap okur. Okudukça da üzüntüsü ve geleceğe yönelik umutsuzluğu artar. Kocasına onu yalnız bıraktığı için şikâyetlenir. En nihayetinde de hayatında yine her şey olduğu gibi devam eder.

“Beni yalnız bırakıp gidiyorsun, burada tek başına ne yaptığıma aldırılmıyorsun, diye yakınıyordu kocasına. Ne yapayım diyordu o da, karşısındaki bu sorgulayıcılığı gizli bir keyifle izleyerek. Hep evde mi oturayım?... Yoksa her gittiğim yere yanımda mı taşıyayım?” (s.61)

Bu hikâyede ilişkiler sadece hikâye kahramanı Levize’nin üzerinden değil, annesinin üzerinden de verilir. Annesi de çok okuyan bir kadındır. Kasaba yaşantısından, hoşuna gitmeyen insanlardan kaçır. Bu kaçışı kitaplara yönelerek gerçekleştirir. Üstelik babasının tıpkı kocası gibi uzun gitmeleri annesini daha fazla okumaya iter.

“Çok okuyan çok bilen annem, pratik bir karşılığı olmayan, kasaba yaşantısı için bir değer taşımayan bilgileriyle, bir de babamın evle barkla ilgisizliği yüzünden iyice edilgenleşmiş, içine kapanmış, kabuğuna çekilmişti. Kitapları, dergileri, çocukları ve seçme birkaç arkadaşıyla kasabanın içinde farklı bir uzay oluşturmuştu kendine” (s.70).

Levize'nin annesi çeşitli sebeplerle evden giden ve günlerce gelmeyen babasını bekler. Geri döndüğünde yanında arkadaşlarını getiren babasına bıkip usanmadan hizmet eder. Üstelik evinde aldığı terbiye gereğince içki içen insanlara hizmet etmekten rahatsız olur olmasına ancak yine aldığı terbiye gereğince ses çıkaramaz.

“Annem bir hayalet gibi mutfakla balkon arasında gidip geliyordu. Baba evinde aldığı terbiyenin gereğince içki içen insanlara hiçbir şekilde hizmet etmemesi gerektiğini düşünüyordu. Ancak aynı terbiyenin gereğince özellikle misafirlerinin yanında kocasına karşı çıkamıyor, misafirlere karşı hoşnutsuzluğunu belli edemiyordu da (s.63).

Evliliğinde mutsuz olan kadınların mutsuzluklarının sebeplerinden biri de kadının ailesinin, kadının düşünce yapısına uymamasıdır. Üstelik ailelerin evliliklerine müdahaleleri evliliklerde çatlaklara yol açar.

Cihan Aktaş dinî inançlarını dolu dolu yaşamak isteyen kadın karakterler oluşturmuştur hikâyelerinde. Bu karakterlerin en önemli özellikleri inançlarına sonuna kadar bağlı olmalarıdır. Şöyle ki; onlara göre yanlış olan şey daima yanlıştır. Eğer mevcut durum onların inanç yapısına ters düşen halleri meydana getirirse de karşı çıkmaya çekinmezler. Buna eşlerinin aileleri de dâhildir.

Şemsiyenin Altında (AÇ) adlı hikâyede hikâye kahramanı düğün günü kayınpederinin şemsiyesinin altında bahçe kapısından geçmesi gereken bir adetle karşılaşır. Onun düşünce yapısına uyan bir adet olmadığı için bunu yapmayı reddeder. Mutsuzluk bu olayla başlamış olur. Kadın kahramanın eşi birkaç dakika sürecek bu ritüeli eşinin yapmamasını anlayamaz. Bundan dolayı kadın kahramana aklına geldikçe söylenip durur:

“Bu tür sembolik ve çok önem verilen haysiyet konusu yapılan törenlere yabancıydı, hatta, içinde yer almak bir yana dursun böyle bir törende yer almak hem de şemsiyenin altında, kayınpederinin himayesini sembolik biçimde bile olsa kabul ediyor sayılarak bu feodal yapının bir taşına indirgenmek ağrına gitmişti” (s.36).

Hikâye kahramanı kadın eşini sever. Ancak eşinin, babasının otoritesini koşulsuz kabul etmesi onu üzer. Bu durum ilişkilerinin yıpranmasına neden olur. Kadın kahraman özgür yetiştirilmiştir. Başkalarının sözleri ya da isteklerine göre hareket

etmek istemez. Eşinin babasının isteklerini bu kadar çabuk benimsemesini anlamaz. Bunu eşine anlatmayı bile düşünmez. Çünkü eşi anlatsa da anlamayacaktır:

“Bu şehre geldiğinden beri kocası kısa zamanda içinde bambaşka biri haline gelmiştir. Babasının himayesi altında yumuşayıvermiş, pelte gibi olmuş bir bakıma çocuklaşmıştı. Himayeci kişiliği kadar sıradan eylemleri bile normal merasimleştirmeye eğilimi hatta inancı ve bu inancı etrafındakilere de yükleyişi yüzünden de kayınpederiyle dolayısıyla onun etki alanındaki herkesle arasında bir uçurum oluyordu. (s.55)

Teşekkürü Hakettiniz Bay Yargıç (Üİ) adlı hikâyede hikâye kahraman inançları doğrultusunda yaşar. Evliliği de bu doğrultuda yapmıştır. Ancak eşi evlendikten sonra değişmeye başlar. Kahramanın eşi yaşlanıyoruz iddiasıyla davasını gençlere bırakılması gerektiğini söyler. O davayı, savunan adam gitmiştir. Bu durum da kahraman kadını hayal kırıklığına uğratar.

“Şimdi değer yargıların değişti; yaşamaya biçtiğin anlam değişti ve sen buna olgunlaşma adını veriyorsun” (s.26).

Eşinin tek beklentisinin evde oturup çocuk bakması gerektiği beklentisi kadını üzer.

İlk tartışmalarını evliliklerinin ilk yılında yapmışlardır ve bu tartışmada adam kadına ya bu durumu kabullenmesini ya da çekip gitmesini söyler. İşte kadın ilk yarasını bu sözle alır. Eşi kendini affettirmek için uğraşmış ancak devam eden süreçte bu sözleri diline pelesenk haline getirmiştir. Genç kadının evlilikten beklentisi eşininkinden oldukça farklıdır. Ona göre hayat ortaktır ve birlikte yaşanmalıdır. Oysaki eşi her şeyi karısının üstüne bırakır. *“Nasıl anlatılır ki? Dünyalarının kopukluğu nasıl anlatılırdı?... Ya da ikisinin birden bir kişinin hayatını yaşadığını... Bir bütünleşme değildi bu birliktelik ya da dayanışma hiç değildi.” (s.24)*

Parkta Bir Sabah Erkenden (AÇ) adlı hikâyede kahraman evli ve bir çocuk annesidir. Eşiyle tartıştığı bir sabah erkenden oğlunu alır ve parka gider. Parkta durduğu zaman boyunca eşiyle olan ilişkisini gözden geçirir. Eşi Faruk'un ablası evliliklerini yönlendiren kahraman olarak karşımıza çıkar. Kadın kahraman aile düzeninde kendisinden daha çok söz hakkına sahiptir. Faruk ablasına çok değer verir. Hatta öyle ki evlerinin anahtarlarının biri de ablada bulunmaktadır. Bu da ona eve rahatça girip çıkma hakkı tanır. Kadın kahraman bu durumdan şikâyetini eşine dillendirse de bundan hiçbir

sonuç alamaz. Üstelik evlilikleri boyunca kilo almaya başlayan kadın eşi tarafından beğenilmez. Eşi bir gün arkadaşlarıyla buluştuktan sonra eve döndüğünde arkadaşlarının kendisini çok genç bulduklarını söyler: *“Arkadaşlarım diyorlar ki sen karından daha güzelsin, daha genç görünüyorsun ne dersin sen şimdi bu işe, beni tekrardan evlendirir misin mesela?”* (s.83)

Kadın o an bir şey demez ama eşinin bu laflarına çok üzülür. Kadının eşinin kadının sözlerini dikkate almaması, onu evlilikleri üzerine düşündürür. Üstelik oturdukları evi satmaya karar verir ve bunu kadın kahramana söylemez. *“Niye sevmeliydi ki onu; hiçe sayıyordu fikrini, kendisine sormadan evi satmaya karar veriyordu* (s.83).

Cihan Aktaş bazen de hikâyelerinde aile fertlerinin kendi ruhsal durumlarında var olan dalgalanmaların evliliğe yansımaları verir.

Fıstıkağacı'ndaki *Ev* (AÇ) adlı hikâyede kadın kahramanın eşi fikir suçundan dolayı her an tutuklanabilirim korkusuyla ülkesini terk edip Almanya'ya yerleşmiştir. Kadın eşinin arkasından her şeyi bırakarak iki çocuğuyla birlikte gitmek zorunda kalır. Bu gidiş, bu zorunlu göç, kadının ruhunda derin yaralar açar. Gittiği yeri hiç benimsememiştir. Oysaki eşi oraya hemen adapte olmuştur.

Kocaların anlayışsızlığı, eşlerini hizmet aracı olarak görmeleri, şahsiyet olarak görmemeleri kadınları mutsuz eder.

“Kocası için hayat pek de değişmemişti. Sürgünde de memlekette olduğu gibi yaşıyordu. Gece yaralarına kadar süren sohbetler, yazılar, kitaplar, geç gelmeler ve gelirken misafir getirmeler, geceleri saat bire doğru getirdiği misafirlere çorba pişirmesi için yatağından kaldırması...” (s.122).

Kadın bazen içinde olduğu yalnızlıktan şikâyet ettiğinde eşi hemen onu kıracak sözler söyler üstelik bunları söyledikten sonra da yaptıklarını telafi edecek bir şey yapmaz. *“Bazen komşusuzluktan, kimsesizlikten yakındığında kocası, ‘Ben mi gel dedim sana? Kendin gelmeyi istedin’ derdi”* (s.123). *“Kocası ise, kendisinden beklenen özür dilediği anlamına gelen sözcükleri asla söylemezdi, söylemeyecekti”* (128).

Kadın, tüm bu bunalımlara rağmen eşini bırakıp hep o özlemini kurduğu *Fıstıkağacı*'ndaki evlerine tek başına dönemez. *“Bir yaştan sonra kocasız kadın olmak,*

hayat gailisine düşmek zordu. Nerede olursan ol zordu. Bu yüzden, durumunu nasıl tartışırsa tartışsın, sonunda kocasına uymaktan başka çaresi olmadığına karar veriyordu” (s. 115).

Üç Kuzen (AV) adlı hikâyede kuzenler sabah yürüyüşleri yapar. Minyon, muhasebeci ve torbalı diye bahseder anlatıcı bu kuzenlerden. Yine yürüyüş yaptıkları bir sabah büyük bir jipin içinde akşamdan kalma bir kadının “Hiç şansınız yok” diye bağırması üzerine Torbalı kuzen, evliliği üzerine düşünür. Eşiyle mutlu bir evlilikleri yoktur. Eşinin istekleri doğrultusunda hareket ettiği zaman yani onun istediği programları seyredip onun istediği kitapları okuduğu zaman evliliği düzenli ilerler. Onun dışında herhangi bir hüküm verdiğinde eşi hemen sorun yaratır. Akşam eşinin eve geleceği saatlerde evi huzursuz bir sessizlik kaplar:

“Her şeye kusur bulan, dediğim dedik, geçici küskünlükler yaşamaya doymayan bir adamdı. Daha gençken, gençtir, ileride düzelir, değişir demişlerdi. Kim kusursuz ki... Gel gelelim tartışma çıkmasın diye hep alttan aldığı 12 yıllık bir evliliğindeki düzen kendisinin alttan almayı sürdürmesine bağlı olarak sürüp gidiyordu. Şikayet etmediğine göre iyi adam sayılıyordu kocası. Gerçi bir koca için söz konusu edilen standart kusurlar göz önünde bulundurulunca kötü biri olduğu da söylenemezdi ama işte kahreden, karşısındakini felce uğratan bir aksiliği, huysuzluğu vardı. Akşamları onun döneceği sırada evi kaplayan huzursuz sessizliği düşündü. Aksiliklerden, karşı çıkmalardan besleniyor gibiydi. Kırıyor yıkıp geçiyor....” (s.22)

Üstelik yarattığı bu huzursuzluk üzerine eşinden “Allah seni benimle imtihan ediyor.” (s.22) diyerek af diliyordu.

Üç İhtilal Çocuğu (Üİ) adlı hikâyede kahraman kadın bir kaçış olarak yaptığı evlilik hayatından memnun değildir. Kocasını diğer kadınların eşlerine nazaran evle daha ilgili olmasına rağmen kadının evlilik hayatından beklentilerini karşılayamaz. Kahraman kadın evlenince daha özgür olacağını ve eşiyle beraber İslamiyet’e hizmet edeceğini düşünür. Ancak bunların hepsi hayal olarak kalır.

“Genç kızların çoğu gibi ben de önceleri bambaşka düşünürdüm evliliği. Kendi evimde eski baskılar olmadan istediğim gibi çalışıp kendimi yetiştirecektim. Kocamla tefsir çalışacaktık; Fıkıh, İslam Tarihi, Arapça öğrenecektik.... Örnek Müslüman aile nasıl olunmuş gösterecektik herkese. Evimizde kimse kimseye sesini yükseltmeyecekti, hele yemek için bulaşık için ütü çamaşır için, hiç.

Kendimizden çok başkaları için, insanlık için, İslam için çalışıp çabalayacaktık (s. 58).

Kadın kahraman İslami bir evlilik yaptığını düşünür ancak eşi ve eşinin ailesi onu hayal kırıklığına uğratar.

“Onlarda beni hayal kırıklığına uğrattılar. Ben bir İslamî evlilik yapıyorum diye düşünürken onlar benden klasik bir gelin olmamı istediler. Her zaman da çeyizim olmadığını hatırlattılar bana. Bir havlu bir çarşaf mı getirdin, hepsini biz yaptık dediler her fırsatta. Ortanca kayınbiraderimin nişanlısına daha çok altın taktılar diye gücenmeye hakkım olmadığını bile söylediler” (s.62).

Kahraman kadının, kendisine sahip çıkacak bir ailesinin olmaması sürekli başına kakılır. Oysaki kadın kahraman tüm olumsuzluklardan sıyrılıp mutlu olmak, ailesiyle ilgili düşüncelerden kaçmak için yapmıştır. Bu evliliği. Tüm bu olanlar dışarıdan mutlu gibi görünen evliliğin çatlaklarıdır aslında: *“Annesiz büyümüşüm, orada burada anne terbiyesinden yoksun yetişmişim. Artık bir ailem olduğuna göre sözlerime, davranışlarıma dikkat etmem gerekiyormuş. Bu şekilde yaşamakla hayatı hem kendime zindan ediyormuşum hem başkalarına” (s.63).*

Ağırlığı kaldırmak (KP) adlı hikâyede hikâye kahramanı kocasının ilgisizliğinden şikâyetçidir. Eşi, kadının her işi kendi başına halledebileceğinden emindir. Bu yüzden de pek bir şeye dokunmaz. Kadın muhabir olmasının getirdiği cesurluğu insanların her şeyine indirgediğini fark eder. Örneğin; cinayete kurban gitmiş bir kadını gördüğünde sarsılmamış olması diğer olaylara ya da durumlara karşı sarsılmaz kalacağı anlamına gelmediği halde insanlar özellikle de eşi hikâye kahramanının her durumda böyle olacağını düşünmesine yol açar. Bu da kadını yıpratır. Üstelik insanlara karşı onlardan beklentileri olduğunu da söyleyemez.

Hikâye kahramanı eşini şu cümlelerle anlatır:

“Düzgün bir duruşu var, laubali değil bir kere ayrıca yaptığı işe eleştirel bakmayı biliyor. Çay, kahve almışsa bana da getiriyor, hemen her zaman. Bazen bir proje için ekip oluştururken beni de gözettiğini gösteren konuşmalar yapıyor, açıkça övüyor hatta bir işi tamamen erdirmede gösterdiğim çabayı” (s. 67).

Ancak hikaye kahramanı, eşinin tüm bu övgülerine rağmen var olan fiziksel yükleri kendisine yüklemesine çok bozulmaktadır. Hamileyken beş kilo ağırlığındaki

yoğurt kovasını eşi yanında olmasına rağmen kendi taşır. *“Ağlamaya başladım. Asıl ağlama nedenim ise elimdeki yoğurt kabıydı. Sinan bu kabı görmüyordu. Sinan benim elimdeki hiçbir ağır eşyayı görmedi zaten, göremedi. Karnımı nasıl taşımakta zorlandığımı da hep hatırlatmak zorunda kalıyorum”* (s.68).

Hikâye kahramanı eşinin kendisini hep güçlü ve cesur bulmasından dolayı mutsuzdur. Tüm bu mutsuzluklarının içerisinde geçmişte eşinin hikaye kahramanını köpek saldırısından koruması evliliğine karşı hislerini canlı tutar.

Bu başlık altında verilen hikâyelere baktığımızda ortak bir yargıyla karşılaşırız. Kadınların belli bir inancı, hayata bakışı vardır. Bu dini inanç da olur. Ailede mutsuz kadınlar inanç dünyaları konusunda oldukça dirayetlidirler. Eşlerini de bu yapıya uyduklarını düşündükleri için seçerler. Ancak evlilik hayatlarında eşler değişmeye başlar. Doğruları farklılaşır. Ve bu değişimin kadınlarda da olmasını isterler. Bu doğrultuda da baskı yaparlar. Hikâye kahramanı kadınlar eşlerinde gördükleri bu değişim yüzünden mutsuz olmaya başlarlar. Bir diğer mutsuzluk sebepleri de farklı kültürlerin bireyleri olmalarıdır. Ailelerin beklentilerinden, adetlerinden kaynaklı sorunlar baş gösterir evliliklerde. Bu da hikâye kahramanlarının mutsuz olmalarına neden olur. Üstelik eşleri de tüm anlayışı kadın kahramanlardan bekler. Ailelerine toz kondurmazlar.

2.1.2. Bir Aile Oluşturamayan Kadınlar

İnsanlar doğuştan yer aldıkları ailenin dışında bir de evlilik yoluyla yeni bir aile oluştururlar. Ancak bazen yeni bir aileni oluşturmak mümkün olmayabilir.

Cihan Aktaş bu durumu hikâyelerinde daha çok geri planda bırakılmış olarak verir. Hikâyelerinde evlenememiş kadınların üzerinde çok durmaz. Onları ufak detaylarla hikâye aralarına yerleştirir. Bu kadınların yaşlarının geçkin olmasına rağmen evlenememelerindeki en büyük sebep ise istedikleri kriterlere uygun birinin karşısına çıkmamış olmasıdır, denilebilir.

Borçlu Bırakan Şehir (Aİ) adlı hikâyede Fazıla karakteri evlenmemiş biri olarak verilir. Bu konu hikâyede ayrıntılı olarak sunulmaz. Ufak bir detay şeklinde verilir.

Fazıla bir toplantıda sunum yapacağı mekânın bahçesine çıkar. O sırada çocuk fikri aklından geçer. Bizler de Fazıla'nın evlenmediğini bu düşüncelerle öğreniriz.

“Son yaprak hangisi diye düşünüyordum. Bir gün belki çocuğum olacak belki de olmayacak, 38 yaşındayım. Bir çocuğum olsun diye evlenmek isterdim. Bazen kendimi evlilik hayatı içinde hayal etmeye çalışıyorum. Sırf çocuğum olsun diye evleneceğimi sanmıyorum aslında. Bir öyle düşünüyorum bir böyle. Cesaretimi kıran bir sebep bulmakta zorlanmıyorum “ (s. 18).

Süleymaniye'den Sonra Bir Toplantı (Üİ) adlı hikâyede hikâye kahramanı Ayşe yaşı otuzlarına yaklaştırsa bile hala evlenmemiş biri olarak karşımıza çıkar. Hayallerindeki eşe hala denk gelmemiştir. Okuyan, bilgi birikimi yüksek biri olduğu için de herkesi beğenemez. “Herkes evleniyor Ayşe niye evlenmiyor peki? Hayalindeki Ammar'ı, Musab'ı bekliyor olmalı hala. Böyle giderse otuzundan sonra evlenmesi zorlaşacak” (s.77).

Kahraman da evlenmeyi ister istemesine lakin beklediği insan bir türlü gelmez:

“İçten içe kendisiyle aynı duyarlılığı paylaşacak gelecekteki hayat arkadaşını hayal ederdi. Şair inceliğiyle savaşçı cesaretini taşıyan dost bir yüreği olmalıydı. Birbirlerine her konuda destek olacaklardı. Dünyanın neresi olursa olsun, dünyada ve ahrette. Dağ başında veya kurak bir çölde. Yoksullukla ya da varlık içinde yoksullar gibi yaşayarak. Sanat sevgisiyle de işini yapabileceği herhangi bir yerde. Kalıntılar arasında geçmiş kavimlerin hikâyelerini okumaya çalışacağı yeryüzünün her bir yerinde, bazen de bulgularına derinlik katmak, daha çok sanat tarihine yeni bir bakış açısı kazandırmak üzere alıştırmalar yaptığı ıssız kütüphanelerde” (s.85).

Hikâye tüm bu hayallerin ışığında son bulur.

*Sihirli Karanfil (AÇ) adlı hikâyede kahraman kadın otuz yedi yaşında olmasına rağmen evlenememiştir. Evlenmeyi ister ancak ya istediği şartlara uygun biri karşısına çıkmaz ya da talip olan kişileri annesi, kırdığı potlarla kaçıtır. “Annesi olsa şimdi, usta davransaydı da sen de yükünü taşıtacak birini bulsaydın gibi şeyler söylerdi. Ama oydu işte belki de en değer verdiği kısmetinin önünü kapayan. Pot üstüne pot kırmış, görücü kadınları ürkütmüştü” (s.175).*Hikaye kahramanı evlenmek, çocuk sahibi olmak ister ancak karşısına hiç iyi birileri çıkmaz. Bu onu daha da umutsuz hale getirir: “Çıkarıcı, kurnaz, sinsi erkekler... Niye hep böyleleri çıkıyordu karşısına? O Kaymakam mesela

ne kadar yakın olabileceken neredeyse olmuşken, benimsemeye başlamışken, birden uzaklaşmış, yabancı hatta düşmanlık dolu bir kimliğe çevrilmişti” (s.166).

Yarın bir gün annesi öldüğünde ne yapacağını düşünür. Üstelik abisi babasının emekli ikramiyesiyle açılan dükkanda hiç onların hakkı yokmuş gibi davranır.

Her Şeyi Yoluna Koyan Hatice (KP) adlı hikâyenin ana karakteri olan kadın kendisinden yaşça genç bir erkeğe âşık olur. Aradaki fark o kadar fazladır ki kadın derin keder içerisine düşer:

“Biri bana dua etse, biri anlasa yaşadığım güçlükleri de iyiliğimi dilese Allah’tan” (s.144) “Arada uzun mu uzun yıllar vardır; o doğduğunda ben liseye başlamıştım. Böyle bir mesafeyi ne şiirimsi cümleler kapatabilir, ne de makyaj malzemeleri; içimi açtığım üç kişiden ikincisi söylemişti bu cümleyi. Botoks yaptıran plastik gülüşlü kadınların girdiği yol da işte böyle görünmeyen dikenleriyle insanın ayaklarını dağlayarak sakatlayan bir yol olmalı” (s.144).

İnsanların onları birbirine yakıştıramaması hikâye kahramanında buhranlara neden olur. Kahraman da yaş farkının idrakindedir. Lakin adama o kadar âşıktır ki gözü başka bir şey görmez. Üstelik erkek kahraman, kadına sadık biri de değildir. Sağda solda başka kadınlarla görüştüğü, hikâye kahramanının arkadaşının kulağına gider.

“Şunu kabullenmelisin, demişti Zekiye, bu soruları acıyan bir dille kendi kendime tekrarlarken ben. Orada burada kadınlarla görüldüğü söyleniyor. Söylenti bile dememek gerek, hercai bir kişiliği olduğu açık. Sana bu dünyadaki herkesten daha yakın olduğu sadece senin tasavvur ettiğin bir şey. Sonuçta senden genç, bir hayli genç, iki kuşak kadar uzağında” (s.148).

Âşık olunan genç adam hikâye kahramanı ile ilk tanıştığında aralarındaki yaş farkını hiç hissettirmez. Kadına yaştıymış gibi davranır. Genç kadında adamın yanında çocuksulaşır. Her gün Hatice’yi ofisinde ziyaret etmeye başlar. Bu da kahramanının daha fazla etkilenmesine neden olur. Ancak genç adamın davranışlarında son zamanlarda değişimler başlamıştır. Kadın karaktere çeşitli nedenler göstererek soğuk davranır. Bu da kahramanının aralarına mesafe koymak için saydığı sebepleri oluşturur. Adamdan soğumak için elinden gelen çabayı gösterir.

Cihan Aktaş insanların yeni bir aile oluşturamamasını/ evlenememesini kadın kahramanlar üzerinden verir. Kadın kahramanlar çeşitli nedenlerle kendi zihniyet

dünyalarına göre bir eş bulamamaktadır. Bu kahramanlar yüksek eğitim almış, inançlarına sıkı sıkıya bağlı bireylerdir. İnanç bazen “dini” inanç da olur. Bu bağlamlar çerçevesinde de evlilik düşünür. Ancak bu kriterlere sahip erkek bulamazlar. Bulamadıkları için aile oluşturamazlar. Bir de başka nedenlerden ötürü aile kuramayan kadın kahramanlar vardır. Ancak bunlar daha az hikâyede vardır.

2.1.3. Ailede Eş Olarak Kadın

Cihan Aktaş hikâyelerinde kadınlar aradıkları ile eşlerinde gördüklerinin aynı olmadığını anladıkları anda huzursuz olurlar. Kocaları onlarda var olan huzursuzluğu göremez. Üstelik kadınlar çeşitli bahanelerle onları suçlamaya kalkarlar. *Üç İhtilal Çocuğu* adlı hikâyede kocası Hürriyet’i kadınsı olmadığı için eleştirir. Kocasının gözünde Hürriyet tek derdi ev işi olan ancak onu da tam anlamıyla beceremeyen biridir.

Parkta Bir Sabah Erkenden (AÇ) adlı hikâyede kadın eşi Faruk’tan özgüvenini sarsacak cümleler duyar. Yaşadıkları karşısında eşine duyduğu sevgiyi sorgulamaya başlayan kadının gururu defalarca kırılır.

“Onu seviyor muydu, yoksa ona karşı bağımlılığını ve alışkanlığını sevgi olarak mı algılıyordu? Niye sevmeliydi ki onu; hiçe sayıyordu fikrini, kendisine sormadan evi satmaya karar veriyordu. Belki bir kadın vardı orada görünmesi sadece bir vesileydi, ah olamazdı bu, olmamalıydı, Ahmet ne yapardı o zaman?” (s.83)

Yazarın hikâyelerinde kadın olan pek çok ana karakter üniversite okumuştur. İster üniversite okumuş olsun ister olmasın; kadın, özellikle başkisi kadın karakterler kültürlü, üzerinde düşünülmüş belli bir dünya görüşü olan, bu görüşe göre yaşamak isteyen; bu alanda özgürlüklerine düşkün, bunlara saygı duyulmadığında eşine itiraz eden, pek çoğu evliliğini devam ettirmek isteyen kişilerdir.

Fıstık Ağacındaki Ev (AÇ) adlı hikâyede Macide 1980 darbesinden sonra eşiyle beraber Almanya’ya göçmüş bir karakter olarak karşımıza çıkar. Macide, gittiği günden beri Almanya’ya uyum sağlayamaz. Çünkü kendisini bulunduğu yere ait hissedemez. Tüm bunlar içinde yalnızlık çeken Macide’yi eşi suçlar. *“ Tek başınlığımı kabul ediyor. Çünkü bazen yakındığı kocası onu suçluyor: Ali’nin karısıyla arkadaş olabiliyordun, olmadın. Salih’in karısı o kadar gitti geldi, sen gitmek istemedin. Almanlarla görüşmek istemiyorsun diye hatırlatırdı”* (s. 130).

Dağınık Dünya (AÇ) adlı hikâyede başkahraman Gülnihal'den kocası Kadir sürekli dağınık diye şikayetlenir. *“Bu evde her şey her yerde. Ütülü bir gömlek bulamazsın. Kirli çamaşırlar makinenin içinde küfleniyor”* (s.138). Üstelik Kadir eşinin kendi ailesine karşı olan tutumundan rahatsızdır. *“Babamların yanında geçen yıl yaptığın gibi tuhafıklar yapma. He ne olur adama bir kez baba desen, hoş geldin derken elini öpsen, bir ceketini tutsan!”*(s.147)

Başka Türü Aşk (AV) adlı hikâyede kahraman kadın eşini anaç duygularla sever. Evlendikleri ilk zamandan beri eşinin hem okuyup hem çalışması, üstüne başına dikkat etmemesi kadının anaç duygularının kabarmasına neden olur. *“Düzenli bir hayat sürdürüyor denilemez onun için, çoğu zaman eve benden daha geç geliyor ve yemeklerini tepside yemeği yeğliyor. Yiyeceklerinin gecenin o saatine uygun bir titizlikte olmasına dikkat ediyorum”* (s.171).

Kadını, arkadaşı bu anaç tavırlarından ötürü uyarır. Arkadaşı Nevin, kendisine dikkat etmezse eşinin başka birine gönlünün kayacağını söyler. Kadın eşine anaç davranmanın neden yanlış olduğunu anlamaz.

“Ben böyle bir insanım işte çiçeklerimi bile böyle seviyorum. Sevdiğim her şeyi bütün varlığımla seviyorum, neresi yanlış bunun? Orhan'a karşı anaç davrandığını söylediği için Nevin'e bozuluyorum ama aynı zamanda içten içe hak veriyorum ona. Hepimiz haklıyız. Çünkü duygular kesin hatlarla birbirinden ayrılamaz. Duygular ismarlanamaz, paketlenemez, yanlış adreslere gönderilemez” (s. 152)

diye düşünür.

Aradan bir süre geçer. Kadını bir kız arar. Eşinin kendisini sevdiğini aralarından çekilmesini söyler. Daha sonra iş yerindeki kadından rahatsız olur kadın. İş yerindeki kadın bir gün öğle yemeğini takside unuttur. Eşi de kendi hazırladığı yemeği o kadınla paylaşır. Üstelik o ana ait bir de fotoğraf çekilirler. Kadının tepkisi şiddetli olur. Günlerce eşine öğle yemeği hazırlamaz. Bu olayla beraber eşiyile arasında problemler ortaya çıkar. Kadın tüm bu olanlar karşısında, o kadının işten çıkarılmasını ister. Eşi onu sebepsiz yere işten çıkaramayacağını söylediğinde daha da hırçınlaşır.

O da vakti zamanında eşiyile o iş yerinde tanışmıştır. O yemeklerin mizansen olduğunu en iyi o bilir. O yemeklerle kurulmuştur bu yuva.

Hikâyede kadın eşine çok düşkün biri olarak verilir. Eşinin hastalıklarını göz önünde bulundurarak yaptıklarını yeniden düzenler. Sağlığına iyi gelen yiyecekleri seveceği yemeklerin içine katarak verir. Kadının bu kadar emek vererek hazırladığı yemekleri eşinin başka bir kadınla paylaşmasına daha çok üzülür.

“Saatlerce mutfağa kapanarak özene bezene hazırladığım yemekleri hoşlanmadığım biriyle paylaşmasının beni üzeceğini akıl etmeliydi. Evet! Düşündükçe, onları mutfak masasının etrafında gülüşerek, espriler yaparak güvenli ve temiz yemeği yani benim hazırladığım yemeği yerken görür gibi oluyor ve daha çok bozuluyordum Orhan’a. Bu durumda ben ne oluyordu peki? Ev mutfağında çocuklarının beslenmesi için didinip duran bir annemi olmuştum sonunda” (s.172-173).

2.1.4. Anne ve Çocukları

Cihan Aktaş hikâyelerinde “evlat” kavramını iki açıdan ele alınabilir. Biri çocukların aileleri ile olan ilişkileri bir diğeri de yetişkin insanların çocuk olarak aileleri ile olan ilişkileridir. Yazarın çoğu hikâyesinde anne- genç kız arasındaki ilişkiye şahit oluruz. Ancak bazı hikâyelerinde artık evlenen, kendi çocukları olan yani aynı zamanda kendileri de anne olan kadınların aileleri arasındaki ilişkisi üzerinde durulmuştur. “*Kızım Olsan Bilirdim*” adlı kitap yukarıda daha çok ikinci kategoriye girmektedir.

Bu kitapta yer alan sekiz hikâyenin tamamında (*Bebeğin Banyosu, Abur Cubur Yolculuğu, Çifter Çifter, Kızım Olsan Bilirdim, Son Mutluluk, Misafir Odası, Bal İzleri, Üç Kişi Beş Kişi Hepimiz*) anne olan kadınların aileleriyle ilişkileri verilmiştir. Bu kadınlar ile yaşlılık hastalığı olan unutkanlığa yakalanan anne ve babaları arasındaki diyalog derin şekilde işlenmiştir. Yazar konuyu birbiri ile iç içe geçmiş hikâyeler şeklinde okura sunar.

2.1.4.1. Anne- Kız Çocuk

Cihan Aktaş yazdığı hikâyelerinde yer alan evlatların cinsiyeti hemen hemen kızdır. Cihan Aktaş hikâyelerinin temel çatısı kadın üzerine kurulmuştur. Kadının evladiyla olan ilişkisi bazen okuyucuya çatışma olarak verilir. Bazen de yaşlı hasta annesine bakan, onunla ilgilenen kadın olarak karşımıza çıkar.

2.1.4.1.1. Anne Genç Kız İlişkisi

Salt anne kız ilişkisinin verildiği *Lara-Larissa (Aİ)* adlı hikâyede gösteriye gitmek isteyen bir genç kızla onun gitmesini istemeyen annenin yaşadığı çatışma

anlatılır. Annesi gösteriye katılanlara ateş açılacağı için telaşlıdır. Kızı ise bu durumu bencillikle suçlar. *“Sen bencilsin, bu yüzden de sana o kadar da kızmıyorum; yaşlı insanlar çoğunlukla bencildir. İşte, insanlar yalana tahammül edemedikleri için hain diye damgalanıyor. Ve siz hepiniz göz göre göre susuyorsunuz”* (s.44). Anne kız arasındaki tartışmanın boyutu o kadar şiddetlenir ki kadın artık kızını tanıyamadığını düşünür.

Bazı hikâyelerde anne-kız ilişkisi geri plandadır. Bu çatışma, asıl çatışmanın yanında yardımcı öge olarak yer alır.

Anne-kız yine uyum çatışması içerisindedir. Ancak yoğun olarak verilmek istenen mesaj bu değildir. Bu sadece destekleyici ögedir.

Sedef’e Benzemek (KP) adlı hikâyede yine anne-genç kız çatışması karşımıza çıkar. Hikâye kahramanı genç kız yaşlılarına göre oldukça olgun biridir. Annesi kızının böyle olmasını istemez. Onun, yaşlıları gibi neşeli, hareketli canlı olmasını ister: *“Yakınmalarını duymazlıktan geliyorum. Aman Sedef’e benzemesin, yani bana, kendi iç dünyasına dalıp giderken akranlarının oyunlarından, eğlencelerinden uzak düşen küçük kıza benzemesin. Yıllar geçse de o küçük kız kaybolmuyor içimdeki labirente”* (s.112-113).

Hikâyede genç kız annesiyle gittikleri babasının köyünde bağda yapılacak pikniğe gitmek istemez. Ancak annesini de bir türlü ikna edemez. Mecburen gidecektir. Gitmesine gidecektir ama kendisiyle yaşıt genç kızlar gibi bir ünlüye aşk mektubu yazmadığı için dışlanacağına, görmezden gelineceğine emindir. Bunları annesine söylemesine rağmen onu bir türlü ikna edemez. *“Düşünsene oturup Özcan Deniz’e aşk mektup yazacak, benden de bir paragraf olsun yazmamı bekleyecekler. Yazmayı kabul etmediğimde ise aralarında yokmuşum gibi davranmaya başlayacaklar”* (s.119).

Yaşlılarının yaptığı çoğu şey hikâye kahramanına anlamsız gelir. Onların odalarına futbolcu posterleri asmaları, Özcan Deniz’e mektup yazmaları çok saçmadır. O onun yerine duvarlara resim yapmayı tercih eder.

“Takım tutamıyor kendisi, hiç futbolcu posterleri de asmaz odasına içinden gelmiyor. Maradona’yı takdir ediyor, ara sıra yeni dünya düzeni denilen tazelenmiş sömürü düzenine muhalif açıklamalar

yaptığı için; yine de onun resmini bile asmaz odasına. Bir sürü fırçası olsa, bir dolu boya kutusu; bulunduğumuz evin bahçesinin duvarlarını resimlerle yenilese.” (s.123).

Hikâye kahramanının annesi kızının bu soğuk tavırlarından arınmasını ister. Ancak genç kız annesinin istediği gibi deli dolu biri olamaz. Üstelik kalabalık ortamlar daha da bunaltır onu. Geldikleri piknikten gitmek için annesini çekiştirip durur.

Köy halkı genç kızın bu tavırlarına anlam veremez. Onların değerli gördüğü hiçbir şeye karşı kızın ilgisi yoktur. Annesi ona uygun dille izah etmeye çalışsa da kız fikirlerini değiştirmeye yanaşmaz. Annesiyle sürekli fikrî yönden çatışma yaşar.

Japon Resmi (Aİ) adlı hikâyede başkarakter kadın, kızıyla olan ilişkisini anlatır. Hikâyede ailenin bu iki ferdi dışında kimseye yer verilmemiştir. Hikaye kahramanının kızı küçükken gördüğü Japon resminden etkilenir. Zaten kişilik olarak da minimalist yaşamaya yatkın olan genç kız, Japonya'nın kültürünü derinlemesine araştırmaya başlar: *“İlgi duyduğu tür tam olarak Japon resmi sayılmazdı, sadece Japon resim tarihinin en önemli türüne bir öykünmeydi. Huzursuzca araştırmalar yapıyor ve ilk fırsatta Japonya'ya gitmekten söz ediyor” (s.84).* Çalıştığı işlerden “mutsuz ediyor” diyerek çıkar. Bağımsızlığına da düşkündür üstelik. Bunu da farklı şehirde çalışmaya giderek göstermek ister. Ancak çalıştığı hiçbir işten memnun kalmaz. Hayal kırıklıkları içinde bırakır aileyi. Bir gün o çok sevdiği Japonya'ya gitmek için çalışmaya başlar. Gider de. Ancak gidişinin üstünden bir süre geçmesine rağmen kızı dönmekten hiç bahsetmez. Ama annesi bilir ki bir gün, hem de çok uzak olmayan bir gün kızı geri gelecektir. Çünkü kızını iyi tanıyordu: *“ İnsan kızını bir parça değil epeyce tanır, diye düşünüyor kadın, elinde ıslak bir bezle sepetlerin ve içindeki hediyelerin tozlarını alırken. Bir sandık dolusu resimle çıkıp gelecek, çok da uzak olmayan günlerin birinde...” (s. 97)*

Dünyanın Öteki Ucu (Aİ) adlı hikâyeye annesinin yurt dışına gitmesinin ardından evin yükünü omuzlayan bir genç kızın etrafında dönmektedir. *“Ablam evlenip Amerika'ya göçtükten sonra, annemde onun peşinden gitmenin yollarını aramaya başladığı için geriye kalan üç kişilik nüfusun annesi olmaya mecbur kaldım” (s.101).*

Genç kızın annesi evlenip giden ablasının ardından Los Angeles'e gider. Gidişinin sebebi olarak da kızının hamileliğini gösterir ancak gerçek neden bu değildir.

Ülkesinden kaçıp, ailesini bırakıp oraya yerleşmek ister. Evde kalan kızına da vaatlerde bulunur. Kendisi gittikten sonra kalan çocuklarını da yanına alacaktır. Kızının şu an okuduğu üniversite hiç kaliteli değildir. Kızlarına Amerika’da daha iyi bir üniversite, daha iyi bir hayat sunacağını söyler. Ancak kızları, annelerinin yanlarına gitmek için gereken vizeyi bir türlü alamaz.

Geleneksel anne kavramının en çok dışına çıkan karakter bu öyküde yer alır. Hikâyede anne evcimen, fedakârlık yapacak bir insan değildir.

“Annem her zaman gergin bir insandı. Kafesine sığmayan bir kaplan gibi gerilim yayarak dolaşır evde. Yemek yapmayı, sebze ayıklamayı sevmezdi ev için alışveriş yaptığını nadiren görürdüm. Tabak ve bardak takımlarımız, yatak yorgan takımlarımız tamam, düzgün olmazdı hiç. Halinden hoşnut olmaya çalışan bir kadın değildi. Huzursuz halini, hep bir arayış içinde olmasını kültür devrimi nedeniyle tahsilini yarıda bırakmaya mecbur kaldığı için erkenden evlenmiş olmasına yorardı” (s.104).

Oysa geleneksel aile yapında anne her türlü zorluğa göğüs geren, zevklerinden vazgeçen, çocukları için fedakârlık yapmaktan geri durmayan bir figürdür. Hikâyede yer alan anne ise zevkine düşkün, fedakârlık yapmayan, kendi istekleri doğrultusunda çocuklarını geride bırakıp gitmekten çekinmeyen biridir.

Genç kızın annesi geri dönmeyi hiç düşünmez. Oysa kızları da onun yanına gidemeyebilir. Bu yüzden de genç kız annesine özlemden daha çok kırgınlık duyar.

“Anneme duyduğum hasretle kendimi dağıttığımı, üniversiteyi boşladığımı, bir bakıma hayatımı heba ettiğimi düşünüyor halam. Duyduğum hasret değil de kırgınlık, çoktandır. Bugün yarın yanına gidebileceğimiz gibi konuşuyor telefonda bizimle annem, oysa bu hiç olmayabilir. O asla dönmeyi düşünmüyor” (s.108).

Çekik Gözler (FA) adlı hikâyede anne ile genç kız arasında yer alan çatışmaya yer verilir.

Hikâye tıp okuyan genç kızın ağzından anlatılır. Kahraman genç kızın annesi, ananesi gibi çok çalışan bir karakterdir. Genç kızın da kendisi gibi olmasını ister. O yüzden söylenip durur:

“Ömrü boyunca çok çalışıp yorulmuştu ananesi gibi o da; kızından aşırı bir çaba içerisinde olmasını bekliyordu. Eğer kazanma ve başarı idealine yönelik çalışma programının dışına çıkarsa geçici hevesler tarafından yutulurdu iradesi sanki...” (s. 11)

Biberon (HB) adlı hikâyede kahraman kadın kızıyla ilişkisini anlatır. Hikâyede kızın yaşı verilmez ama takındığı tavırlardan, ergenlik çağında olduğu anlaşılır.

Hikâyede anne ile kız diğer hikâyelerde olduğu gibi çatışma içerisindedir. Annesi kızının ev işlerini doğru-dürüst yapmasını ister ancak kızı ya baştan savma yapar ya da işleri hiç yapmaz.

Anne kızına anne gibi değil arkadaş gibi yaklaştığını dile getirir. “Bak kızım çevrene, benim kadar anlayışlı kaç anne görüyorsun?. Ben sana anne gibi değil arkadaş gibi davrandım. İki arkadaş gibi olalım istedim. ‘Ben senin yaşındayken...’ diye söze başlamak istemiyorum...” Üstelik anne kızından kendisini de eleştirmesini ister. Belki kendinde göremediği yanlışlar vardır.

“Lütfen eleştir beni, farkına varmadan yaptığım yanlışlıkları söyle; ne de olsa insan ne kadar aksi için gayret etse, aksine inansa bile unutuyor genç kızlık yıllarının hassasiyetlerini. Şöyle düşünür gibi yaptıktan sonra iyi bir annesin sen, evet öyle pek kusurun yok dediği oluyor. Fakat bazen bir bakıyor; anlattıklarım onun açısından hiçbir şey ifade etmemiş” (s.8).

Hikâyede anne kızıyla kendi arasında var olan mesafenin derinleştiğinin farkındadır. Kızı ise odasına daha fazla çekilmeye başlar. Annesinin sesine bile tahammül edemez hale gelir:

“Oyunlarla, şarkılarla, masallarla geçirdiğimiz o yılları düşünürken, kopukluk nerede başladı, ne zaman yalnız kalmayı sevecek kadar uzaklaştı benden diye, geçmişe dönüyorum da bir başlangıç noktası tespit edemiyorum yine de. Başını omzuma yasladığında göğsüme sırf onun varlığı için oyulmuş gibi gelen boşluğu doldururdu ve biz anne-kız, bahçede veya evin içinde, dünyayı yeniden keşfediyormuş gibi dakikalarca gezinirdik” (s. 15).

Hikâyede yer alan kadın evlatlarına çok düşkün bir anne olarak verilir. Annelik vasıflarını iyi bir şekilde yerine getirdiği için de evlatlarına anneliğini rahatlıkla sorar. O, çocuğu anaokulunun bir köşesinde yalnız bir şekilde ağlıyor diye işini bırakacak kadar fedakârdır üstelik. *Git Öyleyse, Bohçanı Al da Git* (KP) adlı hikâyede hikâye

kahramanı anne, kızının evlilik kararını nasıl kabulleneceğini düşünür. Hikâye kahramanı, anneye göre kendisi kızını evlendirmeye manevi açıdan hazır değildir. Bunu da en iyi şu cümleden anlıyoruz:

“Kızım üzerime gelsin, bezdirsin, yorup usandırsın kendinden, ya da bu çocuğun kaçırılmayacak bir fırsat olduğuna inandırсын beni bir şeyler, inandırabilsin... Yok ama, olmayacak bu dediklerim ve ben ne kadar zaman geçse de aradan, kızı istenilen bir anne gibi davranmayı beceremeyeceğim” (s.96).

Hikâyede anne kızı evlenmesin diye elinden gelen her şeyi yapar. Kızının her anlattığında kızına talip olan çocuğun ailesi hakkında olumsuz çıkarımlarda bulunur. Bu çıkarımları kızına söyler. Belki böylece kızı o çocuktan ayrılır diye düşünür:

“Ailesi de gece yaşamayı seviyor anlattıklarına bakılırsa, geç yatıyor geç kalkıyorlar, biz ise erken yatıp erken kalkmaya alışkın bir aileyiz. Tamam, çok yetersiz bir açıklama bu ailesini değerlendirmek için, onları pek tanımıyorum, aslında hemen hiç tanımıyorum ve şu sıra tanımak da gelmiyor içimde... Hiç tanımak istemiyorum demiş değilim, şimdi tanımaya hazır değilim, bu konuda çok zayıf, çok beceriksiz hissediyorum kendimi” (s.101).

Hikâye kahramanının söylediklerinden yola çıkarak kızını evlendirmek istemediğini anlarız. Bir anne- baba açısından en hüzünlü vedalardan birinin evlilik olduğu bilinir. Bir annenin kızını evlendirirken manevi anlamda neler hissettiği bu hikâyede güzelce anlatılır. Annenin yaptığı anlamsız çabalamalar kızının delikanlıya sevgisinin boyutuyla hayal kırıklığına uğrar. Kızı o delikanlıyı çok seviyordur. Anne de istemediği halde tüm süreçlerin içerisinde yer alır.

Halep Bebek (FA) adlı hikâyede genç kadın öğrenci olduğu halde evlenen kızına karşı öfkeli. Genç kız çok küçük yaşına rağmen evlenip hamile kalmıştır. Anlatıcı genç kadın genç yaşında olduğu için anane olmak istemez.

Yazar bu hikâyede diğer anne- kız evlat ilişkisinin yer aldığı hikâyelerden farklı olarak, anne ve kız evlat arasındaki çatışmayı hemen vermez. Anne kızına erken yaşta evlilik yaptığı için öfkeli ancak bunu çatışma haline dönüştürmez. Bütün öfkesini kendi içinde yaşar.

2.1.4.1.2. Anne- Yetişkin Kız Evlat (Çocuk) İlişkisi

Gel Al 84 (KP) adlı hikâyede başkarakter olan kadın, çocuklu bir yetişkin olarak karşımıza çıkar. Ancak genç kızlık dönemlerinde yaşanan çatışmalar yetişkin olduğunda sadece boyut değiştirerek devam etmektedir. Kadın, annesiyle eşyalarını izinsiz atması yüzünden çatışma yaşamaktadır. Annesi babasının vefatından sonra ruhsal olarak pek toparlanamamıştır. Kadın da çocuklarını annesinden başka bırakacak kimsesi olmadığından büyük tepkiler veremez.

“Dolaplarda çekmecelerde gözüne ilişen fazlalıkları kapıcı kadına veriyor annem. Çoraplarıma el sürmediğini söyledi önce, sonra bu konuda kafasının karışık olduğunu öne sürdü. Babamın vefatından sonra bir türlü toparlanamadı, üstüne gitmedim. Küserse ayak atmaz evime bir daha, bir keresinde yaşamıştık bunu ve şu sıralar, evi ve çocukları ona emanet edeceğim için özellikle küsmesini istemem. Barışmak için uğraştırır insanı, çok uğraştırır” (s.183).

Kadının annesi evde fazla bulduğu eşyaları eşinin ruhunun hayrına dağıtmayı huy edinir. En çok da kapıcı kadına verir. Kadın, annesinin bu hareketlerine sinirlenir. Eşyalarını dağıtmasına lafi yoktur ancak, en azından kendisine danışıp dağıtmasını ister. Annesiyle ilgilenmek sorumluluğunun bilincindedir.

“En az üç dört kutu kullanılmamış çorap olmalıydı, fakat kutuların içi boşalmış. Biri boşalmış. Annem kapıcı kadına vermiş olmalı, başka bir açıklaması yok bunun. Böyle bir huy edindi, evde fazla bulduğu ne varsa, başının gözünün sadakası olsun, alınan dualar da babamın ruhuna değsin diye gizlice dağıtıyor. En çok da Pazar günü dışında her gün üç apartmanın merdivenlerini silerek çocuklarının karnını ancak doyurabilen kapıcı kadına veriyor, gözüne fazla görünen giysileri, kap kacağı. Tamam, anne, ver, verme demiyorum, yalnız bana sormadan dağıtma eşyalarımı. Üzerine çok varamıyorum da: Babamın vefatından sonra ağlamak için bahane arıyor. Evinde duramıyor, bir ay bende kalıyor, bir ay ablamda” (s.189).

Uzakta Bir Ev (Aİ) adlı hikâyede başkarakter kadının annesi Alzheimer hastasıdır. Yaşlılığının da etkisiyle iyice çocuksulaşır. Evi bir oyun alanına çevirir. Evdeki eşyalarla ama özellikle ayakkabılarla oynamaya başlar.

“Yaşlandıkça yeniden çocukluğuna dönerken yarım oyunlarına da dönüş yapmak istedi. Koskoca ev eşyalarıyla birlikte bir oyunun parçasıydı. Ömür boyu vitrin içinde biriktirdiği biblolar, porselenler, gümüşleri kristaller, duvarlarda asılı masaların üzerine dizili

çerçevesi resimler fotoğraflar birer oyuncak ya da oyun arkadaşı rolüyle ortalığa saçıldı” (s.114).

Hikâye karakteri kadın annesinin özelliklerini detaylı anlatır. Bu insanın ölmüş olduğuna inanmak istemez.

“Sorularına cevap alamadan ölüme çevirdi yüzünü. Kendi halinde hamarat, dedim dedik, çekingen, gururlu, vakur, asil, hassas, ince düşünceli, kayıtsız, vesveseli, mesafeli, soğuk, dik başlı, iştahlı- bir gün bile rejim yapmamıştır-, iri kemikli, latif, yeşil gözlü, sinirleri laçka, konuksever, hamarat, geçmişi özleyen, günü olduğu gibi yaşamayı seven, yen tanıştığı insanlara kendini kızlık soyadı ile tanıtan, kocasının ölümünden sonra şaşkın şaşkın odalarda gezinen, bakıcı kadın düşmanı, tatlı tutkunu, dedikoduya izin vermeyen, yaşlandıkça genç kız kaprisleri edinen, pencere denizliklerinde kumru besleyen, ekranda arayıp bulduğu Şoray’ı akrabadan ayırt etmeyen, bayramlarda ünlü baklavası içinde ziyaretçi akınına uğramaya alışkın, kendi üniversitesinin müfredatına sahip, bir masa dolusu torun fotoğrafı, son demlerinde uzak mı uzak beldelerdeki evine gitmek için yola çıkmayı istese de mecalini yitirmiş kadın Anadolu yakasında bir mezarlıkta, dört haneli numarası olan bir mezarda yatıyor” (s. 115).

Annesi öldükten sonra hikâye karakteri kadın annesinin rüyalarına girmesini ister. Onu son bir kez daha görerek özlem gidermek istegindedir.

Çürük Ayva Kokusu (Aİ) adlı hikâyede anne-kız çatışması geri planda verilmiştir. Hikâyenin ana karakteri Amerika’da yaşayan hamile bir kadındır. Hamileliği esnasında kokulara duyarlı bir hale gelir. Özellikle yıkattığı çamaşırlarına sinen koku, onu en çok rahatsız eden kokudur. Bunun için Türkiye’deki annesini arayıp “Yumoş” göndermesini ister. Belki bilindik bir koku, o kötü kokuyu engelleyebilir diye düşünür. Oysa bu kokudan genç kızken hoşlanmayan, evde koku yoğun hissedildiğinde dışarıya çıkmak zorunda kalan birisidir.

Annesinin aşırı titiz olması kadını bunaltır. Ona göre zaten temiz olan yerler annesinin zoruyla tekrar temizlenir.

“Ütü saatlerinde buhar tabakalarıyla eve yayılan yumuş, zamanın değerini bilmeyen anneme duyduğum acımayla kendimi evden atmanın sebebi olurdu. Çamaşırlar temiz pak olsalar da bir sıraya uyup kirli muamelesi görüyor, banyo fayansları ıslı ıslı oldukları halde bile sırası geldi diye vimle, cifle ovuyorlardı. Günlük, haftalık temizliğe yetişemeyen annem ‘ yap benim için, öğren kendin için’

diyerek beni temizlik saatlerine daha fazla vakit ayırmaya çağırdı. Kendine göre haklıydı, yardıma da ihtiyacı vardı, bilirdim, böyleyken titizlik hastalığına beni ortak ettiğini düşünmeyi yeğlerdim” (120-121).

Annesinin bu tutumundan rahatsız olduğu içinde “Çocuğumu senin gibi büyütmeyeceğim” (s.121) diye söylenmiştir. Şimdi ise kendisi de anne olan karakter annesinde beğenmediği ne varsa yapar hala gelmiştir.

Annem Otuz Yaşında (DO) adlı hikâyede, hikâye kahraman kadın ölen annesini rüyasında görür. Bu rüya üzerine, çocuklukta annesine ait düşünceler zihninden geçmeye başlar.

Hikâye kahramanının annesi kahramanımızı çok geç yaşta dünyaya getirir. Bu sebepten kahraman annesinden utanır. Arkadaşlarının dalga geçmesi de bu utanmanın sebeplerinden biridir. Bu dalga geçmelerden rahatsız olur. Annesiyle dışarıda görünmek istemez. Oysa evde durum daha farklıdır. Kahraman, annesinin dizinin dibinden ayrılmaz. Sürekli onunla beraber olmak ister:

“Dışarı yaşantımıza ilişkin her ayrıntı yorucu ve sorulara gebeydi; böyleyken evde her şey normaldi, kimseye bir şey kanıtlamam gerekmezdi, annem güler yüzlü ve ilgiliydi. Ev sıcak ve temiz, yemekler lezzetliydi. Derslerini bitirir bitirmez annemin dizine yatarım. O saçlarımı okşayarak Kahveci Güzeli ya da Ali Baba İle Kırk Haramiler gibi masallar anlatırken uykuya dalmak üzere olduğumu anlardım (s.101).

Zaman geçer, hikâye kahramanı artık bilir ki annesi çok yaşlıdır. O yüzden annesinin ölüm korkusuyla beraber yaşar. Nitekim annesi vefat eder. Kahraman annesinin ölümü üzerine o sağken yaşadığı o ikilemden utanır. “Ah anneciğim, seni sevdiğimi bilirdin ama bu sevgiyi göstermekten kaçındığım zamanları da bildiğini düşünerek kendimi suçlu hissetmekten kurtulamıyorum” (s.97).

Hikâye kahramanının annesi çeşitli masallar bilen, bunları çocuğuna anlatmaktan geri durmayan, kızının ödevini unuttuğunu düşündüğü için yaşlı haline bakmadan koştur koştur okula ödevi götürün, makyaj yapmayan, kızının kendisini süsleme hevesine ses çıkarmayan ancak dışarıya makyajlı haliyle çıkamayan birisidir. Kızının kendisinden duyduğu utancın farkındadır. Ama yine de kızını bozmaz. Bu duruma sesini çıkarmaz.

“Evde kucağından inmiyor ama dışarıda duruma göre yanında yürümekten kaçınmayı marifet sayıyorum. Otobüste konuştuğumuzda anne dememeye özen gösterdiğimi de iyi hatırlıyorum. Farkındaydı bu çabalarımın ki bozmazdı beni ve sanki bana katılarak altmışını geçtiği halde küçük kızı var diye utanırdı” (s.96).

Bir Aile Yemeği (U) adlı hikâyede anne, hikâyenin temel noktası olarak karşımıza çıkar. Hikâyede annenin hem kız hem erkek evladıyla ilişkisi anlatılır.

Anne tüm evlatlarının, damatlarının, gelinlerinin, torunlarının olduğu bir akşam yemeği yemek ister. Ancak hiçbir zaman tam istenen bir kalabalık sağlanmaz. Hikâyenin geneline bakıldığında anne figürünün evlatları üzerinde belli bir otoritesi olduğunun farkına varılır. Çocuklarını özellikle yönlendirmek ister.

Hikâye anlatıcısı genç kadının annesinde var olan bazı özelliklerinin yaşa bağlı olarak değiştiğini düşünür.

“Annem eski annem değil, yönlendirilmek, idare edilmek, şıarmak, kapris yapmak istiyor. Otoritesini sarsmadan idare etmek gerekir diyordu ağabeyim” (s.222).

Ovırdoz (KP) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadın annesinde baş gösteren yaşlılık hastalıkları üzerine yaşadıklarını anlatır. Annesi çok titiz bir kadındır. Bir yeri temiz olmadığı gerekçesiyle üç kez sildiren bir kadındı. Ancak yaşlılık annesine hiç de cömert davranmaz. Bunu almak için uzandığı bardağın dibinde gördüğü süt lekesinden daha iyi idrak eder:

“Annemi göz doktoruna götürmeliyim, sağ gözünde bir görüş bulanıklığı var. Bu yüzden el işi yapamıyor ve canı daha çok sıkılıyor. Bana engel olmaya çalışsa da bulaşıkları yıkamayı ısrar etmeyi sürdürdüm, su içmek için raftan aldığım temiz bardağın dibindeki süt izi nedeniyle. Yukarı raflara el attığımda, bir zamanlar bana banyoyu temizletirken kapıda dikilip de bir noktayı en az üç kez ovduran kadının kap kacağıının elime yağlı bir temasla geçmesine alışacak kadar uzun süre kalmıyorum bu evde hiçbir zaman. Bu nedenle ondaki yaşlanmaya bağlı değişimleri, vazgeçme ve bırakmaları daha sarsıcı bir etkiyle fark ediyorum” (s.36).

Hikâye kahramanının annesinde bir takım değişimler olur. Ve bu değişimler gençken yaptığı davranışların tam zıttı durumundadır. Örneğin hiç öpmeyi sevmeyen annesi, hikâye kahramanı kızını sulu sulu öpmeye başlar *“Sulu öpücüklerle öpüyor bir de eskiden hiç yapmadığı bir şekilde. Buna katlanıyorsam da o yanımdan ayrılır*

ayrılmaz küçük bir çocuk telaşıyla yüzümdeki öpücüğün bıraktığı ıslaklığı silmeye çalışıyorum” (s.37).

Annesi kendisi de anne olan kızını biricik küçük evladım diye sever. Oysaki kendisi ne en küçük çocuktur ne de biriciktir. Ona göre biricik olan erkek kardeşidir. En küçük olan ise kız kardeşi. Ancak bu söylemlere hiç ses çıkarmaz. Vakti zamanında olgun bir abla olması istenildiği günleri hatırlar:

“Ne biricik kızlarıydım ne de en küçük ama itiraz etmedim. Biricik olan hayta erkek kardeşimdi, küçük olan ise kız kardeşim; ben ise küçüklerin yaramazlıklarından sorumlu tutulan ablaydım. Çocukken annem tarafından sevildiğimi hatırlamıyorum, anne kucağında oturduğum tek bir sahne bile canlanmıyor gözlerimin önünde” (s.38).

Oysa yaşlı anne şimdi küçücük bir alanda sıkışarak da olsa beraber oturmayı ister.

Hikâyede yer alan bir evlat daha vardır. Anne küçük kızı, ana karakterin kız kardeşi, Zeynep’in ilgisizliğinden de şikâyetçidir. Ona göre hiç yanlarına uğramaz. Oysa durum hiç öyle değildir. Her gün öğlen anne ve babasının ilaçlarını düzenlemek için eve uğrar. Kendisinin de evi olduğu için uzun süre yanlarında kalamaz ama mutlaka uğrar. Annesi ise daha fazla yanında kalsın ister. Daha çok ilgilenin ister. Bu durumdan şikâyetini de hikâyenin ana karakteri büyük kızının yanında dile getirir.

“Her yere gidiyor, bizim kapımızı çaldığı yok, dedi annem. Çocukları okula yolladıktan sonra kahvaltıya gelebilir. Geçerken uğrayıp, kapıdan sağlık karnesini almayı bize gelmek sayıyor. Oğlu sınava hazırlanıyor diye Zeynep’i savundum. Hem şu son kontroller için bile randevuları alan oydu ve ben geri döndükten sonra da çekimlerin, testlerin sonuçlarını takip edecekti” (s.44).

Bebeğin Banyosu (KO) adlı hikâyede çocuk/anne kavramı iki şekilde karşımıza çıkar. Babasıyla beraber aynı hastalıktan muzdarip (unutkanlık hastalığı) yaşlıca bir kadın ile bu kadınla kızı arasındaki hikâye kahramanı olan ilişkisi.

Hikâye kahramanı yaşlı kadın unutkanlık hastalığına yakalanmıştır. Bu nedenle çoğu kişiyi ve olayları ya unuttur ya da karıştırır. Kendisi de anne olan kızı Zehra sürekli gelip ilgilense bile ona yeterli gelmez. Yaşlı kadın hiç gelip ilgilenmediğini sürekli işiyle meşgul olduğunu söyler. Oysa kızı Zehra annesi ve dedesiyle çok iyi ilgilenir.

Zehra kendi ailesi de olduğu için yanlarında olamasa da sık sık ziyaret etmeye çalışır. Annesinin ilaçlarıyla, bakıcılarıyla ilgilenir.

Hikâye kahramanının kendisi de aynı zamanda evlattır. Eşi kendisini bırakıp köye yerleşince babasıyla yaşamaya başlar. Bu hikâyede kahramanın babasıyla arasındaki ilişki üzerinde durulmaz. Yazar bu ilişkiyi sanki *Kızım Olsan Bilirdim* (KO) adlı hikâyede ele alır.

Bal İzleri (KO) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadının/annenin annesi alzheimer hastasıdır. Bu yüzden de herkesi unuttur. Kızı da dâhil olmak üzere. Kahraman, annesinin yanında kalarak onun bakımına yardımcı olur. Annesinin yaptığı her davranışı kontrol etmek zorunda kalır. Dengeli düşünemez annesi. Çünkü var olduğu bu hayata dair en ufak bir düşünceye sahip değildir. Hikâye kahramanının kendi kızı olduğuna da inanamaz:

“İyi de, bu sözleri söyleyebilen bir kişi hangi sıfatla ona 'anne' diyebiliyor! Varlığım aşına gelse de yeteri kadar anlaşılır değil: Deli, annen miyim ben senin, neyim olabilirsin benim, haline bak ölüyorsun zayıflıktan, nedir o üzerindeki çirkin giysi, ben seni nasıl doğurmuş olurum bu yaşında, git işine bu evde biri daha yok muydu diyerek ağlamaya başlıyor yeniden” (s.112).

Hikâye kahramanı annesinin rahatsızlığından dolayı hep tedirgin haldedir. Annesinin yapması muhtemel yanlışları engellemek için elinden geleni yapmaya çalışır. Bu nedenle de uyku sıkıntısı çekmeye başlar: *“Uyumaya hazırlandığım saatlerin bir kısmı, bebeği olan annelerin tedirginliğini andıran bir huzursuzlukla geçiyor. Uykuya dalmak üzereyken silkiniyor, evin her şeyin yolunda olduğunu anlatan seslere kulak veriyorum” (s.114).*

Kahramanının annesi balı çok sever. Ancak şeker hastası olduğundan yediği miktara dikkat etmesi gerekir. Bu yüzden hikâye kahramanı bal kavanozunu evin çeşitli yerlerine saklar. Ancak annesi ne yapıp edip ulaşır o kavanoza. Annesinin bal sevdası hikâye kahramanının en çok uğraştığı konudur.

Çifter Çifter (KO) adlı hikâyede yine aynı hikâye kahramanı yaşlı anne kendilerini ziyarete çok sık gelmeyen evlatlarına sitemlerini anlatır. Ona bakmaya gelen kadına: *“Çocuklar büyüdü. Her birinin iş telaşı, okul telaşı var. Çocuklarını bebeklik*

çağında bana bırakır, akşam almaya geldiklerinde de yemeğe kalırlardı. Şimdi gelmeye sebepleri yok.” (s.34) şeklinde dert yanar.

Bu kitapta yer alan *Üç Beş Kişi Hepimiz* (KO) adlı hikâyede de aynı mevzu işlemiştir. Hikâye kahramanı yine annesinin hastalığını anlatır. Annesinin hastalıkla beraber değişen huyları, ellerinden gelen her şeyi yapmalarına rağmen annelerinin hastalığından ötürü evlatlarını hiçbir şey yapmamakla itham etmesi anlatılır. *“Gelmek bilmeyen, onu ihmal eden vefasız bazen oğlu ve kızları bazen de genç ve ihmalkâr Falih Bey oluyordu” (s.48).*

Hikâye kahramanı genç anne, yaşlı annesine iyi geleceğini düşündüğü için eskiden yaşadıkları kasabaya götürür annesini. Ancak yaşlı kadın eski evlerini tanıyamaz. Üstelik kendileriyle beraber gelen bakıcıyı da sevmediği için onu sürekli kovar. Annesinin her şeyi unutmasına ve huylarının değişmesine genç anne bir türlü alışamaz. Annesinin yapamadığı şeyleri kendisi yapıp boşluğu doldurmak ister ancak bunda da başarılı olmaz. Annesi gibi olamamak daha fazla canını sıkır.

“Üşüyor da olsam her şeyin yolunda gideceğini duyururdu annem. Her an kötü bir şey olacağı hissinin uzağındaydı, o yanlış giden her şeyi yoluna koyardı nasılsa. Bir hurka, bir bardak limonlu çay ve fırında yaptığı üzümlü cevizli top keklerle kapıda görünürdü. Getirdiklerinin yanında sabunlu bir el bezi de bulunurdu. Şimdi hiç titiz değil. Elleri ona ait değil sanki. Benim ellerim niye onun elleri olamıyor?” (s.50)

Annesinin hareketleri artık iyice çocuksulaşır. Oyun oynar gibi evdeki eşyalarla ya da kıyafetlerle oynamaya başlar.

Son Mutluluk (KO) adlı hikâyede kitaptaki önceki hikâyelerde tanıdığımız yaşlı annenin hastalıkta son evrelerini görürüz. Kahramanın annesi artık iyice dengesizleşmiştir. Yıllarca özenle dikkat ettiği misafir odasına annesini kapatmak zorunda kalmıştır. İyice saldırganlaşan anne duvarları elleriyle kazımaya çalışır. Bu da kızının kederinin artmasına neden olur.

Annesi bu hastalığa (unutkanlık) yakalanmadan evvel kibar ve titiz bir kadındır. Ancak bu hastalıkla beraber tüm huyları değişir. Temiz-pis, kibar-kaba kavramları annenin hayatından buharlaşır.

Annesine yetemediğini düşünen hikâye kahramanı anne/kadın ruhsal açıdan yıpranır. Yaptıklarının yeterli olmadığını düşünmeye başlar:

“Ona yetemiyor, ulaşamıyordu. Gece gündüz yanında olsa da yüreğinden geçen ihtimamın yanına yaklaşamıyordu işte! Sadece iyi bakılması için çabalarken tükeniyordu gücü. Sevip okşamaya takati kalmıyordu. Sarılmaya çalıştığında itiyordu zaten. Daha geçen sene yaptığı gibi gece yatırdığında yanında yatmaya davet etmiyordu” (s.137).

Anne-kız ilişkisinin ele alındığı bu bölümde ilişkiyi daha çok iki yönüyle görüyoruz. Bunlardan biri anneler ile genç yaştaki kızları arasında yer alan çatışmadır. Diğeri ise bir hastalık nedeniyle annelerine bakmak zorunda olan yetişkin annelerin hikâyesidir.

Anne ile genç yaştaki kızları arasında çoğunlukla kuşak farklılıklarından kaynaklanan bir çatışma yaşanır. Anne kızının değer yargılarını anlayamaz. Kızıyla kendi doğruları üzerinde çatışır. Aslında tüm isteği kızının iyiliğidir ancak genç kız biraz da döneminin verdiği etkiyle annesinin sözlerini yanlış anlayıp olayları büyütür.

Yaşlı ve hasta annesine bakan yetişkin kadınları/ anneleri ise en çok “*Kızım Olsan Bilirdim*” adlı hikâye kitabında görüyoruz. Bu kitapta yer alan sekiz hikâyenin tamamında hikâye kahramanı kadının annesiyle olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Hasta olan annesine bakmayı kendine görev edinen genç anne/kadın sekiz hikâyede de aynı kişidir. Bu sekiz hikâye bir ailenin farklı dönemlerde yaşadıkları sorunlar üzerine yazılmıştır. Kitap en çok da hastalıktan sonra bir ailenin hayatındaki değişimleri vermesi açısından önemlidir. Titiz bir annenin hastalıkla beraber değişen ruhsal ve fizikî farklılıkları, bunlarla baş etmeye çalışan bir kadının hüznü sekiz hikâyesini yazar okurlara sunmaktadır. Hikâye kahramanı annesinin hastalığı nedeniyle yaşadığı zorlukları göz ardı eder üzüldüğü en büyük konu ise annesine duygusal açıdan yetememesidir. Üstelik annesinin kendini tanımıyor oluşu da kahramanı yıpratıcı en büyük konulardandır.

2.1.4.2. Anne- Erkek Evlat

Cihan Aktaş hikâyelerinde yoğun olarak görülen anne-kız ilişkisine karşın anne-oğul ilişkisi üzerinde çok az durulmuştur. Anne- oğul ilişkisinin en çok görüldüğü hikâyelerden biri *Karalık Köşe* (KP) adlı hikâyedir.

Hikâyede kahraman kadın/anne konuşma yapmak için bulunduğu bir otelde kişisel gelişim uzmanıyla otururken aklına oğluyla ilişkisi gelir. Kadın işi icabı şehir dışına sıkça çıkar. Oğlu bu duruma sitem edip durur. Annesinin varlığı ile yokluğu çocuğa göre birdir. Oysa kadına göre öyle değildir. Kadın zorunluluktan dolayı gitmektedir ve bu gitmeler dışında çocuğunu ihmal etmemeye çalışır: *“Nitelikli bir ilgiyle bile azalmıyor sitemleri oğlumun, dedim. Her fırsatta varlığınla yokluğun bir diyen bir oğlum var ama haksız bir suçlama bu. Bak oğlum demiştim, istersen bir yere gitmem. Hayır ya git, beni bahane etme. Bunu söyledi(...)”* (s.205).

Ancak annenin bu gitmelerine oğlu tepki sayılabilecek davranışlar göstermeye başlar. Çok kolay sayılabilecek matematik sorularını sınav esnasında çözmez. Çözmem deyip kenara çekilir. Oysa bu sorular çözemeyeceği şeyler değildir. Tek sebep annesinin ilgisizliğine karşı gösterdiği tepkidir. Kadın nasıl yazı yazarken dalgınsa oğlu da aynı annesi gibi sınav esnasında dalgınlaşır.

“Ertesi gün başka bir problemle daldı eve. Matematik imtihanı sırasında altı sorunun sadece üçünü yapabilmiş, tam on dakika boyunca ilk on dakika yani, öylece bakıp durmuş kağıda. Hangi sebeple öyle durduğunu da anlatamazmış açıkçası, sorular çok zor değilmiş ya, bir ara nasıl çözeceğim ben bunları bu kadarcık süre içinde, asla çözemem, ben bunu yapamam, diye geçmiş aklından. Hiç mantıklı açıklaması yok: Olacak şey mi, normal olarak kolaylıkla çözebileceği soruların karşısında öylece on dakika oturmuş! Bunu açıkça dile getirmese bile söylemek istediği, o yitirilen on dakikaya ilişkin tek açıklamanın benim dalgınlığımla, yazı işerine yoğunlaştığımda kapıldığım sağırlıkla alakası. Ben dalgınım, o da dalgınlaşıyor. Benim dalgınlığım onu dalgınlaşmaya zorluyor” (s.205).

Duvar Resmi (HB) adlı hikâyede hikâye kahramanı anne depresif halleriyle karşımıza çıkar. Hayatta birçok şeyden sıkılır kadın. Annelik görevi de bunlardan biridir. Hikâyedeki anneye göre oğluna söz geçirememesi, oğlunun kafasına estiği gibi davranması kendini başarısız bir anne olarak düşünmesinin en büyük nedenlerindedir. *“Üçüncü olarak anne olarak o kadar başarılı sayılmam. Baksana oğluma, akli fikri kolyelerde, jöle kutularında... Galiba onu o okula vermekle hata ettik”* (s.98).

Oğlu rapçiler gibi giyinir. Odasının toplanmasına bile müsaade etmez. O dağınıklıktan, karmaşadan memnundur. Ama anne bu durumdan çok rahatsızdır.

“Bir de oğlu... Odasının toplanmasına izin vermiyordu. Masasının üzerine yerleştirdiği bir çerçevenin içinde yer alan yazıya göre temizlik gerekçesiyle de olsa toplanmazdı odası, hiçbir eşyası odasından çıkartılamazdı, uykusu bölünemezdi ve kapı yüzüne çarpılamazdı” (s.92).

Sen Uyuma Hatuna (DO) adlı hikâyede oğlunu okutmak için Türkiye’ye gelip burada çalışmak zorunda kalan bir kadın anlatılır.

Hikâye kahramanı hasta bakıcı ya da temizlik görevlisi olarak çalışır. Namusuyla para kazanmaya çalışmasına rağmen ten ve göz renginden dolayı çalıştığı bazı yerlerde ona “Nataşa” gözüyle bakılır. Tüm itirazlarına, öyle olmadığını ifade etmesine rağmen tacize uğramaktan kurtulamaz. Bu yüzden de sık sık iş değiştirmek zorunda kalır.

Yaşadığı tüm zorluklara katlanmasının tek sebebi oğludur. Oğluya arasındaki özel bağ olmasa, kadın bu itham ve tavırlara katlanmayacaktır.

Hikâyede anne- oğul ilişkisinden çok yabancı bir ülkede rızkını temiz yoldan temin etmeye çalışan kadın kimliği ön plandadır.

Boşluk (SD) adlı hikâyede, oğlundan on altı yıldır haber alamayan bir annenin dramı anlatılır. Hikâye kahramanının oğlu yirmi bir yaşındayken eve yapılan bir baskında anarşist olduğu iddiasıyla tutuklanır. Anne o götürülüşten itibaren çocuğundan hiçbir haber alamaz. Ölü mü, canlı mı, bilmez. Bu bilinmezlik de hikâye kahramanını yıpratır. Her kapı çalınışında yüreği hoplar. Oğlunun geldiğini zanneder. İlk günkü umutla on altı yıldır beklemiştir.

Hikâye kahramanı annenin oğlu ders çalışmayı seven, kitaplara düşkün, ailenin geçimine katkıda bulunan biri olarak anlatılır.

“On beş yaşındaki bir çocuk gibiydi cüssesi ya öylede akıllıydı ki... Ben onun gibi okuyanını görmedim, der babası. Bu çocuk Söğütlüçeşme’den Acıbadem’e yürüyerek giderdi okuluna da, harçlığından arttırdığı parayla kitap alırdı. Bu çocuk cumartesi pazarları matematik, fizik dersi verirdi ki emekli babası kışa odun kömür alabilsin” (s.59).

Oğlu böyle olunca da annesi onun anarşistlikle suçlanmasını anlayamaz. Üstelik suçlansa bile bu önemli değildir. Tek isteği oğlunu ölü ya da sağ olarak bulmaktır:

“Çok küçüktü daha, on altı yıl önce yirmi bir yaşını doldurmuştu. Nasıl da tertipli düzenliydi, nasıl da temizdi üstü başı. Ne çok okurdu oğlum, geceler boyu yaz kış demeden; onca emeği, göz nuru, uykusuz geceleri nerede şimdi? Ciğerleri zayıftı, incecikti boynu, renk renk atıkları vardı ama evden çıktı mı bir solukta inerdi merdivenleri. Köşeyi dönünceye kadar baksaymışım ardından. Kaybolmaya gittiği gün sarılsaymışım, koklasaymışım ardından hiç değilse mezarını bilseydim... Bir karış da olsa mezarı olsaydı, dualar etseydim, yüzümü sürseydim, toprağını gözyaşımınla sulasaydım, sulasaydım...” (s.62)

Bu hikâye siyasal sebeplerle tutuklanan daha sonra da kendisinden haber alınamayan evlatların ardından, annelerin yaşadıklarını anlatması açısından çok önemlidir. Evlatlarını koşulsuz seven, onların hatalarını, kusurlarını yok sayan varlıklardır anneler. Bu yüzden anneler evlatlarını, onların siyasal düşüncelerinden bağımsız severler. Evlatlarının başına gelebilecek en ufak sıkıntı onları derinden üzer. Tıpkı bu hikâyede olduğu gibi. Hikâye kahramanına göre oğlu dünyanın en iyi insanıdır. Belki gerçekten anarşist kelimesine uygun eylemlerde bulunmuş olabilir ama hikâyeden bunu öğrenemiyoruz. Anne on altı yıldır haber alınamama gibi bir durumu hak etmemektedir.

Bir Aile Yemeği (U) adlı hikâyede anlatıcı genç kadın annesiyle olan ilişkisini anlatırken oğluyla yaşadığı sorunları da dile getirir. Erkek evladın eve olan ilgisi tamamen arkadaş çevresine kayar. Disiplin eksikliği yaşayan çocuk genç kadına zor günler yaşatır.

“İyi de ben de kendimi aciz hissediyorum bu günlerde: Oğlum vaktinin kıymetini bilmiyor. Arkadaş çevresini ailesine tercih ediyor. Disiplin eksikliği var çocukta, otorite boşluğu var, ama artık gecikmişiz, böyle demişti doktor. Babası yok değil başında ama hala çocuk tepkileri veren bir adamın varlığı bu” (s.222).

Bir kadın yazar olan Cihan Aktaş hikâyelerinde, daha çok kadınların dünyasına eğilir. Bu durum “anne-çocuk” ilişkisinde de görülür. Yazar, anne- çocuk ilişkisinde daha çok kız çocuklarını anlatır.

2.2.Ailede Erkek/Baba

2.2.1. Sevgili, Eş ve Baba Olarak Erkek

Cihan Aktaş hikâyelerinde erkekler daha geri plandadır. Az sayıda hikâyede olaylar erkeklerin bakış açısından anlatılır. Aile kurumunun yapısını, nasıl kurulduğunu, ev içinde var olan sorunları anlatan genellikle kadın anlatıcılardır. Bazı hikâyelerde ailede erkeklerin dünyasına girebilir. Zaten var olan Türk toplumun kültürel yapısında da erkekler çoğunlukla sorunları konuşmayan, anlatmayan bir yapıya sahiptir.

Su Değirmenin Şarkısı (SB) başlıklı hikâyede erkek karakter, mesleğinden okuyucuya bahsederken şair olduğunu söyler. Bundan dolayı onun melankolik bir havası vardır. Şiir yazmadığı günlerde ruh hali daha da bozulur: “*Karamsar, geçimsiz, alıngan biriydi şair yazmadığı günlerde.*” (s.143) Kazanma hırsındaki eksiklik eşi tarafından yüzüne çarpılan bir kusur haline gelmiştir: “*Ve karısı –garip bir şekilde onu yaralayan bir acılıkla- son kavgalarında bu özelliğini ona bir erkeklik kusuru olarak öne sürmüştü.*” (s. 143)

Şairin hamile eşi her kavgalarının sonunda kapıyı vurup baba evine gider. Çocuk doğar. Şair baba yetimdir. Yetim olmasından dolayı çocuğunun da kendisinin yaşadığı zorlukları yaşamaması için her defasında gidip eşini geri getirmiştir.

Cihan Aktaş hikâyelerinde kendine bolca malzeme bulan eşlerin karşı tarafı anlamama, yaptığı işe saygı göstermeme durumu bu hikâyede de kendine yer edinir. Şairin mesleğiyle ilgili önüne çıkan cazip teklifler karısı tarafından hoş karşılanmaz:

“Yeni çıkacak İslamcı gazetelerin birinden de genç şaire kültür-sanat sayfasını çıkarmasını teklif etmişlerdi. Bütün bunlar güzeldi ama düzenli bir hayat, bir istikbal garantisi için hiçbir şey ifade etmiyorlardı. Karısı böyle söylüyordu” (s.144).

Üstüne üstlük karısı şair biriyle evlenmenin hata olduğunu kahramanın yüzüne haykırır. Bu sözler erkek karakter için bir yıkım olmuştur.

“Açıklamaları karısını daha da öfkelenmişti. Şairle evlenmekle büyük bir aptallık ettiğini söylüyordu. Genç kızken her zaman bir şairle evlenmek istemişti, doğrudu bu. Ama şimdi yaşadığı hayat şartları yüzünde bir ceza çekiyormuş gibi içten içe kendini yiyip bitirerek yaşıyordu. Her geçen gün tahammülü tükeniyordu. Doğum sancılarının eli kulağındaydı ve hâlâ nerede doğum yapacağı belli değildi. Bu gidişle sonunda babasından para istemek zorunda

*kalacaklardı. Tembel, aciz bir adam. Bir de erkek diye geçiniyorsun!
Söyle erkek misin sen?” (s.152)*

Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde anlatıcılar genellikle kadınlardır. Ancak bazı hikâyeleri erkeklerin ağzından dinleriz. *Su Değirmenin Şarkısı* böyle bir hikâyedir. Kahraman şair olmanın dışında son zamanlarda hisse senetleri de satın alır. Ancak bu iş için yeterli hırsla sahip değildir. Eşi de bunu erkeklik kusuru olarak görür. Eşi bu maddi sıkıntıları yüzünden hayata başkaldırır. Eşini yaralayacak sözler sarf eder. *“Ben böyle yaşayamam Cevat diyordu karısı. Böyle düzensiz, böyle geleceği belirsiz bir hayata katlanamam; böyle ev gibi olmayan bir evde sürdüremem hayatımı. Elimde değil, direncim kalmadı ya kendini değiştir ya da bu işi burada bitirelim” (s. 148).*

Nesimi'nin Dönüşü (AÇ) adlı hikâyede kahraman Zour yazarlık için çabalayan bir adamdır. Hayalini kurduğu kitabı kurgusunu oluşturamadığı için tamamlayamaz. Azerbaycan'da yaşam çok zor ilerler. Geçim sıkıntısı Zour'un önündeki en büyük engellerdendir. Tüm bu sıkıntılar içinde artık karısının huyu değişmeye başlar. Evliliğinin ilk dönemlerindeki anlayışlı kadın gider yerine huysuz bir kadın gelir. Eşi yazar olduğu için gururlanan kadın, hesap kitap yapmadığı için eşine kızmaya başlar.

“Köpekler acı acı havlıyordu dışarıda. Saat yirmi dördü geçinde daha acı havlamaya başlıyorlardı. Köpeklerin dalaşma seslerini dinlerken karısını düşünmüştü. Bunca yıllık karısı... Şu son bir iki yılda sanki hiç tanımadığı bir insan gibi çıkmıştı karşısına. Bir insanı tanımak ne kadar zormuş. Bir insanda kaç gizli kişilik vardı acaba?... Yanımızda her an yanı başımızda yaşayan bir insan, içinde tanımadığımız, akıl erdiremediğimiz yabancı kişilikler taşıyordu. Gün geliyor bu kişiliklerden biri hiç tanımadığımız biri dışa vurarak yolumuzu kesiyor, kendini hatırlatıyor, bir yük gibi omuzlarımıza çöküveriyordu” (s. 68-69).

Bu hikâyede hayallerinin peşinden gitmeye çalışan erkek kahramanın (eşin) evlilik sürecinde yaşadığı hayal kırıklıkları verilir.

Cihan Aktaş'ın hikâyelerine baktığımızda evliliklerde genellikle değişen erkek tarafı olmasına rağmen yazar bu hikâyede kadın karakteri süreç içerisinde değiştirir.

Kusursuz Piknik (KP) adlı hikâye Anadolu'nun bir kasabasında başkatip olarak görev yapan bir Başkatip'in, Hakim Bey ve Muavin Bey için hazırlamaya çalıştığı ve kusursuz olmasına özen gösterdiği piknik üzerine yazılmış bir hikâyedir. Başkâtip piknik için uğraşırken anlatıcı bize eşi ile arasındaki ilişkiyi verir. Cömert bir adamdır Başkâtip. Aileden de zengin olduğu için rahatça sağa sola parasını dağıtır. *“Eli açık bir*

adamdı kocası, Allah'tan maaşa bağlı değildi, aileden kalma malları mülkleri vardı da geçinebiliyorlardı. Kocasını için ele güne karşı itibar meselesiydi kusursuz piknik düzenlemek...” (s.12)

Başkâtip'in eşi kocasının büyük zevk aldığı pikniklerden rahatsızdır. Çünkü tüm yük onun omuzlarındadır. Başkâtip çabuk sinirlenen biridir. Sinirlendiği zaman da ağzına ne gelirse söyler, kalp kırıyorum diye düşünmez. *“Çok çabuk öfkelenen, öfkeliyken de acımasız konuşmalar yapan, fakat hemen ardından dolaylı yollarla pişmanlığını bildirmekten geri durmayan kocasına karşı ufak tefek numaralar yapmayı, aile içinde iyi geçimin olmazsa olmaz yolu sayıyordu.” (s. 13)*

Başkâtip, piknik esnasında, eşi çirozları evde unuttu diye ona ağza alınmayacak, kırıcı laflar söyler. Üstelik bunları söylerken Muavin Bey'in eşi de bu sözlere şahit olmuştur. Söyledikten sonra iş işten geçmiştir ancak yapacak bir şey kalmamıştır. *“Başkâtip, karısını çirozları, okey tahtalarını, salıncak için kullanılacak sicimleri ve daha nice önemli malzemeyi evde unuttuğu için salak ve beceriksiz olmakla suçluyordu. Sözlerinin şiddetini giderek artırıyor. Kılıksız, savurgan, paspal, geri zekalı!” (s.27)*

İstanbul'a gidip karısına reklamlarda görülen kremlerden, parfümlerden, giysilerden alır ancak karısı onları kullanmaya, onun kadar hevesli değildir. Başkâtip, piknik esnasında elinde olmadan kendi eşiyle Muavin Bey'in eşini karşılaştırır. Kendi eşi o kadına göre oldukça bakımsızdır:

“Muavin Beyin karısı ile konuşmakta olan kocasına kaydı: Yaşlandıça ayak uydurulmakta zorluk çekilecek bir adama dönüşüyor; elli yaşına merdiven dayadığı söylenemez görünüşüne bakılarak. Güneş gözlüğünü de yenilemiş sanki. Kremler, kremler. Kocasını büyük şehirlere gittiğinde, her seferinde cildi gençleştirme konusunda yeni yeni iddialar içeren krem kutuları getiriyor; isimlerine televizyon reklamlarında aşına olduğu, kırk yaşın üzerindeki kadınların yüzündeki inceli kalınlı kırışıklıkları ortadan kaldıracacağı söylenen kremler. Kimisi tüpte, kimisi kutuda; kimisini sabah, kimisini akşam sürmek gerek. Çoğu zaman unutup zamanında kullanmayı; bazen abdest alacağı için, bazen de girişeceği herhangi bir iş yüzünden üşenerek vazgeçiyor sürmekten” (s.19).

Kulenin Başındaki Kız Kardeş (Aİ) adlı hikâyede bir kadının babası ile ilgili ruhsal durumu ve babasına bakış açısı üzerinde durulur. Bunun yanı sıra babadan bahsedilirken adamın eşiyle olan ilişkisi de verilmeye çalışılır. Adam eşinin vefatından sonra yıkılmıştır. Önce felç geçirir, daha sonra hafızasında da sorunlar belirmeye başlar.

Aklı gidip gelir. Ara sıra hatırına eşi gelir. Aslında eşinin gittiğini, olmadığını bilir ancak nereye gittiğinden emin değildir. *“Daldı gitti pencereye. Orada kimi görüyor, kimi gördüğünü sanıyor? Adını anmadığı birini karısını; Binnaz’ı. Onu bırakıp gitti hasta yatağında; bunu unutmuyor. Beni bırakıp gitti, bilmiyorum ki nerelerde şimdi. Bir bahçede geziniyor olmalı”* (s.156).

Gençliğindeki gibi bahçede çalıştığını sanır. Şimdiki bakıcısı da eşi gibi hiç durarak bilmez. Sürekli hareket halindedir. Karısı ilk hastalandığında kimse ona konduramaz hastalığı. O hareketli kadının hastane yatağında kımıldamadan yatacak olması herkesi kederlendirir. Hastalıktan fazla çekmez kadın kısa zamanda vefat eder.

“Pencerede bir hareketlilik oluyor ve sığıyor Turan Amca, bakışlarıyla. Sanırsın Binnaz Hanım geçti oradan, elinde bahçıvan makası. O hep görünür pencerelerden, sonra kaybolur; ölümünden sonra da değişmedi hakkındaki bu izlenim. Binnaz Teyze de Cemile gibi yerinde oturmayı bilmez, başaramazdı. Ufak tefek, nahif görünümlü, ancak güçlü kuvvetli kadının yatağa düşmesi herkesi hayrete düşürmüştü. Allah’ın sevgili kuluymuş. Uzun yatmadı yatağında. Çekmedi, çektirmedi. Bana öyle geliyor ki evli çiftin bakıma muhtaç kalan tarafı kadınsa, daha zorlanır bakıma muhtaç kalan erkeğe göre. Hele Binnaz teyze, nasıl dayanırdı bahçeyi koşar adımlarla dolaşmadan, sadece seyretmeye...” (s.156)

Cihan Aktaş bazı hikâyelerinde evli erkek kahramanlar gençken evle çok bağlantı kurmayan, işine düşkün olduğu için evdekilerin anlattıklarını kulak ardı eden, çoğunu önemsemeyen karakterler olarak verilir. Ancak çalışmayı bırakıp evde oturmaya başladıkları zaman tüm ilgilerini evdekilere vermeye başlarlar. Evdekilerin her şeyi kendilerine söylemelerini beklerler. Oysa artık geç kalınmıştır. Evle, eşiyle zamanında gerekli iletişimi olmayan erkeklerin ilgisizliğine alışan kadınlar bu sefer de kendileri detaylı anlatmak istemezler.

Mahcubiyet (AV) adlı hikâyede adam köye taşındıktan sonra evdekilerle daha çok konuşmak ister. Ancak karısı bir şey anlatırken konuşmayı çok uzun tutmaz. Kısa kesip sonlandırır.

“Bazen onun konuşmalarını telefonla ya da havadisi bizzat taşıyan eşle dostla konuşurken takip etmeye çalışıyor ve sonra kıyısından köşesinden yakaladığı meraklı bir konuyu üst üste sorular sorarak iyice anlamak istiyordu ama karısı yılların kazandırdığı tecrübeyle sözü kısa kesiyor, bir iki kısa cümleyle Fethi’nin pekala bütün ayrıntılarıyla dinlemeye hazır olduğu meraklı konunun üstünü ustalıkla örtüyordu” (s.123).

Kadın kocasının tamir işleriyle uğraşmasından da nefret eder. Mutfak musluğunun bozulması nedeniyle karısı eniştesini çağırarak ondan musluğu tamir etmesini ister. Adam karısının bu tamir işini abartmasından rahatsız olur. Kapıyı kapatıp televizyon izlemeye başlar.

“Tamir işlerinden hiç hoşlanmazdı, elinden musluk tamirine benzer işler gelmediği gibi, yanında bu tür tamirlerin yapılmasına da tahammülü yoktu. Kendisi evdeyken bir tamir yapılacaksa, oturma odasının kapısını kapatıp televizyon sesini yükseltirdi. Yine öyle yapmaya mecbur kaldı.” (s.123) “ İçten içe onun haklı olduğunu bilmekle beraber bu gibi durumlarda aceleci halleri, telefona sarılmalarıyla sanki tamir işleri konusundaki yetersizliğini herkese duyurmak ister gibi davrandığını düşünerek karısına büyük öfke duyuyordu” (s.123).

Mahcubiyet adlı hikâyeye benzer bir durum *Fırat’a Giden Ömür* (SD) adlı hikâyede görülür. Hikâye kahramanı bir köy ağasıdır. Köylerinin sular altında kalması nedeniyle başka bir bölgeye ailesiyle beraber göç etmek zorunda kalır. Gittiği yerde çalışmayı tercih etmez. Evde vakit geçirmeye başlar. Ancak ailesinin ona tavrı hoş değildir. Özellikle de eşi onu çoğu zaman görmezden gelir. *“Karısı içeriye girişini fark etmemiş gibi televizyona bakmaya devam ediyordu. Gelini durgun görünüyordu. ‘Beni görünce sustular. Yine sustular, yine.’ Diye içlenerek köşesine doğru yürüdü” (s.64).*

Hikâye kahramanı bir işe karışacak olduğunda ise eşi hemen ona müdahale edip onu engeller. Karısına göre kocası eskiden nasılsa yine öyle davranmalıdır. Eskiden ailede varlığı ile yokluğu birdir. Hiçbir şeye karışmaz. Kadın yine öyle yapması gerektiğini eşinin yüzüne sürekli söyler: *“ ‘Eskiden nasılsan öyle’ diyordu karısı yakındığını görünce ve bunun anlamı eskiden, köyde, evde varlığıyla yokluğu ne kadar belirsizdiyse hayatlarının şimdi de öyle süreceğiydi.” (s.64)*

Ancak eskiden köy vardır. Hikâye kahramanı adam vaktinin önemli kısımlarını köylülerin sorunlarını çözmek için harcamıştır. Şimdi uğraşacak bir şey bulamaz. Bu yüzden evde var olan sorunlarla ilgilenmek ister. Ancak karısı, ailesi bunu anlamaz.

Bununla beraber sadece eşi değil oğulları ve gelinleri ile de iletişim sorunları yaşar. Herkes her şeyini anneye söylediği halde kendisine/ babaya gelince susmayı tercih ederler:

“‘Mustafa ne anlatıyor?’ diye karısına sormuştu. ‘Yok yok bir şey’ diye kestirip atmıştı karısı.

'Ne anlatıyordun öyle soluk soluğa?' diye bu kez oğluna sormuştu.

'Yok baba, önemli bir şey yok havadan sudan...'

Havadan sudan da olsa anlatsaydı ya... Havadan sudan konulara karışmak istiyordu. Böyle konuşmaları aralarında yapıyorlar, kendisine ise üç beş can sıkıcı meseleyi getiriyorlardı. Hep böyle oluyordu. Konuşmalara katılma, ufak tefek şeyleri öğrenme, neşelerini ve dertlerini paylaşma isteği karısının karışmasıyla geri çevriliyordu” (s.71).

Yukarıdaki iki hikâyede de yazar erkeklerin/ babaların aile içindeki konumlarını çalışmadıkları dönem içerisinde vermiştir. Bu hikâyenin kahramanları çalışmayı bıraktıklarında ev içi sorunlara yoğunlaşmak isterler. Ancak vakti zamanında yapılmayan bu müdahalelere önce eşler ve çocuklar karşı çıkar. Onlar geciken bu ilgiden memnun değillerdir. Bu memnuniyetsizliklerini de hikâye kahramanlarına açıkça ifade ederler.

Yine benzer hikâyelerden biri de *Misafir Odası* (KO) adlı hikâyedir. Kadın eşiyle severek evlenmiştir. Severek evlendiği eşinin kabalığı kadını çok şaşırtır. Sarsılan kadın eşinin bu durumunu değiştirmek için bir mücadeleye girer.

“Severek evlendiği adamın- yani babamın- ilk tanışmalarının ardından yüzünü gösteren kabalığının –veya ona kabalık gibi görünen muamelelerinin- yol açtığı sarsıntı, kibarlık arayışını kendi dünyasında takıntılı bir ruh haliyle sürdürmesi sonucunu verdi. Sevgi, ilgi, ihtimam, saygı görme iddiasıyla savrulmalar yaşamak için Flaubert kahramanı olmak şart değil” (s.123).

Kocasının, evliliklerinin ilk dönemlerinde karısına ve evine ilgisi çok azdır. Sürekli işleri ve arkadaşlarıyla ilgilidir. Kadın ise bu ilgisizlik döneminde kendini radyo dinlemeye verir. Üstelik radyoda kibarlığına hayran olduğu Zeki Müren program yapmaktadır. Kendine ait bir dünya kurar kadın ve çocukları. Ancak bir gün adamın gittiği toplantılardan birinde yaşadığı tartışma sonrasında kulübe alınması yasaklanır. Bu nedenle de tüm ilgisini eve vermeye başlar; ancak onun olmadığı dönemlerde başta karısı olmak üzere evdeki herkes kendine ait bir düzen kurmuştur. Aile üyeleri babanın eve her müdahalesinden rahatsızlardır ancak ondan çekindikleri için ses çıkaramazlar. Hikâye kahramanı koca zor bir adamdır. En ufak bir sorunu bile büyütür.

“Domates ve soğanın yemeğin içinde göze çarpmaması gerekirdi. Gözüne bir soğan parçası ilerse tek kelime etmeden sofrayı terk etmekle kalmaz, kapıyı çarpıp evden giderdi. Eve sevmediği bir akraba gelmişse ki akrabalığın tarafı önemli değildi, suratını

asabilirdi. Gömleği iyi  t lenmemiŐse, ‘Sen de kadın mısın?’ diye sorgulayabilirdi. Çocukların biri ağlıyorsa susturmayı baŐaramadı diye onu azarlayabilirdi. Sen de kadın mısın, sen de kadın mısın?’ (s.125)

Kadının zarif yapısına karşın kocasının bu tutumu onu çok  zer. Elinden geleni yapmasına rağmen onu deđiŐtirezemez. O da artık bu durumu kabul edip değiştirmeye çalışmayı bırakır.

“Ona usul erkan öğretmekten, birlikte bir aile fotoğrafi sunma çabalarından vazgeçti. Kaba adam öyle kolay incelmezmiŐ. Ondan iltifat,  i ek, ince bir jest, ırmak kenarı yürüyüşleri, kedi oyunu seyirciliği, havadan sudan konuşmalar, taziye duygudaŐlıđı umamazdı” (s.128).

Ancak adam zaman geçtikçe bu huysuzluklarından arınır. Yıllar sonra eşine ilk kez aÇık olmuş gibi davranır. Karısı da adamın bu tavırlarına olumlu karşılık verir. Bu durum adamın vefat etmesine kadar devam eder. Kocası vefat ettiğinde kadın unutkanlık hastalığına yakalanmıştır. EŞinin vefat etmesini bir türlü algılayamaz. Oturdıkları evi alan, onu güzelce döŐeyen adamın eve artık niye gelmediğini kabullenemez. Evin içinde eşine seslenen kadın, kulakları iyi duymadığı için çağrılarına karşılık bulamadığını düşünür. Yıllar sonra aynı Őarkıya eŐlik edebildiği eşinin yokluğuna çok üzülür.

Cihan Aktaş *Acı  ekmiŐ Yüzünde* adlı hikâye kitabında yer alan birkaç hikâyesinde benzer konuları işler. Erkekler (evin babaları) sanatla ilgilenen bireylerdir. Ancak i lerinde buldukları durumlar sanat i yönlerinin ön plana çıkmasına olanak tanımaz. Üstelik eşleri onların bu yönlerinden kurtulup hayatın akıŐına katılmalarını isterler. *Nesimi’nin Dönüşü* ve *Acı  ekmiŐ Yüzünde* adlı hikâyelerde de bu konu işlenmiştir. “Nesimi’nin Dönüşü” bu olay üzerine kurulurken, “Acı  ekmiŐ Yüzünde” adlı hikâyede asıl olayı destekleyen yardımcı olay olarak verilmiştir.

Papaztepe Cinayeti (AV) adlı hikâyede ana karakter olan ge ek kadın eski bir Rum köyünde yaşamaktadır. Köyde yer alan zeytin ağaçları onun için çok önemlidir. Çocukluğundan beri var olan bu zeytin ağaçları artık insanlar tarafından kıyıma uğramaktadır. Kadın kocasından bu bahçeleri satın almasını ister. Ancak o dönemde ne eşinde ne babasında ne de abisinde gereken para vardır.

Kocasına birçok insanın borcu olmasına rağmen eşi o paraları geri isteyemez. İstese, belki o ağaçların kesimi durdurulabilecektir. Ancak eşi başkalarından para istemeye utanan biridir.

“Herkes gibi yani çokları gibi parasının hesabını bilemediği, herkes gibi kolayca borç bulamadığı için onu suçlamıştı. O kadar arkadaşı vardı, zamanında o kadar iyilikte bulunduğu ne çok insan var! Alacakları da vardı değil mi, hiçbir zaman peşine düşmediği alacakları... Borç isteyen birini geri çevirmeye utanırdı, öyle değil mi? Peki nasıl oluyordu bu? Borç isterken üst üste arıyorlardı da ödeme gelinde niye sesleri çıkmıyordu?” (s.138)

Bavul Hazırlığı (HB) adlı hikâyede kahraman kadın kocasıyla ayrılma süreçlerini anlatır. Kadına göre eşi çok iyi bir insandır. Eşinin içindeki çocuk ruhu hâlâ sönmemiştir. *“Halide’ye kalırsa kocasınınki geçmek bilmeyen bir çocukluk hastalığıdır. Muzip, heyecanlı, kandırılmaya yatkın, ele avuca sığmaz. Albümler şahittir, bedeni yaşlansa bile gözlerindeki o masum çocuk bakışı hep aynı(s.58).*

Kocasının bu iyi halleri onun sürekli kandırılmasına neden olur. Üstelik kendisi eşini devamlı uyarmasına rağmen kocası onu dinlemeyip her kâğıda imza atar. Kadın, eşinin kasıtlı olmadan sırf iyiliğinden bunları yaptığının farkındadır. Ancak ev hayatı bunları kaldırmaz.

Daha iyi bir hayat için evlerinden ayrılıp Almanya’ya yerleşmelerine rağmen burada maddi durumları daha kötü hale gelir. Kocasının tüm bu olumsuzluk ve kandırılmalara rağmen, karısına inatla sabretmesi gerektiğini, güçlü bir kadın olduğunu söyleyip durur. Oysa kadına göre kendisi hiç güçlü değildir. *“...güçlü değilim ben, hiç güçlü değilim ve kafam da öyle karışık ki...” (s.69)*

Kadına göre kocası: *“Bir karıncayı bile incitemez, yani incitmez. Yine de beni incitmiyor mu? Dövmüyor evet ama incitiyor, gece gündüz demeksizin kapının önüne gelen arabalara binip gitmeleriyle, bizlerin onun bu gitmeleri yüzünden neler hissettiğini önemsememesiyle, önüne gelen kağıda imza atmalarıyla, eve geldiğinde sandalyelerin ucuna ilişmeleriyle incitiyor beni” (s.60).*

Kadın yaşadığı bu maddi ve manevi sıkıntıları psikolog arkadaşına giderek aşmaya çalışır. Arkadaşına göre eşi iyilik hastalığından muzdariptir. Oysa kadına göre böyle bir şey hastalık olamaz.

“Cemil gerçekten de iyi bir insan. Sağlam bir adam, evet sapasağlam; ama kitap cümleleriyle hastalaştırdım onu, bir hastaya dönüştürdüm. Gençliğinde para kazanmak en önemli amacı değildi ve hâlâ değil. O yıllarda hayal kurmayı severdi., hâlâ seviyor. İyi niyetli. Cömert. Hoş sohbet. Ama... Ben değiştim, doğrusu ya asıl değişen benim hayattan beklentilerim oldu. Değiştim ve o da değişsin istiyorum. O her zaman nasılsa öyle davranmayı sürdürdü; bense onu psikiyatri hikâyeleriyle tanımaya çalışarak değiştiriyorum. Yine de emin olamıyorum okuduklarımız konusunda. Bazen bir davranış biçimi o kadar Cemil’i anlatıyor ki, işte diyorum ve...”(s.65)

Neticede kadın, eşinden ayrılmaya karar verir. Kocasını da küçük bir bavul toplayıp evi terk eder.

Hikâyelerde yer alan erkek kahramanlar iyi eşlerdir ama kadının dünyasını anlamayan, evle yeterince ilgilenmeyen yahut zamanında ilgilenmediği için sonradan kabul görmeyen karakterlerdir. Kadına hizmet aracı gibi davranırlar. Bu durumlarda evlilik hayatlarında sorunlar yaşamalarına neden olur.

Cihan Aktaş hikâyelerinde genç kızların / kadınların hayatında erkek arkadaş kendine fazla yer bulamaz. Aktaş hikâye kahramanı genç kızları evlilikle sonlandırılan hikâyeler içerisinde verir. Ancak *Uzun Cümle* adlı hikâye bu durumun istisnalarındandır. Bu hikâyede erkek arkadaş olan bir hikâye kahramanı karşımıza çıkar.

Cihan Aktaş hikâyelerinde sevgili ya da nişanlı çiftlere pek rastlamayız. Var olan çiftler arasındaki ilişkilerde mutsuzluk üzerine kuruludur.

Katya Diye Biri Yok (SD) adlı hikâyede karşımıza yine evlendikten sonra değişen bir eş profili çıkar. Kahraman kadının eşi öğretmendir. Mütevazı hayatlarını bırakıp daha iyi bir yaşam elde edeceklerini düşündükleri Bakü’ye taşınırlar. Kadının Eşi ticarete atılınca huyunda değişmeler meydana gelir. Eskiden yumuşak başlı olan adam şimdi evde eşine karşı oldukça sinirlidir. *“İşte o sırada değişmeye başladı. İçine kapandı, sinirli bir adam oldu. Bir soru sorduğunda anlamadan yüzüne bakıyordu. Durumunu toparlamak için iş görüşmesi yapıyor, yeni ortaklıklar farklı kar sahalari peşinde koşuyordu.” (s.90)*

Kocasındaki bu değişimler kadının geçmişe özlemine arttırır. Değişimler sadece eşinde değildir. Kendisi de bulunduğu yere ayak uydurmak için yıllardır günah diye boyamayı reddettiği saçlarını bile boyamıştır.

Kadının eşiyle ilgili kendisi İstanbul'dayken dedikodular çıkar. Ama hikâye kahramanı bunların hiçbirine inanmaz. Ona göre eşi böyle hatalar yapacak biri değildir.

“Katya diye biri yok, inanmıyor buna; isteyerek yanılıyorlardı, o da yanılсын istiyorlardı, çünkü Ali'nin ötekiler gibi olmayışını anlamıyorlardı. Tanımıyorlardı Ali'yi, Sezai Karakoç şiirinin kahramanı olduğunu bilmiyorlardı; sanıyorlardı ki o da cebi para gören diğerleri gibidir...” (s.96)

Hikâyede eşinin bu hataya düşüp düşmediğini öğrenemeyiz. Hikâye kadının bu şüpheleri içinde son bulur.

Uzun Cümle (SB) adlı hikâyede çelişkiler içinde bir adam görürüz. Bu adam, arkadaş olduğu genç kadından ayrılıp ayrılmama konusunda kararsızdır. Kadının hayatının aşkı olduğuna dair şüpheleri vardır. Hikâye kahramanı erkeğe göre genç kız adama hiç güven vermez. Kızın uzun cümle yazma arzusu adamı tedirgin eder. Bu tedirginlikle bir ömür geçmeyeceğini düşünür. Bu nedenle her buluşmalarına kızdan ayrıldığını söylemek için gitmesine rağmen bunda başarılı olamaz.

“Birçok kez bitirmek amacıyla gelmişti kızın yanına. Ama onu gördükten sonra kararını unutuyor veya erteliyordu. Bir karara varmak için biraz daha süre tanıyordu kendine. Gide gide ‘Herhalde aşk bu’ diye düşünmeye başlamıştı. Daha önce tanımadığı pek de emin olamadığı bir duyguydu bu” (s.22).

Hikâye kahramanı genç erkek, genç kıızı kendine yabancı kılan ne varsa yok etmek ister. Belki bu yok oluşla beraber genç kızla arasında var olan görünmez boşluk kapanmış olacaktır.

“Kızın içinde onu kendi varlığına uzak tutan, aşka bile dirençli kılan yabancı, zararlı bir güç olduğunu düşünüyordu. O gücü bulup elleriyle çekip sökmek istiyordu iç dünyasından. O zaman, onu kendisine yabancı kılan, ona inanılmaz bir kendi başınlık, kendi kendine yeterlilik kazandıran şeyden de kurtulmuş olacaktı” (s.23).

İlişkide hikâye kahramanı ile genç kızın arasındaki mesafe gittikçe açılır. Üstelik genç adama göre genç kız bu ilişkiyi kurtaracak hiçbir şey yapmaz.

“Adama kalırsa kız ona güven ve umut verecek hiçbir şey yapmıyordu. Sadece uzun uzun konuşuyor ve yazmak istediği uzun mu uzun tek bir cümleden, o cümleye yetişmeyi isterken yüreğini sıkıştıran, dünyadan el etek çekme hissi uyandıran kaygılardan söz edip duruyordu” (s.23).

Nihayetinde kız gitmeye karar verdiğinde adam kalması için bir şey yapmaz. Genç kız bahçe kapısından dışarıya doğru bir adım attığında genç adam kıza daha önce görmediği ya da fark etmediği güzelliği görür.

“Adam elinde olmayan bir çekimle kıza bakarken onun birden güzelleştiğini, daha önce hiç fark etmediği kadar kendisine gizli kalmış ve şimdi bir uyarı gibi karşısına çıkarılmış, tarih ve ölüm gibi herkesin ayırtına varamayacağı, herkesin sırrına ulaşamayacağı bir güzellik huzuresiydi gördüğü.” (s.35)

Bir Taşın Yüreği, Diğerinin Kaşığı Gözü (FA) adlı hikâyede genç adam çalışamaması nedeniyle yaşadığı sıkıntıları anlatır. Nişanlısıyla beraber çeşitli hayaller kurar ancak hiçbir şey istediği gibi gitmez. O da ablasının bağına arada uğrayıp kendisini dinlemeyi çare olarak görür. Kimilerine göre depresyondadır. Bağda vakit geçirdiği günlerin birinde nişanlısına nasıl âşık olduğunu düşünür. Tüm aşkına rağmen nişanlısına ayak uyduramadığı için üzgündür.

“Ben ona aşkıttım, bu apaçık bir gerçektir, kaçamak bakışlarımızı hatırlıyorum, sabırsız yazışmalarımızı, ilk buluşmaların heyecanını ve uzayıp giden telefon konuşmalarımızı; peki nereye gitti o duygular neye dönüştü? Aradan yıllar geçmedi, sadece onun muntazam ve dakik planlarına uyum sağlamayı kaldıramadım” (s.107).

Hissettiği yoğun duygular zamanla nişanlısının dakikliğine uymamasından ötürü değişmeye başlar. Nişanlısının genç adamdan beklentisi çok fazladır. Üstelik genç kıza göre adam ilişkileri için çaba da göstermez. Genç adam nişanlısına planlarından, yapmak istediklerinden bahseder ancak asla istediği karşılığı bulamaz.

Bu bölümde hikâyede yer alan erkek kahramanların eş- sevgili ya da baba olmaları üzerine durulmuştur. Eş ve sevgili olarak incelediğimiz hikâyelerde karşımıza ortak bir “mutsuzluk” çıkar. Bunu kimi zaman eş kimi zaman sevgili yaşar. Ama temel duygunun “mutsuzluk” olması değişmez. Hikâyelerin geneline baktığımızda erkek karakterleri toplumsal görevleri ne olursa olsun zorlandığı durumlar içerisinde buluruz. Sevgililik rolünde evlenip evlenmeme ikilemi içerisinde, eş olduğunda ise hayallerini sürdürüp sürdürmeme ikileminde. Yer alır. Bu da erkek kahramanları huzursuz yahut mutsuz yapar.

2.2.2. Baba ve Çocukları

Cihan Aktaş hikâyelerinde anneye göre babanın çok daha geri planda olduğu söylenebilir. Babalara hikâyelerde ya hiç yer verilmez ya da annenin yanında sadece varlığından bahsedilir.

Yazarın hikâyelerine baktığımızda baba ile evlatlar arasında belirgin bir çatışma yaşanmadığını görürüz. Özellikle anne ile kız evlat arasında yer alan çatışmalara baba pek dâhil olmaz.

Bizler hikâyelerde babayı çeşitli nedenlerle iftiraya uğrayan, çalıştığı dönemde eve ilgi göstermeyip, çeşitli nedenlerle işlerinden ayrılınca evle ilgilenmeye çalışan ve baba kavramını dolu dolu hissettirmeyen karakterler olarak görürüz.

Hikâyelerde anne, önemli ölçüde kültürlü karakterlerdir. Babanın kültürel durumundan, kültürel durumunun iyiliğinden birkaç hikâyede söz edilir. Bu hikâyelerde de babanın mesleği genelde öğretmenliktir.

Virginia Wolf Mutsuzluğu (SB) başlıklı hikâyede “Levize” adlı hikâye karakterinin babası içki kullanımında aşırıya kaçan biri olarak gösterilmektedir. Levize’nin annesi inancı gereği bu durumdan oldukça rahatsızdır. Levize babasının uygun görmeyişi nedeniyle tahsilini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır.

Bu hikâyede ataerkil aile düzeninde baskın olan baba tipini görürüz. Baba, dilediği gibi yaşar ancak evdeki bireyler kendi yaşantılarına diledikleri gibi yön veremezler. Baba ne derse koşulsuz uyulur.

Şemsiyenin Altında (AÇ) adlı hikâyede baba ailede otoriteyi sağlayan öge olarak karşımıza çıkar. Evdeki her şeye karışan, her konuda kendinde söz hakkını bulan biridir:

“Anlattıklarından anlaşıldığı kadarıyla, himayeciliğiyle aynı ölçüde ben merkezli bir adamdı babası. Nikah için geldikleri zaman fazla bir arada olamadıkları için yeterince tanıma fırsatı bulamamıştı. Ama otoriter ve eleştiri kabul etmez bir kişiliği olduğu açıktı. Ticaretle uğraşması göstermelikti. Ev aletleri sattığı mağazasında oturuyor, çay kahve içerek gelenle geçenle sohbet ediyordu. Asıl geliri, şehrin en işlek caddelerinden birinin üstündeki sıra sıra hanlardan elde ettiği kiralardan geliyordu” (s.41).

Türk toplumu ataerkil bir yapıya sahiptir. Baba evde en çok söz hakkı olan, evdeki herkesi yöneten egemenlik sınırları çizen kişidir. Bütün aile kayıtsız babaya

bağlıdır. Onun sözünden çıkmaz. Hikâyede, babanın çocuklara karşı görevi şöyle anlatılır. “Bizim oralarda babanın evladına karşı üç vazifesi vardır: Okutup meslek sahibi etmek, evlendirmek ve ev sahibi olmak.” (s. 41-42)

Tüm bunları erkek evlat koşulsuz kabul etmiştir. Üstelik babasının üstünde kurduğu bu baskıdan da oldukça memnundur. Hikâyede babasının erkek kahraman üzerindeki etkisi şöyle verilmiştir.

“Yusuf ise kısa zamanda içinde büyük memnuniyet ve rehavetle yüksek tahsilini yapmak için İstanbul’a giderken geniş ailesinin içinde bıraktığı biricik erkek evlada ait doldurulamaz boşluğa yerleşmişti. Süreyya onu bu ailenin bir ferdi olarak hayal etmemiştii hiç; nasıl değişebileceğini tahmin edememişti. Bu şehre geldiğinden beri kocası kısa zaman içinde bambaşka biri haline gelmişti. Babasının himayesi altında yumuşayıvermiş, pelte gibi olmuş, bir bakıma çocuklaşmıştı.”
(s.55)

Duvarsız Odalar (DO) başlıklı hikâyede ana karakterin babası aynı zamanda onun öğretmenidir. Lojmanda ailenin hepsi sobalı odada kalır. Babası bu daracık ortamda bile hâkimiyeti elinden bırakmaz. En ufak ses duymayı kabul etmez. “*Hepimiz sobalı odada yatıyorduk ve babam ışığı söndürdükten sonra çit çıksın istemiyordu*” (s.8).

Cihan Aktaş’ın bazı hikâyelerinde babalar da anneler gibi idealist bireylerdir. Onlar, inançlarını sonuna kadar savunan ve bunun için her şeyi göze alan bireyler olarak karşımıza çıkar. Bu idealler nedeniyle de babaların başına hoş olmayan durumlar gelebilir. Yazar yaşanan bu durumların aktarımını hep kız çocuklarının ağzından yapar.

Eksik Birkaç Harf ve Annem (U) adlı hikâyede kahraman genç kadın babasına çok düşkündür. Babası öğretmendir. Buna rağmen yatılı okulu kazanır, ancak babası tarafından gönderilmez.

Hayatının, okusaydı hep daha farklı olacağını düşünür. Bir gün akşam yemeği esnasında değiştirilen alfabe üzerine tartışma olur. Genç kadın eski alfabeyi savunan babasıyla ters düşer. Bunun üzerine babası “*İlmin kadar konuş.*” (s.157) deyince genç kadın sinirlenir. Hayatında ilk defa babasına sesini yükseltir.

“Başka zaman olsa sessizce geçiştirebileceği bu sözler karşısında kendisinden beklemediğim bir tepki verdi annem: İlmin yetmez baba, haklısın çünkü sen benim eksik bildiğim alfabeyle bile okuyup

öğretmen olmama izin vermesin. Evlenmeye mecbur ettiğinde on beş yaşında çocuktum...” (s.157)

Genç kadın öğretmen olmak istemesine dair tüm hayallerini ve hayal kırıklıklarını babasının suratına vurur.

“Ben de öğrenmek ve öğretmek istiyordum baba, hatırlar mısın bilmem, oyun oynarken bile öğretmen rolünü kapardım hep, evcilik değil öğretmencilik oynardım sürekli, diye üsteledi annem. Şimdi kitapları karıştırırken çocukluk günlerime gitti aklım, bazılarını hiç elimden düşürmediğimi hatırladım. İçlerinde ne yazılı olduğunu bilmesem de bir gün nasılda öğreneceğim burada yazılı olanları, derdim...” (s.158)

Aslında genç kadın babasının alfabenin değişmesinden sonra yaşadığı zorlukların farkındadır. Elinden geldiğince ona destek olmaya çalışır.

Göç Hazırlıkları (AV) başlıklı hikâyede genç kız olan anlatıcının babası (anlatıcının ismi hikâyede verilmemiştir) kendi doğrularına göre yaşayan bir insandır. Yayınevi sahibi olan baba her zaman zayıftan yana olur. Ana karakterin babası hakkında öğretmenleri boykota teşvik ettiği ve yasak kitaplar sattığı gibi iddialar nedeniyle soruşturma açılır. Anlatıcı, çevrenin babaya karşı bakışından üzgündür.

“Akrabalık, hısımlık bağları hatta suçlanılan kişinin insanlık yönü her şeyin önüne geçiyor.” (s.34)

Anlatıcı genç kızın babası aleyhinde yapılan kampanyaları soruşturmak için Ankara'ya gider. Genç kız babasının yokluğunda dedesinin yüklenmeleriyle beraber kitapeviyle de uğraşır.

“İşte onlarla bu konuları görüşmek için Ankara'ya gitti. Sonuçta olanlar bana olmuştu. Ağabeyim üniversitede okumak için İstanbul'a gittiğinden bu yana kitapevi işlerinde babamın yokluğunda dedem hep bana yükleniyordu.” (s.36)

Son Büyülü Günler (SB) başlıklı hikâyede baba okumaya gönderdiği kızını olabilecek tüm bozulmalara karşı uyarır. Süs, babaya göre bir anlam ifade etmez. Ona göre en güzel süs kızının okuduğu kitaplardır. *“ Çok çok oku, senin süsün kitaplar olsun diyor babam, tırnaklarımdaki oje kalıntılara bakarak.” (s. 10)* Köy enstitüsü mezunu olması ve kitapçı dükkânı olmasına rağmen hikâyeye kahramanı baba, geleneksel duyarlılığını korumuş biri olarak karşımıza çıkar.

Boş Koltuk (AV) başlıklı hikâyede anlatıcı köy öğretmenidir. Yolculuk yaptığı esnada ön koltuğunda oturan aileyi gözlemler. Ailede çocuklarla ilgilenen babadır.

Bu hikâyede anne figürünün, babanın yanında pasif kaldığı görülür. Bu hikâyede “anne” çocuklarıyla ilgilenmeyen, gamsız biri olarak gösterilir.

“Fakat tuhaf değil mi, öndeki aileyi besleyen anne değil de baba... Anne zaman zaman herhalde süt saatlerinde bebekle ilgileniyordu. Kızlara bardağa ayran doldurup uzatan, baba; küçük kızı tuvalete indiren, baba; üç kızın büyükten küçüğe ahenk içinde oturmasını sağlayan da baba. Tane tane konuşarak yönetiyor tebaasını ve soruları sabırla cevaplandırıyor. Demek ki bebeğin kırkı çıkmamış demek ki Sultanbeyli'ye gidecekler. Bir akraba evine. İyi ama bu kadar nüfusla ne kadar süreliğine...”(s.71)

Boş Koltuk hikâyesi babanın ailesiyle bu denli yakından ilgilendiği, çocuklarının üzerine anneden daha çok titrediği tek hikâyedir. Diğer hikâyelerde hiçbir baba bu denli ilgi sahibi olarak verilmez.

Ustası, Karısı ve Gemi Yolculukları (DO) adlı hikâyede “*Selim Bey*” anlatıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Selim Bey'in çocukları babalarını baba gibi saymazlar. Eşiyle yaşadığı gerilim çocuklara da yansır.

Hikâyede bu durum anlatıcının ağzından şöyle verilir:

“Aralarındaki bu gerilim ve çekişme çocukları da etkilemişti. Hepsi daha çok annelerinde bağlıydı.” (s.163) , “Babalarını baba gibi saymıyordu çocukları... Kızının evliliğinde mesela, en küçük dâhili olmamıştı. Küçük oğlu radikal, hani şu kökten dinci denilen, damadıninkine benzer fikirleri olan arkadaşlar edinmişti. Eve barka sığmıyordu. Babasının her görüşüne karşı çıkıyordu” (s.163-164).

Evde yaşanan bu derin çatışmada baba suçlanılan taraf olur.

Karanlık Köşe (KP) adlı hikâyede baba bir figür olarak verilir. Hikâyede kadın kahraman iş için bulunduğu otel lobisinde kokusunu duyduğu rakının babasını hatırlatması üzerine karakterin babası hakkında bilgi ediniyoruz.

“Kokusunu tanıdığım tek içki rakı. Çocukluğum boyunca her gece rakı içerdi sofrada babam ve çabuk sarhoş olurdu, sonra kusardı, kusmuk kokusuyla dolardı oda. Çarşafı, lavaboyu ve kusmuk bulaşmış her yeri sabunla sularla temizlerken pencereyi açardı annem, buz gibi bir soğuk dolardı odaya” (s.204).

Hikâyede baba figürü ile öğrendiğimiz tüm şey bu cümleyle sınırlıdır. Babanın varlığından haberdarız ama ailedeki konumu hakkında pek bir bilgi verilmez.

Babanın geri planda kullanıldığı hikâyelerden biri de *Duvar Resmi* (HB)dir. Bu hikâyede baba geri plandadır. Hikâye kahramanının ruhundaki sıkıntıları yansıtıran çocukluğuna gider. Çocukken baba kızıyla beraber (hikâye kahramanı ile) pazara gider. Baba kızına hayat dersi vermek ister ama kızı o yaşta babayı anlamaz. Baba pazarcıların kendilerini kandırmaya çalışıp çürük meyve satmalarına sinirlenip kavga eder. Ve bu olay hemen hemen her hafta yaşanır. Babası geçen hafta hiç tartışmamış gibi yine o tezgâhlara gidip meyve satın alır üstelik sanki ilk defa kandırmaya çalışıyorlarmış gibi sinirlenip tekrar tartışma yaşar. Hikâye kahramanı, artık babasıyla pazara gitmek istemez. Sanır ki tüm pazarcılar onlarla dalga geçiyordur.

“Babamın hayat dersi böyle sürüp giderdi ama çoğu kez onun ters hareketleri, söylenmeleri nedeniyle duyduğum utanç yüzünden, bu dersin büyük kısmını dinlesem bile anlayamazdım ya da ona hak vermeyecek şekilde anlardım her şeyi. Cimri bir adam benim babam derdim, dar görüşlü, çocuk psikolojisinden anlamayan kaba saba bir adam. Üstelik biraz da saftı.... Perşembe günü pazara çıktığımızda ne olur Allah'ım geçen seferki patates tezgâhına gitmesin babam diye dua ederdim. Pazarcıların hemen hepsi bizi tanıyormuş ve bizimle eğleniyorlarmış gibi gelirdi bana, bu nedenle de kalabalığın arasında kaybolmaya çalışırdım” (s.100).

Kulenin Başındaki Kız Kardeş (Aİ) adlı hikâyede kahraman kadının babası felç geçirmiştir. Üstelik akli da öyle çok yerinde değildir. Kadın kendi evi küçük olduğu için babasını eski evinde bir bakıcıya bırakır. Babasının yanında olmamasına çok üzülür ancak elinden başka bir şey gelmez:

“Firdevs babasının yüzünü siliyordu, ıslak mendillerle. Ben istemez miyim sana kendi ellerimle bakayım ama evim küçük sana ayırabileceğim bir oda olsaydı., düşünmezdim hiç, dedi. Öyle mi, dedi Turan amca da. Öyle tabii, dedi Firdevs. Aklım hep sende nasıl bir çözüm yolu bulurum bilmiyorum. Senin yerin bizim ev, benim yanım” (s.159).

Kadın kahraman bir de bakıcısının babasına kendisinden daha yakın olmasına içten içe üzülür. *“Evimde babama bir yer açamıyorum, diyor Firdevs, üzüntüyle. Elin kadını babama bende daha yakın.” (s.154)*

Fesleğen Sokağın Ölümü (Üİ) adlı hikâyede hikâye kahramanı, İslam dininin öngördüğü gibi yaşamaya çalışan bir genç kızdır. Onun bu yaşayış tarzı ailesini

özellikle de babasını rahatsız eder. Baba kökenlerinin Osmanlı'nın soylu ailelerine dayandığını düşünür.

“Üstelik kendine göre bir soyluluk düşüncesi vardı babamın; evin salonunda duvarları kaplayan bir yığın paşa resmi, kütüphanede ise Osmanlı tarihi mecmuaları diziliydi. Yanına oturtur, özleyen bir sesle konaklı bir geçmişi anlatırdı. (s. 127)

Babaya göre kızının bu kadar örtünmesi kabul edilecek şey değildir. Ancak ne yapsa da kızının fikrini değiştiremez. Kızına ulaşmak için pedagoga gider. Yine de kızının düşünce dünyasını değiştiremez.

“Sonra iş işten geçti diye düşünerek olmalı, bana ulaşmak için pedagoga bile gitti babam. O da babama öğütler verdi ve bende gözlediklerinin başka gençlerde de bulunduğunu söyledi de öfkesine hakim oldu bir süre. Biliyorum asıl kendine yediremediği onunla bu kadar yabancı oluşumuz, onun hayallerine bu kadar uzak bir yönde ilerleyişim...” (s.127)

Babası kızının taktığı başörtüsünden nefret eder. Kızının bu kadar değişmesinin tek sorumlusunu başındaki o örtü olarak görür. Bu yüzden kızının başından çoğu kez başörtüsünü çekerek çıkartmaya çalışır. Zanneder ki başörtüsü çıkınca kızı düşüncelerini de değiştirecek:

“Babam başörtümün ucundan çekerek çıkarmaya çalışıyordu. Bendeki bütün değişimlerin sorumlusu saydığı için, onu çıkarmakla beni değiştirebileceğini, başörtüsüz halimle bana söz geçirebileceğini düşünüyordu herhalde. Kararı kesindi artık ya başımdakini çıkaracak ya bu evden çıkıp gidecektim” (s.128).

Hikâye kahramanı, tercihini evi terk etmekten yana kullanır. Üstelik ailesi beş kuruş para da vermez giderken. Böylece hikâye kahramanının sıkıntıya düşüp geri döneceğini ve başörtüsünü çıkaracağını düşünürler.

Yazar hikâyelerinde baba ile kızı ilk defa bu kadar karşı karşıya getirir. Kızının düşüncesini değiştirmek için elinden geleni yapmasına rağmen başarılı olmaz.

Son Büyülü Günler (SB) adlı hikâyede karşımıza iki tür baba figürü çıkmaktadır. Biri kızının okuması için elinden geleni yapan, onun öğretmen olması için çabalayan baba bir diğeri de torunun başka yere gitmesine müsaade ettiği için oğluna kızan baba.

Hikâye kahramanı genç kız kasabadan şehre, öğretmen okulunda okumak için gidecektir. Bu konuda en büyük destekçisi babasıdır. Babası kızına çok düşkündür. Sırf vitrinde görüp beğendi diye göz ucuyla baktığı bebeği dükkana girip satın alır:

“Göz muayenesinden dönerken, bir oyuncakçı dükkanının önünden geçtik. Sara’yı orada gördüm. Ağlayan ve şarkı söyleyen boynunda altın ışıltıları saçan bir zincir kolye bulunan bir bebek. Babam gözlerimi vitrinden ayıramadığımı fark edince, içeri girip satın aldı onu. Çok da büyük bir para ödedi gibi geldi bana. Ama öyle huyları vardır babamın. Elinin açıklığı ile tanınır; annemin dediği gibi alt tarafı bir öğretmen. Elinde ne varsa sağa sola dağıtan bir adam, kendi ev halinden çok başkalarını düşünür. Bu yüzden, dışarıklı memurlar gibi kirada oturuyoruz kasaba gibi bir yerde” (s.8).

Üstelik dedesi kızını okutması yüzünden babasına karşı çıkarken o kimseyi dinlemez. Öğretmen olduğu içinde kültürlüdür. Kızının valizine okuması için kitaplar da koyar. Hikâyede yer alan bir diğer baba figürü ise genç kızın dedesidir. Dede, hikâye kahramanının babasıyla çok zıt kişiliklere sahiptir. İki baba figürü en büyük çatışmayı hikâye kahramanının üzerinden yaşarlar. Dede de eğitmendir. Karma okullarda gençlerin ahlakî yönden zayıflayacağından endişelidir. Dedesi genç kızın yatılı okumasına karşıdır. Babası kızını yatılıya seve seve gönderir:

“Annem okulun bir kız okulu olduğunu söylüyor ama dedem inanmıyor. Karıştırıyorlar, bütün okulları erkek kız karıştırıyorlar, mahsustan karma yapıyorlar, diyor. Cumhuriyet döneminin ilk öğretmenlerinden olduğu için eğitim konularında herkesten bilgili sanıyor kendini, bu yüzden babamla aralarında sürekli bir tartışma çıkıyor. Dedem ablamın yatılı okula gitmesine muhalefet ettiği gibi benim gitmeme de muhalefet ediyor. İmtihana çekiyor beni, namazın imanın şartları gibi sorular soruyor. Bu kızın namaz çağı gelmedi mi diye çıkışıyor anneme” (s. 12)

Hikâyede yer alan baba kendi babasıyla zıt özellikler gösterir. Genç kızın babası kendi babasına oranla evlatlarına daha düşkün, onları okumaları için destekleyen, daima onların yanında olan biridir.

Kuzu Kayboldu (DO) adlı hikâyede de iki farklı baba figürü karşımıza çıkar. Biri hikâye kahramanının kendisidir ve babadır. Diğeri ise hikâye kahramanının kendi babasıdır.

Hikâye kahramanı alzheimer hastasıdır. Bu yüzden aklında gelgitler olur. Bu gelgitlerde hatırladıkları bize hem kendi babalığı hem de babası hakkında bilgi verir.

Hikâye kahramanı 6 çocuğa sahiptir. Baba bu çocuklarını biri hariç diğerlerinin doğumunda çeşitli sebeplerle yer alamamıştır. Bazen başkaları için bir şeyler yaparken bazen keyfi sebeplerle eşini hep yalnız bırakmıştır:

“Tonya’ya rahmetli karısı doğum yaparken çoğu kez yanında olamamasının gerekçelerini sıralamaya başlamıştı:

Keşfe giderdi. Pikniklere. Dağ köylerine yetiştirme yurtları çocuk esirgeme kurumları için öksüz yetim toplamaya. Birinci çocuğunda yani ölen kızında, tarla sınır kavgasında sırtından kahpece vurulan köylü için Savcı Bey’le keşfe gitmişlerdi. İkinci çocuğunun yani büyük oğlunun doğumunda İstanbul’daydı; kulak ameliyatı için. Üçüncü çocuğunun yani ortanca oğlunun doğumu sırasında hastanede karısının başucundaydı, çocuk sarılık geçirmişti, iyi hatırlıyordu. Dördüncü çocuğunun yani doğar doğmaz ölen kızının doğumu sırasında yayladaydı, bir piknik için gitmiş üç gün kalmışlardı. Beşinci çocuğunun yani küçük kızının doğumu sırasında ise bir bağ köyündeydi; yine yetimler meselesi. Kar yağışı artınca köyde mahsur kalmışlardı. En küçük oğlunun doğumu sırasında neredeydi ki... hadiseler yakınlaştıkça belirsizleşiyorlardı” (s.112-113).

Ortanca oğlu doğumuna şahit olduğu tek evladıdır. En çok onun üstüne düşer hikâye kahramanı. Ne yazık ki en hayırsız çıkan da o olur. Babasını başaramadığı her şey için suçlar. *“Doğumu sırasında yanında olduğu ve sanki işaretmiş gibi öteki çocuklarına nispeten daha bir üzerine düştüğü ortanca oğlunun en problemlili çocuğu olması ne tuhaf.” (s.113)*

Babanın oğlunun hayatı öğrenmesi için yaptığı her şey oğul tarafından suçlanmasına neden olur.

“Ortanca oğlu ilgilenmez sadece menfi görüş bildirir. Hayattaki bütün başarısızlıklarının mutsuzluklarının kaynağı olarak Ankara’da terminalde gecelemesine yol açan o yolculuğu göstermesi çok saçma. Alt tarafı, baba olarak pısrıklıktan kurtulsun, hayat adamı olsun istemişti.” (s.119)

En az ilgi gösterdiği kızı çocuklarıyla beraber kendisine en çok düşkün evladıdır. *“Ona sarılmaya koşan bir kız, yani kuzuya değil ona koşan, adı Perihan olmayan kız, mizacının yumuşaklığı derslerindeki başarısı nedeniyle daha az ilgi gösterdiği küçük kızının biricik kızı” (s.118).*

Hikâye kahramanının zihninin karanlık noktalarından gün yüzüne çıkardıkları arasında kendi babası da vardır. Babasının sinirli oluşunu ve kaybettiği kuzu yüzünden küçükken kasapta zorla çalıştırılmasını hatırlar: *“Dediğim dedikti bütün babalar o*

zamanlar, kendi babası da kemiklerini kıracak kadar sert bir dayak atmıştı kasap dükkanı yerine maça gittiği için” (s.117-118).

Hikâye kahramanının kendi babası hakkında söyledikleri bunlarla sınırlıdır. Ancak hikâyenin geneline bakıldığında hikâye kahramanı babanın kendi babasından yeteri kadar sevgi görmemesi kendisinin de kendi evlatlarına sevgi göstermemesiyle doğru orantılıdır.

Kızım Olsan Bilirdim (KO) hikâyesinde kahramanın yaşlı ve hasta babasının gençliğini kahramanının ağzından dinleriz. Babası gençken dediğim dedik bir adamdır. Ona karşı evde en ufak itiraz hakları yoktur. Genç kızken sınavına girip kazandığı okula göndermez hikâye kahramanını. Onun yerine hayırlı olduğunu düşündüğü biriyle 16 yaşındaki kızını evlendirir.

“Babamı biliyorsun, yaşlandıkça değişti epey ama gençliğinde ona kim itiraz edebilirdi? Ankara’dan gelen müfettiş, bu kızı mutlaka okut demişti. Ne gerek var dedi okumaya babam, iyi bir kısmet çıktı tepmek olmaz. Baba sözü tartışmak olur mu? Osmanlı adamdı, usul erkan arardı her işte, kuralları ağırdı, annemin ölümünden sonra kardeşimle yaşarken ister istemez değişti huyu” (s.92).

Abur Cubur Yolculuğu’nda hikâye kahramanı yaşlı kadın ile yaşlı babasının market yolculukları anlatılır. Market alışverişine çıkan hasta bir kadın ile yine onunla aynı hastalıktan muzdarip bir babanın trajikomik yolculuğudur bu. İki hasta; baba ve kızı markete girdiklerinde ne alacaklarını bilemez. İkisi de yaşlı olan baba- kız çocuklar gibi marketi talan edip abur cubur alırlar. Hikâye baba-kızın market yolculuğunu kapsar.

Market Avcısı (FA) adlı hikâyede yoksullukla büyüyen bir babanın tutumluluk adına yaptıkları anlatılır. Yaşlı adam İstanbul’un varoş semtlerinde eşiyle beraber yaşar. Gençken üvey annesinin sakladığı ekmeği bulup yediği için babası tarafından evden kovulmuştur:

“Üvey anası dolaplara kilitlerdi ekmeği, pestili, kuru üzümü. Asiydi epeyce, delikanlılık çağı, bir gece vakti açlığın zoruyla olacak kırıverdi dolabın kapısını. Sabahleyin de babası defol git gözüm görmesin seni buralarda, dedi. Kovulunca çıkıp geldi İstanbul’a yaşı en fazla on altı” (s.115).

Bu sebeple geldiği İstanbul'da henüz on altı yaşındayken fakirliğin en zoruyla karşı karşıya kalır. Yaşadığı zorlu hayat ona tutumlu olmayı öğretir. Çöp konteynerlerinin kenarına bırakılan bayat ekmekleri, eski kıyafetleri toplayıp eve getirir. Oğlu bu durumdan çok rahatsız olduğunu dile getirirse de yaşlı adam huyundan vazgeçmez.

2.2.3. Üvey Baba

Yazarın tek bir hikâyesinde üvey babaya rastlarız. Üvey baba bunda da dış ülkede yaşayan kızın yaşadığı sorunlar üzerine evliliği kaçış olarak görmesine neden olan durumlardan biri olarak okuyucuya verilir.

Üvey baba üvey evladını istemez, onun varlığından rahatsızdır. *Borçlu Bırakan Şehir* (SB) adlı bu hikâyede Fazıla'nın babası İstanbul'da iş kazasında vefat eder. Annesi de Amsterdam'dan birisiyle evlenir ve buraya yerleşir. Üvey baba Fazıla'yı istemez ve bunu da davranışlarıyla sürekli gösterir:

“Üvey babası önceleri evdeki varlığına katlanamadı, kinayeli sözlerle, tehditkâr bakışlarla canından bezdirmeye çalıştı. Aylar oldu; gündüz Türk marketinde çalışıyor, akşamları da bir dönerci dükkânında kap kacak yıkıyor. Üvey babasıyla karşılaşmamak için eve gecikmeye çalışıyor...” (s.10)

Fazıla üvey babasının etkisiyle evliliği bir çözüm olarak görmeye başlar.

2.3. Diğer Aile Bireyler/ Yakın Akrabalar

Cihan Aktaş hikâyelerinde aileyi geniş açıdan ele aldığımız aile bireylerinin çeşitlendiğini görürüz. Çekirdek aileye kıyasla geniş ailede birey sayısı daha fazladır. Aileyi tüm boyutlarıyla incelediğimiz için bu kısımda hikâyelerde yer alan diğer fertlerin ailedeki konumlarını inceledik.

2.3.1. Kayınvalide

Cihan Aktaş hikâyelerinde kayınvalide kocanın annesi olmanın verdiği statü nedeniyle baskın olmaya çalışan ögedir diyebiliriz. Oğlunu gelininden kıskanır. Oğlunun oluşturduğu aile kurumuna rahatça müdahale edebileceğini düşünür. Oysaki gelinler çoğunlukla bu durumu kabul etmezler. Bu nedenle de gelin ve kayınvalide arasında çatışmalar başlar.

Kayınvalidenin gelinini beğenmediği, onu oğluna layık görmediği hikâyelerden biri *Her Yere Sığabilir Biri* (KP) adlı hikâyedir. Bu hikâyede hikâye kahramanı genç kadın kayınvalidesine bir türlü yaranamaz. Ona göre gelini beceriksiz biridir. Oğluna layık bir eş değildir. Zaten bu yüzden de boşanmışlardır:

“Kayınvalidemin boşanma sürecinde eşine dostuna anlattığı bir şekilde kulağıma gelen suçlamalar karşısında savunmasız kılmıştır beni: Yemek yapmayı, sofrayı kurmayı bilmez. Oğluma karılık edemedi. Evladım ütüsüz pantolonlarla, gömleklerle dolaşır. Düdükli tencere aldım hediye, bir kez olsun kullanmadı. Yerine göre giyinmeyi bilmezdi. Bir ipek başörtüsü almıştım dünyanın parasını verip, bir kez olsun örttüğünü görmedim. Oğlumun yanına yakıştıramadı kendini” (s.77).

Hikâye kahramanı genç kadının eşi Afyonludur. Annesinden gördüklerini eşinden bekler. Bu beklentiye kayınvalidesinin de yapması, ilişkileri çıkmaza sokar. Bozulan ilişkilerde de kayınvalideye göre her zaman suçlu olan gelindir. Bu hikâye bunun en iyi örneklerinden biridir. Toplum yapısı gereği kayınvalide- gelin çatışması her zaman vardır. Gelinin gelmesiyle otoritesinin bozulacağını düşünen kayınvalideler ile geldikten sonra otoriteyi kendi eline almak isteyen gelinler arasında çatışmalar yaşanmaktadır. Bu çatışmalardan da çoğu zaman iyi sonuçlar elde edilmez. Bu hikâyedeki karı-kocanın boşanmayla sonuçlanan evlilikleri gibi düzeltilemeyecek yollara girer.

Güz Düğünü (DO) adlı hikâyede, hikâye kahramanı kayınvalidenin, geliniyle olan ilişkisini anlatır. Hikâye kahramanının oğlu geliniyle çok fazla ilgilenmez. Üstelik gelini ayrı eve çıkmak istediği halde eşi maddi sebepleri öne sürerek çıkmaz.

Kayınvalide gelininden hiç memnun değildir. Gelin sürekli uyuyan, iş yapmayan, kayınvalidesine yardımcı olmayan bir karaktere sahiptir. Kadın, oğlunun hatırına ona ses çıkarmaz. Üstelik kızı gibi de benimser gelinini. Ancak gelini git gide evden uzaklaşmıştır. “...diğer yandan kız evlat sahibi olmadığı için, ilk gelini kızı gibi benimsiyordu da; ama ne olmuştu gelini günden güne uzaklaşmıştı evden.” (s.148)

Hikâye kahramanı gelinini anlatırken

“Uykuya düşküncü, geç yattırıyor geç kalkıyordu, çekirdek yemediği zaman tırnak yiyordu, kırk yılda bir evi süpürdüğünde sadece görünürdeki çöpleri yok etmekle kalıyor, bahçe tarla işlerine ise baş

dönmelerini öne sürerek hiç girmiyordu. Biricik çocuğuna iyi baktığı da söylemezdi., ucundan kıyısından ilgiliydi onun bakımından da ; böyleyken onları-hepsini, eve iki haftada bir iki günlüğüne gelen kocasını bile- pis olmakla, ekşi ekşi oylu peynir kokmakla suçluyordu. Şımarıktı, özentiliydi, akli bir karış havadaydı ama oğlunun karısı olmuştu, torunun da hâlâ annesiydi ayrıca yıllarca kızım demişti ona, kızım, kızım, kızım” (s. 147).

sözlerini kullanır.

Ancak gelininin davranışlarında başka türlü değişmeler olmaya başlar. Oğlunun aldığı cep telefonunu elinden düşürmez. Sürekli telefonla oynar. Üstelik bir de saatlerce odasına çekilip fısır fısır konuşmaya başlar. Başta oğluyla konuştuğunu zanneder. Ancak yüz yüzeyleken bile iki kelime zor konuşan oğlunun saatlerce telefonda nasıl konuştuğunu merak eder.

“Solmaz cep telefonunun giderek daha sık çalmaya başladığını ve bunun bir açıklaması olması gerektiğini bir soru sorar gibi kendi kendine tekrarlıyordu. Mademki bu kadar uzun konuşmalar yapma ihtiyacındaydı oğlu, karısını yanına alsaydı ya; zaten bir işe yaradığı yoktu. Hem ne anlatıyordu ki telefonda, yani normal şartlar altında pek konuşmayan, hemen hiç konuşmayan oğlunun dili telefonda çözülüyor muydu ki böyle uzun sürüyordu gelinin odalara çekilmeleri...” (s.151)

Nitekim çok geçmeden işin aslı ortaya çıkar. Gelini evlerine bir şey istemeye gelen işçiyle- gelini mühendis olduğunu söyler- konuşmaya başlamıştır. Sonunda da ona kaçar. Bu, kayınvalideyi derinden sarsar. Gelinin gitmesinden sonra ortaya çıkan hastalığını da insanlar buna bağlar. Hikâye kahramanı gelinin başına gelenleri sağdan soldan duyar. Olanlara üzülür ama yapacak başka bir şey yoktur. Şimdi yeni isteği oğlunu yeniden baştan evlendirmektir. Hikâyenin sonu da kadının istediği bu evlilikle biter.

2.3.2. Hala

Hala babanın kız kardeşidir. Türk halk inancında kız çocuğunun halaya erkek çocuğun dayıya benzediği söylenir. “*Halama Benzediğim İçin*” adlı hikâyede bunu destekler gibi fizikî olarak halasına benzeyen bir kız çocuğunun bu durumdan duyduğu sıkıntılar anlatılır.

Halama Benzediğim İçin (HB) adlı hikâyede hikâye kahramanı genç kadın uykusuz bir gecede halasını hatırlar. İnsanlar kadını çok küçük yaşlardan itibaren halasına benzetirler. Çocukken bu durumdan rahatsız olsa da büyüdükçe gerçekten ne kadar benzediğinin farkına varır. Uyku düzenleri, sevdikleri yiyecekler, sohbet etmekten hoşlanmaları hep birbirine benzer. Çocukken bu benzerliklerden rahatsız olması biraz da babasının şakaları yüzündendir. Hikâye kahramanı, halasına evlatlık verileceğini zanneder. Bu yüzden her benzetilme onun için eziyete döner:

“Hemen her görenin beni ona benzetmesi, bazılarının da beni onun kızı sanması nedeniyle ondan korkardım. Beni evlat edineceğini söylediği de olurdu; kızı yoktu çünkü beni kızı yerine koymak istiyordu. Sen zaten benim kızımsın, gibi şeyler söylediği zaman kaçıp dolaplara, masa altlarına, perde arkalarına gizlenirdim, olur da giderken beni de yanında götürmek ister diye. Yeni tanıştığımız biri beni ona benzetecekler mi bakalım diye, bir köşede kaygıyla beklediğim olurdu. Benzetirlerdi de... Hızlı hızlı konuşmamız, ses tonumuz, hatta bakışlarımız” (s.23).

Üstelik babasının *“Ablama vereceğim bu kızı lafları daha da korkmasına neden olur.” (s.26)*

Halası da yeğenini çok sever. Onu kızı gibi görür, öyle ilgilenir onunla. Hikâye kahramanına seveceği renkte çoraplar örüp verir.

Hikâye kahramanının halası çok metanetli, akıllı, yardımsever, bağışlayıcı ve arabulucu olarak okuyucuya gösterilir. Kahramanın halasının bu özelliklerine rağmen neden ona benzemek istemediğini hikâyenin başında anlayamayız. Daha sonra yazar ailesinden ayrılıp tamamen halasında kalacağı korkusu gibi sebeplerden ötürü ona benzemek istemediğini açıklar.

Aklımda Kalan Başlıklar (FA) adlı hikâyede anlatıcı genç kız erkek arkadaşını annesini kabul etmediği için halasıyla tanıştırmak ister. Hala hamile olmasına rağmen yeğeni mahcup olmasın diye tanışmayı kabul eder. Tüm tanışmanın ardından yeğeni, oğluna mesaj atar. Halasını tanıştırdığına pişmandır. Gece boyu konuşmadığı için sevdiği adam da rahatsız olmuştur. *“O akşam Şule, oğluma demiş ki whatsapp gruplarında, Bahri’yle tanışmaya hiç gitmeseymişim daha iyiymiş. Çünkü hiç konuşmamışım. Hem Bahri de öyle söylemiş: küçük halan pek konuşkan değil herhalde” (s.93).*

Hala ögesinin olduğu hikâyelere baktığımızda anlatıcı genç kızların halalarını sevmesine rağmen hep bir memnuniyetsizlik içinde olduklarını ifade etmeleriyle karşılaşırız.

2.3.3. Teyze

Cihan Aktaş hikâyelerinde teyzeleri haladan çok görürüz. Teyzeler yeğenlerinin her şeyiyle ilgilenir, onlara anneleriymiş gibi davranırlar.

Daha çok (babaya göre) annelerin ön planda olduğu Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde, halaya göre toplumda anne yarısı olarak kabul gören teyze daha çok karşımıza çıkar.

Ailede önemli bir konuma sahip olan teyzeleri özellikle kadın hikâyelerinde ön plana çıkaran Cihan Aktaş, hatta bazı hikâyelerini direkt teyze- yeğen ilişkisi üzerine kurmuştur.

Sarate (AV) adlı hikâyede kahraman genç kızın ağzından teyzesi anlatılır. Teyzesi kahraman genç kıza arkadaşı gibi davranır. İster ki yeğeni her şeyiyle kendisine benzesin. Onun gibi güzel olsun. Herkes ne kadar güzel olduğunu söylesin.

“Çocukluktan çıkmak üzereydim ama hiç bilememiştim çocukluğumu. Teyzemden yeğeniydim çünkü onun arkadaşıydım, hep onunla birlikteydim. Eli ayağı olayım istiyordu. Kınalanan saçlarım kırmızıya çalsın da görenler beni ona benzetsinler, iyi bakıldığım için onu övsünler, onun gibi güzel olduğumu söylesinler ve belki de hemen ardından ‘Bahtı güzel olsun’ diye mırıldansınlar istiyordu. Benim için prensler düşlese bile, kendine hayat arkadaşı olarak seçmişti beni. Yine de, bilinmedik karşılaşmaların büyüüne hazır olayım diye bildiği her şeyi deniyordu (s.3).

Anlatıcının teyzesi çok güzel bir kadın olmasına rağmen görme engellidir. Gözleri görmediği içinde kimseyle evlenmez. İster ki yeğeni onun evlenemediği prensle kendisi evlensin.

“En büyük teyzemdi ve gözleri görmediği buna bağlı olarak evlenmeye yanaşmadığı için de geniş ailenin en çok saygı gösterilen kişisiydi. Dediği dedik bir kadını tahakkümcüydü. Evin üçüncü kızı olan ben, çocuksuz ve hep karanlıkta yaşamaya mahkûm teyzeye arkadaşlık etmek üzere seçilmişim” (s.4).

Teyzesine göre genç kız, ailedeki herkesten farklıdır. Bu farklılığı da özellikle kıyafetle vurgulaması gerektiğini düşünür:

“Giyim kuşamımla da seçkinliğimi vurgulamaya özen gösterirdi. Takılarım, oyuncaklarım herkesten farklıydı, kaliteliydi. Semaverim, yem toplayan tavuğum vardı; akvaryumum da” (s.4).

Kahraman genç kızla teyzesi arasında bir renk aktarımı vardır. Genç kız gözleri görmeyen teyzesine renkleri anlatır. Ona göre kendisi kırmızı yeğeniye sarıdır. İkisi arasındaki ilişkiyi kuran renk ise turuncudur. Yeğenin ilk aşk kırıklığında uzaklaştığını fark ettiği anda bu rengi aralarında korumaları gerektiğini yeğenine söyler.

“Yaz kış yılın her mevsiminde çimen yeşilini bulabileceğim yerler yok muydu sanki... Yeşile yönelik merakım teyzemi kaygılandırıyordu. Sen Sarete, sarısın bense kırmızıyım öyle değil mi? diyordu neredeyse yalvaran bir sesle ve benim susup kaldığımı görünce de sözlerini şöyle sürdürüyordu.: ‘Hangi rengi seversen sev Sarı’tem , sen hangi rengi istersen ona gideriz. Ama aramızdaki uyumu, turuncuyu korumak gerek; öyleyse, bundan sonra sen ne istersen o olacak...’” (s.12)

Kırmızı Kayaya Tutunmuş Olarak Suda (KP) adlı hikâyede, hikâye kahramanı kadının boğulma korkusu vardır. Bu korkuya çocukken yaşadığı travmatik olay neden olmuştur. Çocukken annesi hamile olduğu sırada kendisiyle teyzesi ilgilenir. Teyze, hikâye kahramanını “Işığım” diye sever. Teyzesi köyde yaşadığı içinde üzerine ahır kokusu sinmiştir. Çocukluğunu hatırladığında bu kokuda burnuna gelir.

“Annem hamileydi, bu nedenle teyzem ilgileniyordu benim temizliğimle, banyomla saçımın taranmasıyla. Işık, ışığım diye seviyordu beni gök gözlü Amazon havalı iri yarı kadın. Heybetli de olsa, yumuşacıktı elleri, yani yumuşak gibiydi, cildi pütür pütür olduğu halde. Hep çalışırdı, tarlada ya da ahırda; koyunları sağar, inekleri doğurtur, danalara çorba taşır. Bu nedenle farklı kokular yayılırdı bedeninden yaptığı işe göre” (s.50).

Yine teyzesi kendisini yıkayacağı sırada onun elinden kaçır. Kendi kendisine yıkanabilecek yaşa geldiğini düşünür. Nehre girer. Bir anda dengesini kaybedip suya kapılır. Boğulurken bir ses duyar “ışığım” diye. Onu yine boğulmaktan kurtaran ahır kokulu teyzesi olur.

“Teyzem ışık, ışığım diye bağırına bastı beni. Amazon havalı gök gözlü kadın. Kirli bir süt kokusu geliyordu göğsünden. Terlemişti.

Tiksinmedim. Derin bir nefes aldıktan sonra, ekşimsi süt ve ahır kokusunu içime çekerek ıslak başımı göğsüne yasladım “ (s.52).

Neolitik Neşe (FA) adlı hikâyede hikâye anlatıcısı genç kadın geçmişe dair mutlu anılarından bahseder. Bu anılardan bazıları da teyzeleriyle ilgili olanlardır.

İlk bahsedile büyük teyzesidir. Büyük teyzesi dedikoduyu sevmeyen bir kadındır. Onun vefatının ardından ailede dedikodu daha rahat konuşulur hâle gelir. “*Büyük teyzem dedikoduyu sevmezdi. Bulunduğu ortamda kimsenin arkasından konuşmuyacağı bilinir, ona göre konu açılırdı. Galiba onun ölümünden sonra dedikodu sosyal eleştiri kılıfı altında yer tutmaya başladı aile ortamlarımızda” (s.70).*

Tüm teyzeleri bir arada tutan şey beraber yaptıkları hamur işleridir. Tüm ailenin huzuru büyük teyzenin oğlu Sinan’ın eşinden ayrı yaşamaya başlamasıyla bozulur. “*Sonra birden bıçakla kesilir gibi bölündü neşemiz. Büyük teyzem, oğlu Sinan’ın karısından ayrı yaşadığını torunu Firuze’nin kırdığı potla anladı ve fenalık geçirdi. Gelini Miray bir aydır baba evindeymiş” (s.73).*

Hikâye genç kahramanın anılarını hatırlaması üzerine kuruludur. Eskiden tüm ailenin nasıl bir arada mutlu şekilde yaşadığı, teyzelerinin nasıl insanlar olduğu bu anılar aracılığıyla öğrenilir.

2.3.4. Görümce

Kocanın kız kardeşine görümce denir. Cihan Aktaş birkaç hikâyesinde görümceden bahseder. Bu hikâyelerdeki ortak nokta ise görümcelerin hikâye kahramanı kadınlara müdahale etmeyi kendilerine vazife saymalarındır.

Kara Bayram (HB) adlı hikâyede hikâye kahramanı ile üç görümcəsi arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Hikâye kahramanın, görümcəsi için mavi renkli kadife bir bluz aramasıyla başlar. Kadın büyük görümcesine neden böyle bir renkte bluz aradığını hikâye içinde anlatır.

Görümcésinin oğlu ağır bir hastalığa yakalanır. Evleneceği kadına hastalığını söylemeyeceklerinden bahsederler. Hikâye kahramanı kadın buna karşı çıkar. Bu tarz durumların mutlaka söylenmesi gerektiğini belirterek çıkışır. Görümcésinin oğlu vefat edince bu çıkışının yersiz olduğunu fark eder ve pişman olur. Bu tartışma esnasında söylediği sözler, görümcésinin zoruna gider ve hikâye kahramanına soğuk davranmaya

başlar. Hikâye kahramanının söylediklerinde bir şey yoktur aslında. Görümcesi o anki sıkıntılı ruh halinde söylenen sözleri büyötmüştür.

“Oğlunun iyileşeceğine duyduğu inancı güçlendirmek için belki de geleceğe dönük planlar kuruyor ve özellikle şehrin seçkin ailelerinin kızlarından hangisinin Ferhat’a daha uygun düştüğü üzerine değerlendirmelerde bulunuyordu. Benim sözlerim bu nedenle çok dokunmuştu ona. Ne demek! Oğlu bunca acıdan, eziyetten sonra iyileşip ayağa kalkınca malul muamelesi mi görecekti? Bana soğuk davranmaya başlamıştı. Öyle acı çekiyordu ki bu acı karşısında sadece susulurdu; ben de sustum” (s.74).

Hikâye kahramanı kadın üç görümcesi içinde en az sorun yaşadığı bu büyük görümcesini daha az sever. Çünkü bu görümcesi kibirli, her şeye müdahale etmeyi kendine hak gören biridir.

“Üç görümcem içinde en sevmediğim görümcemdi o, doğrusunu isterseniz. Bütün ailenin iyiliğini istediği için, sırf bu nedenle, herkesin hayatına karışma, planlarına müdahale etme hakkı olduğunu hissettirirdi etrafına; başka türlüünü düşünmeniz çok saçma ve manasız olduğunu düşündürdü size bakışları ve davranışları... Bir bu nedenle bir de arkadaşlarımla ilişkilerimi yönlendirici lafları sözleri yüzünden...” (s.78)

“Bir kere benden bir hayli yaşlıydı ama bu önemli değil; benden yirmi otuz yaş büyük arkadaşlarım da vardır benim. Müdahaleciydi; evet; hoşlanmam müdahaleci, her şeyi en iyi ben bilirim havalarındaki iddialı insanlardan. Övüngendi de... Güzel, dindar, iyi ev hanımı, iyi eş, iyi annem, iyi bir öğretmenim ben derdi, biraz şakaya getirerek” (s.78-79).

Ancak oğlunun vefat etmiş olması tüm bu kusurlarının göz ardı edilmesini sağlar. İnsanlar, görümcesinin içinde bulunduğu ve yıllardır süren bu yas durumundan kurtulması için elinden geleni yapar. Kendisi de bunlardan biridir. Mavi renkli kadife bluzu almasının da sebebi budur. Belki bluzu giyerek o yas kıyafetlerinden kurtulmuş olacaktır.

Hikâyede kahramanın diğer iki görümcesi üzerinde durulmaz. Sadece ortanca görümcesinin sohbet konularını çok kolay açtığı, konuşmayı sürdürmek için hemen bir konu bulduğu söylenir.

“Büyük görümcem dışında herkes sözü kapıp bildiklerini anlatmak istiyordu, cevizlerin dışlarının görünüşünden içlerinin durumunu anlatan yöntemleri konusunda. Sonra bir sessizlik oldu. Bozuk

cevizlerle ilgili konuşulacak ne varsa tüketilmişti. Ortanca görümcem bu gibi durumlarda ortaya yeni konu sürmekte çok maharetli olduğunu söylerdi” (s. 80).

2.3.5. Amca Çocukları

Cihan Aktaş’ın yıllar sonra birbirini tamamlayan iki hikâyesinde anlatıcı karakterin amcaoğlu ile olan hikâyesi anlatılır. Anlatıcı kahraman okuyan, köyde ya da kasabada kalan amcaoğlu ise tüm hırslarına rağmen başarılı olamamış biri olarak resmedilir. Böylece ikili arasındaki ilişki her yönden sekteye uğrar.

Aşağıda, bahsi geçen hikâye birbirinin devamı niteliğindedir. *Müfettiş Fethi’nin Penceresi* (AÇ) adlı hikâyede amca çocukları arasındaki husumeti ve bu husumetin sebeplerini öğreniriz. İkinci hikâyede ise ölen amcaoğlunun arkasından duyulan mahcubiyet anlatılır. Bu iki hikâyeyi yazar farklı kitaplarda verir. Duyulan mahcubiyetin anlatıldığı *Mahcubiyet* adlı hikâyeyi yazar, 2001 yılında “*Ağzı Var Dili Yok Şehrazat*” adlı kitapta okuyucuya sunmuştur. Daha sonra bu mahcubiyetin sebeplerini detaylı olarak “*Müfettiş Fethi’nin Penceresi*” adlı hikâyeye öğreniriz. Yazar bu hikâyeyi 2013 yılında yayımlanan “*Acı Çekmiş Yüzünde*” adlı hikâye kitabında yer vermiştir.

Müfettiş Fethi’nin Penceresi (AÇ) adlı hikâyede de yine amcaoğlunun bu özelliği üzerinde durulmuştur. Ana kahraman olan Müfettiş Fethi emekli olunca kasabadan köyüne dönme kararı alır. Ancak aldığı bu karar kendisi hariç kimseyi mutlu etmez. Özellikle de amcaoğlunu. Amcaoğlu o yokken köyde kendisine ait bir düzen kurar. Müfettiş Fethi geri dönünce de bu düzenin bozulacağından korkar:

“Büyük bir sevinçle, bir sürpriz neşesi yaşayacağı inancıyla gelmişti köyüne Fethi, ancak dönüşünün haberi kendisinden önce ulaşmıştı akrabalarına ve kendisini pek de hoş karşılamamışlardı doğrusu. Nasıl karşılasınlar ki, amcasının oğlu evin büyük avlusunu, ahırını, kileri, ambarını yıllardan beri istediği gibi kullanmıştı. Amcaoğluyla bir başka akrabası birbirini tanık göstererek müfettişe ait arazilerin önemli kısımlarını üstlerine tapulamışlardı” (s.105-106).

Amcaoğlunun Fethi’yi istememesinin bir nedeni de çocukluktan beri ona karşı hissettiği kıskançlıktır. Fethi müfettiş olarak gittiğinde amcaoğlunun tüm hırslarından

arındığını zanneder. Ancak Fethi geri döndüğünde amcaoğlunun öfkesi daha da katlanır. Bunu da Müfettiş Fethi'nin evini taşlatarak dışa yansıtır.

“Müfettiş Fethi geri dönmüştü. Hem de öğretmenliği, müfettişliği yetmiyormuş gibi keyfi için bostanla bahçeyle uğraşmaya kararlı bir toprak adamı iddiasıyla... İşte o zaman dengesini yitirmiş, ne yapacağını, nasıl davranacağını, öfkesini nasıl ifade edeceğini bilemez duruma düşmüştü. Öyle öfkeli ve kin doluydu ki, dönüşünden birkaç gün sonra gece yarısı Müfettiş Bey kapısına yönelen taş yağmurunun gürültüsüyle uykusundan sıçrayıverdi” (s.106).

Mahcubiyet (AV) adlı hikâyede anlatıcı kahraman Müfettiş Fethi'dir. Müfettiş Fethi ile amcaoğlu bir parça toprak için kavga ederler. Ancak bu tartışma aslında amcaoğlunun Fethi'ye çocukken beslediği kinden kaynaklanmaktadır. Kahraman anlatıcı erkek amcaoğlundan hep daha zeki, daha başarılıdır. Yıllar sonra da emekli olup köye dönerek amcaoğlunun gözüne batar:

“Fethi ile Amcaoğlu'nun paylaşamadığı bir miktar taşlı kırmızı toprak da belki başlangıçta stratejik bir öneme sahipken geçen zaman içinde sırf sembolik bir düşmanlık kaynağına dönüşmüştü. Amcaoğlu çocukluğu ve gençliği boyunca zekasının Fethi ile kıyaslanarak küçümsenmesi nedeniyle ona zaten kin besliyordu. Ayrıca Fethi'nin emekli olduktan sonra köye geri dönerek çayın yanında ki baba evini yıkmasını ve o viranenin yerine iki katlı ev yaptırmasını asla onaylamamıştı. Müfettiş Fethi ise hayatının pek çok döneminde iyiliklerde bulunduğu bu yakın akrabasının kendisine iyi niyetten uzak görünen tutumu karşısında somurtkan bir suskunluğu yeğlemişti” (s.122).

Oysa Fethi amcaoğluna tüm iyi niyetiyle yaklaşmasına rağmen gördükleri karşısında çok sinirlenip suskunluğa bürünür. Ancak her şey boştur işte. Amcaoğlu vefat etmiştir. Vefat edince Fethi yaşananlardan dolayı suçluluk hisseder:

“Rahmetlinin ne kadar aksi, geçinilmesi zor bir kişi olduğunu bilenler açısından Fethi hiç de kusurlu taraf değildi, bu bir kısmı toprağa karışan neredeyse o kendisini, Amcaoğlunun sağlığında hiç hissetmediği bir şekilde suçlu hissetmekten alamıyordu” (s.124).

Üstelik zamanında amcaoğlunun arkasından onu çekiştirdiği için pişmanlığı artar:

“Geçimsiz olmasına geçimsizdi, pireyi deve yapardı, esen yelden nem kapardı ama yine de sınırlı bir ilişki sürdürülemez miydi rahmetliyle?.. İşte ölüp gitmişti, ilk ölen o olmuştu ve Fethi Bey bu

ilahi tecellide, kendisine yönelik bir uyarı mesajı ve belki bir kınama cezası olduğunu düşünmeden edemiyordu. Suçluydu, bu nedenle hemen hepsi yaşça kendisinden küçük olmakla birlikte aynı kuşaktan sayılabilecek akrabalarıyla düzenli olarak sürdürdüğü okey partilerine bir süreliğine geri dönmeye karar verdi. Eskiden bu akrabalarıyla bir araya geldiklerinde konuşmalarının bir bölümünde mutlaka rahmetli amcaoğlunun geçimsizliğine ilişkin hatıralar, mülahazalara yer verilirdi. Aralarında on beş yılı bulan bu küskünlük konusunda ona kusur bulan yoktu kesinlikle, evet ama yine de bu toplanmalar sırasındaki konuşmalarda amcaoğlu hakkında varılmış aceleci yargılar, sarf edilmiş kaba saba alaylı ifadeler bakımından da sorumlu hissedebiliyordu kendini Fethi” (s.126-127).

“Diğer Aile Fertleri” bölümünde yer alan yakın akrabalara baktığımızda yazarın daha çok kadın fertlere yoğunlaştığını görürüz. Hala, teyze, görümce, kaynana bunlar hep kadın fertlerdir. Aslında genelleme yapacak kadar örnek yoktur denilebilir. Yine de şunları söyleyebiliriz: Kayın valide olumsuz, teyze olumlu fertler olarak sunulmuştur.

Bu hikâyelere bakıldığında kadının sürekli çatışma yaşadığı görülür. Bu çatışmanın karşı tarafı bazen kaynanası, bazen görümceleri, bazen halası olur. Bu çatışmaları annesi ve genç kızıyla yaşadığı çatışmalardan ayırmak gerekir. Onlarda zıt düşünce yapısı hâkimken, diğer aile fertleriyle yaşadığı çatışmada karşı tarafın hikâye kahramanı üzerinde kurmaya çalıştığı egemenlik mücadelesinin olduğu görülür.

2.3.6. Dede- Anane

Cihan Aktaş’ın hikâyelerinde anane ve dedeler torunları ile olan ilişkileri üzerinden verilmiştir.

Dedeler ve ananeler vardır ancak onların çok yer bulmadığı söylenebilir. Yaşça büyük olan bu aile bireyleriyle hikâye kahramanlarıyla çoğu zaman beraber yaşamazlar.

2.3.6.1. Dede

Cihan Aktaş, hikâyelerinde yoğun olarak dedeyi vermez. Varlığından haberdar oluruz lakin dede temel kahraman olarak karşımıza çıkmaz. Bu durumu istisnai olarak tek hikâye bozar.

Eksik Birkaç Harf ve Annem (U) adlı hikâyede hikâye kahramanı genç kız dedesini anlatır. Diğer hikâyelerinde dede üzerinde çok durmamasına rağmen bu hikâyede dede

uzun uzun anlatılır. Dedenin mesleği, kültürel durumu hakkında detaylı bilgiye sahip oluruz.

Kahraman genç kızın çocukluğunda en çok iz bırakan kişi dedesidir. Köyde öğretmenlik yapan dede, çevresi tarafından âlim kabul edilir. Eski Türkçe'ye hâkim olan dede, harf devrimi nedeniyle sıkıntı yaşar.

“Dedem Latin alfabesine geçildiği yıllarda bir süre kurs gördükten sonra eğitmen vasfı kazanmış; iyi Arapça biliyordu ve elbet Osmanlıca... Yeni usûl ve üslûplara, yöntemlere uyum sağlayamadığı konuşulurdu hep.” (s.138).

Gerici bir yobaz olmakla suçlanıp erken emekli edilir.

“Osmanlıca not tutuyor, notları Arap alfabesiyle yazıyormuş, birisi ihbar etmiş işte! Müdür de ortalıkta dolaşan laf nedeniyle odasına çağırıp uyarmış dedemi... En azından üç ajandası olduğu, sınıfta üç alfabeli bir program sürdürdüğü öne sürülen dedem, eğitim camiası içine sokulmuş hain, örümcek kafalı bir molla!” (s.141).

Dedeye karşı köyde ve şehirde gösterilen tutum birbirinden çok farklıdır. Hikâye kahramanı genç kız, bu duruma kendi gözleriyle şahit olur.

“Şehirli öğrenciyle köylü öğrenci arasında fark olduğunu söylüyordu annem. Ara sıra köye gittiğimizde görürdüm, el üstünde tutulan bir eğitmendi orada.” (s.138).

2.3.6.2.Anane

Eksik Birkaç Harf ve Annem (U) adlı hikâyede kahraman genç kız ananesinden de bahseder. Ananesi deli dolu bir kadındır, hareketlidir. İleri bir yaşta olmasına rağmen ağaçların tepesinden inmez. *“Hareketlilik, yerinde duramama gibi konularda oldum olası ananeme benzetilirim aile çevresinde. Onun yaşında bir kadının dizlerinin yaradan görünmemesi tuhaf değil mi?” (s.136).*

Ananesinin tüm bu hareketliliğine rağmen kahraman genç kız onu çok sever. Kendilerine gelip kalacağı günleri ipe çeker.

Hikâye kahramanı genç kız tatillerde teyzesinin küçük oğluyla da ilgilenir. Bir gün anane ve dedesini akşam yemeğine davet etmek için evlerine gittiğinde ananesinin teyzesine kendisi hakkında söylediği sözleri işitir.

“Deli bir yanı var, oturduğu yerde su çıkıyor sanki bir bahçede, bir sokakta, duvarların ağaçların üstünde, çocuğu kucığına verip işine dalıyorsun benim de haberim olmuyor. Ben senin yerinde olsam o deliye çocuk teslim etmezdim kızım” (s.154).

İşitilen tüm bu sözler hikâye kahramanını derinden sarsar. Üstelik deli dolu oluşu hep ananesine benzetilir. Ona benzemekten bu kadar memnunken duyduğu sözler onu derinden yaralar.

“Duvarın üzerinde donup kalmıştım sanki. Benim sevgili biricik, olduğu yerde durmama gibi huylarımla benzetildiğim ananem Murathan konusunda bana güvenmiyor ve “deli” olduğumu iddia ediyor! Beni deli sanıyor, deli olmakla suçluyor torununu” (s.154).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AİLE –ÇOCUK

Toplumda ailenin birlikteliğın olduğu en küçük grup olduğunu daha önceki “Aile Kurumu” başlığı adı altında söylemiştik. Bu kurumu oluşturan, aileyi aile yapan temel taşlardan biri de çocuktur.

“Çocuğın dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren yaşamının en önemli dönemlerini birlikte geçirdiği ortam, aile ortamıdır. Çocuk ilk deneyimlerini bu ortamda edinir; ailesiyle kurduğu iletişimle, öncelikle, bir birey olarak kendini tanır. Eğer onunla sağlıklı ilişkiler kurulursa çocuğın kendi benliğine yönelik algısı da sağlıklı olacaktır. Ayrıca kurulan iletişimle çocuk, çevresindeki insanları tanımaya ve onlara karşı güven oluşturmaya başlar. Bu güvenle devam eden iletişimle çocuk, yaşadığı toplumun sosyo-kültürel özelliklerini benimser; toplum kurallarını öğrenir. Böylece çocuğın toplum içinde diğer bireylerle kuracağı iletişimin de temelleri atılır.”⁵

Bu temel çerçevesinde ailenin toplumdaki rolü ortaya çıkar. Kısacası bireyin birey haline geldiği şekillendiği kurum ailedir. Aile, çocuğu çevreye, kendi ailesine hazırlar.

Cihan Aktaş hikâyelerinde bu temel taşı anne-baba- çocuk üçgeni içerisinde sunulmuştur. Çocukların kendi aralarındaki ilişki de (kardeş ilişkileri) bu teze konu olan bir diğer konudur. Anne ve babanın erkek ve kız çocuklarıyla olan ilişkilerini anne-baba başlığı altında verilmiştir. Bu başlık altında sadece kardeş ilişkilerine yer verilecektir.

3.1.Kardeş İlişkileri

Kardeş kan bağıyla bağlı olunan aynı anne babadan olmuş olan aile ferdine verilen terminolojik addır. Ailede anne babanın ardından birbirine en yakın fertler kardeşlerdir.

Cihan Aktaş hikâyelerinde kardeş ilişkilerini ana konunun yanında daha geride görebiliriz.

---

⁵TEZEL, Şahin, F. CEVHER, F. NİLGÜN. (10-15 Eylül, 2007). *Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış*. ICANAS 38. (38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara. ss. 775-789.

Konteyner İçindeki Kırk Dördüncü Kişi (Aİ) adlı hikâyede hikâye kahramanı delikanlı Afganistan'dan refah düzeyinin daha iyi olduğu bir yere gitmek ister. Giderken geride bırakacaklarını düşünür. Bu düşünceler esnasında kardeşleri aklına gelir:

“Bir ablam kaldı geride, evli barklı kız kardeşimle ağabeyime emanet edeceğim, bir de sesli işaretleriyle beni her zaman seveceğine inandıran kişi. Kardeşlerim, dersiniz yokluğum önlerini açacaktır onların bunu ima eden sözler dolaşırdı evde” (s.54).

Kardeşleri kahramanın gitmesinden mutluluk duyacaktır. Bunu da sesli ifade etmekten çekinmezler.

Duvarsız Odalar (DO) adlı hikâyede çocuk yaştaki iki kız kardeşin arasındaki ilişki anlatılmıştır. Çocuk yaşlarda sıklıkla görülen, kardeşi kıskanma durumunu Cihan Aktaş bu hikâyesinde kullanmıştır.

Hikâye kahramanı birinci sınıfa giden bir çocuktur. Derslere ilgisi yok denecek kadar az olan bu kahramanın kendisinden yaşça küçük kardeşi sık sık hastalanır. Bu hastalıklar sırasında kardeşine gösterilen ilgiyi hikâye kahramanı kıskanır. Bu ilgi onun “Keşke hasta olsam” diye düşünmesine yol açar.

“Oya’yı Osman’ın kamyonuyla şehre götürdüler. Geç vakitte döndüğünde şekerlemeler vardı elinde, bir de altın zincirden kolyesi, basbayağı beyaz iskarpinleri olan bir bebek; bebeği Osman almış. Beton çektığı için kıskandım sanki Oya’yı ve kendime, üzüntümü gözlerden uzak tutacak bir sığınak aramaya başladım” (s.10).

Bir gün aya çıkıldığı haberini öğrenir iki kardeş. Oya, eşyaları üst üste koyduklarında aya yetişeceğini zanneder. Hikâye kahramanının evcilik oynamak için üst üste koyduğu malzemelerin üzerine kardeşi çıkmaya çalışırken düşer ve kolunu kırar. Ailesi özellikle de babası bu durumdan hikâye kahramanını sorumlu tutar:

“Annem de babam gibi, Oya’nın başına gelenlerden sorumluymuşum gibi sertleşmişti bana karşı. Alaca kediyi yanımda tutarak Oya’yı korkuttuğumu ileri sürdü. Haylaz bir kız çocuğu olduğumu düşünüyordu ikisi de ve haksız bir yargıyla, Oya’nın başının benim yüzümden dertten kurtulmadığını söylüyorlardı. Böyle ablalık olmaz diye bağırıyordu babam, aklın bir karış havalarda.” (s.20)

Hikâye kahramanı küçük kız da bu söylemler üzerine pişmanlık duymaya başlar. Kardeşinin başına gelenlerden kendisini sorumlu tutar.

*“Ah Allah’ım sahiden benim yüzünden mi başı dertten kurtulmuyordu kız kardeşimin!
(s. 21)*

Yukarıda belirtilen tüm kıskançlıklar bu yaştaki çocuklarda var olan masumane duygulardır. Çocuk yaştaki bu kardeşler asla birbirlerine zarar vermeyi düşünmezler. İstmeden oluşan durumlarda da hemen pişmanlık duygusu ortaya çıkar.

Küp Şekerler (DO) adlı hikâyede, hikâye kahramanı genç kadın hayatında yer alan üç kova burcu kadını, burçlarının özelliklerinin kendilerindeki izlerini anlatır. Bu kova burcu kadınlarından biri de kız kardeşi Betül’dür. Hikâye kahramanı kız kardeşiyle arkadaş gibidir. Birbirlerinin dertlerine ortak olurlar. Ancak Betül’de burcunun özelliklerinden biri olan insanları tanıma isteği oldukça fazladır. Hikâye kahramanı genç kadın kardeşini arayıp onu evine davet ettiğinde, kahraman iki kardeş dertleşeceklerini düşünür. Ancak kız kardeşi çoktan başkalarını davet etmiştir bile. Evine sürekli misafir gelir:

“İsteddiği anda birinin kapısını çalabilme konusunda onun kadar rahat kimse olamaz; ne de olsa kendi evinin kapıları her zaman açıktır arkadaşlarına ve arkadaş adaylarına. Yeni insanlar tanımak, bu yeni tanıdığı insanlara has ilginç bilgilerle anlatabilme kapasitesini çoğaltmak kadar hiçbir şey onu mutlu etmez gibi görünüyor. İsrarla çağırıyor beni: Gel, haydi gel. Canı sıkılıyordur, gelen giden yoktur görünürde, o nedenle ısrarını sürdürüyor. Ne güzel diyorum, iki kız kardeş baş başa dertleşeceğiz. Ama ne oluyor çoğunlukla, gittiğimde bakıyorum ki salonu dolu...” (s.78)

İyi kardeş ilişkisinin görüldüğü bir hikâyedir *Küp Şekerler*. Hikâye bu ilişkinin üzerinde durmaktan ziyade kova burcunun kız kardeşine yansıyan özelliklerini verme üzerine kuruludur.

“Betül’de öyledir ya, günün birinde kendi benliğini dinlemek amacıyla bir köye yerleşmeyi hayal eder, özellikle de doğduğumuz köye. Orada söğüt ağaçlarının ve kuşburnu çalılarının hışırtılarıyla birlikte benliğini dinlerken, çocukluğunun mutluluğunu yakalayabileceğine inanıyor. Ne bileyim bir Tolstoy kahramanı gibi gerçeğe ya da hayatın özüne bir ineği sağarken ya da bahçeye domates ekerken dokunağını umuyor.” (s.73)

Tüm bunların, burcunun etkilerinden dolayı olduğunu düşünür.

Seni Bekleyen Biri (DO) adlı hikâyede, hikâye kahramanı yolculuğa çıkacaktır. Bu esnada bavuluna yerleştireceklerini ve yolculuk zamanını düşünür.

Hikâye kahramanı, kardeşiyle olan ilişkisine çok yüzeysel değinilir. Anlatıları birkaç satırı geçmez. Ordu'da bir kurumda müdür olan kardeşi yanındayken yolculuklarında herhangi bir sorunla karşılaşmaz. Üstelik kardeşi oldukça yakışıklı ve iyi huylu biridir.

“Kardeşim Ordu’da bir şey müdürüydü o zamanlar, şey, neydi; makam arabası olmayan bir arabayla uçağa kadar götürürdü. Pasaportlarda çıkması muhtemel herhangi bir sorunu da yaşamazdım; koskoca devlet memuru yanımda. Yakışıklı olduğu kadar iyi huylu da kardeşim, evlenince bana karşı hiç değiştirmedii tutumunu” (s.23).

Sınırların İstanbul’u (U) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadın bir süre yaşadığı yurt dışından, ara ara ailesinin ve arkadaşlarının yaşadığı İstanbul’a ziyarete gelir. Yine ziyaret için geldiği sırada arkadaşlarıyla kahvaltı yapmak için buluşur. Hikâyede bu buluşmayı düzenleyen aile dostunun kardeşiyle olan ilişkisi de verilir. Yaşı oldukça geçkin olan bu kadın, kardeşi için kimseyle evlenmez. Çalışıp çabalayıp kardeşini okutmaya uğraşır. Ancak erkek kardeşi ilk evliliğinin bitmesinden ablasını sorumlu tutar. Kadın, karıştığını kabul eder ama bu yuvanın dağılmasını gerektirecek kadar değildir.

“Yukarı katta yeni evlenen kardeşi oturuyor, biricik kardeşi Süha. Onun için evlenmedim ben demişimdir, gece gündüz çalışıp onu okuttum da demişimdir bazen söz arasında, insanız sonuçta ama ilk evliliğini benim yüzümden yürütemediği, hayatına fazla karıştığım iddiasını haksız buluyorum. Karıştığım hiç karışmaz değilim yani, karışmamayı savunmuyorum da buna huysuzluk deniliyorsa densin” (s.199-200).

Bu hikâyede ana kahraman kadının kardeşiyle olan ilişkisi de verilir. Bir kız bir erkek kardeşe sahip olan kahramanın erkek kardeşiyle arası yaşadığı ufak bir hayal kırıklığı nedeniyle bozulur.

Sürekli seyahat eden kahraman genç kadının çok değer verdiği kutusunu erkek kardeşine teslim eder. Yıllar sonra geri almak istediğinde kardeşi kutuyu bulamaz.

Üstelik hikâye kahramanı genç kadına kutuyu teslim ettiğini söyleyip kutunun kendisinde olduğunu reddeder. Kahraman kadın bu duruma sinirlenip kardeşiyle arasına mesafe koyar. Hikâyenin sonunda o çok önem verdiği kutusunu, arkadaşı getirir. Gerçekten de kardeşinin dediği gibi kutuyu başka bir yerde unutmuştur.

Başka Bir İhtimalin Eşiği (FA) adlı hikâyede abi- kız kardeş ilişkisine değinilir. Pasaportsuz olarak Türkiye'ye yerleşen abisinin yanına sonradan gelen genç kız, abisine yük olduğunu düşündüğü için abisinin hiç onaylamayacağı tercihler yapar.

Genç kızın ağzından dinlediğimiz hikâyede, genç kız neden bu tercihleri yaptığını abisine açıklamak istese de kendisinde gereken cesareti bulamaz.

“Bak şöyle oldu diyecek ağabeyine ve başka şeyler de anlatacaktı. Sonra da şöyle oldu, şu var ki, anlatmaya çalıştım ama sen... Yine dinlemezdi yine korkularıyla önünü alırdı” (s.45).

Bir gün eski iş yerinde beraber çalıştığı tezgâhtar kıza rastlar. Kızla konuşmanın verdiği cesaretle kahraman genç kadın yengesine telefon açar. Adresini vermeden konuşur. Abisini, doğacak yeğenini merak eder.

Sırf abisine yük olmamak adına başka yollar seçtiğini, abisinin gururunu kırmadan anlatmak ister.

“Kurtulmak için kurtulma yolu ararken kamburlaştığını fark ettiği sırtıyla ona yük olmaktan korkmuştu, nasıl anlatırdı bunu ağabeyine gururunu incitmeden” (s.48).

Uzakta Bir Şehrin Gecesi (FA) adlı hikâyede savaşta sağ kurtulan ağabeyin kız kardeşini araması anlatılır. Kahraman erkek kardeş, kız kardeşinin fotoğraflara düşkün olmasından dolayı onu bulabileceğini düşünür:

“Başına gelen onca felaketin ardından hayata tutunmasını sağlayan tek şey kız kardeşini bulma ihtimali olurdu. O aile fotoğraflarına pek düşküdü. Doğrusu bir ihtimal, nerelerdeyse şimdi, yanında hiç olmazsa birkaç fotoğraf taşıyordur” (s.34).

Kahraman delikanlının savaşta sağ kalan tek aile üyesi kız kardeşidir. Tek isteği kız kardeşini bulmak için ülkesine geri dönmektir. Kahraman delikanlı, kardeşinin kötü bir ortamda olmadığına inanır.

“Kız kardeşim ona zarar vermeyecek bir ortamdadır, öyle olması gerekir. Bunun sebebi tuhaf ihtiyatlılığı, buna güveniyorum. Nasıl izah etsem... Hemen aceleyle koşmaz bir yere çağrıldığında, ne bileyim, sakın ya da üşengeç olduğu için değil... Gururludur, kolayca kapılmaz çağrılara Hanneciğim...” (s.35)

Kahraman genç, haberlerde Suriyeli mülteci çocuklara yardım kampanyasının düzenlendiğini görür. Bu haber için kullanılan fotoğrafların birinde kardeşi yaşında bir kız çocuğu vardır. Üstelik kızın çantası kardeşinin kullandığı çantaya çok benzemektedir.

Kahraman genç haberi gördükten sonra Türkiye’de yaşadığı yerden kardeşini bulmak için ayrılır.

“İstanbul’da bir grup hayırsever kadın Suriyeli mülteci çocuklar için bir faaliyet düzenlemişti. Çocuklardan biri fotoğrafta ayrı bir yerde duruyordu, kucağında çilek rengi bir çanta. Kimliğini fotoğraftan anlamak mümkün değildi. Kendi içine çekilmiş gibiydi, seçilemiyordu hatları; bir şeye kırıldığında böyle oluyordu kız kardeşi...” (s. 40)

Hikâye kahraman gencin yaşadığı yerden ayrılmasıyla son buluyor. Kız kardeşini bulup bulamadığına dair bir fikir sahibi olamıyoruz.

Yazar, kardeş ilişkilerine detaylı değinmez. Ancak anlattığı hikâyelerde genellikle olayları kız kardeş ağzından dinleriz. Bu hikâyeler, çocuklukta ufak kıskançlıklar yetişkinlikte ise birbirine yardım etmeler üzerine kuruludur. Ama yazar diğer fertlerde kurguladığı çatışmayı, birbiriyle uyuşmamayı asla kardeşler arasında vermez. Kardeşler bir uyum içerisindedir. Yazarın yukarıda bahsedilmeyen diğer hikâyelerinde özellikle “Kızım Olsan Bilirdim” isimli kitabında yer alan hikâyelerinde hasta anne babalarıyla ilgilenen kardeşler birbirini destekleyen, birbirinin eksikliklerini kapatmaya çalışan karakterlerdir. Kimi, ebeveynlerini doktora götürür; kimi, onların ilaçlarını düzenli almalarını sağlar; kimi, bakıcı bulmalarında yardımcı olur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. AİLENİN BOYUTU

Bu bölümde Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde yer alan ailelerin boyutları incelendi. Ailelere küçük/ çekirdek, geniş/ büyük, parçalanmış/ dağılan aileler açısından bakıldı.

“Aile kurumu, kendi bütünlüğü içinde farklı yapılara ve fonksiyonlara sahiptir. Aile bireylerinin birkaç kuşak aynı evi veya yaşam alanını paylaştığı ve etkileşimin oldukça yoğun olduğu geniş aile, anne baba ve çocukların bir arada yaşadığı çekirdek aile ve ölüm veya ayrılık nedeniyle çocuğun tek ebeveyn ile yaşadığı parçalanmış aile yapısı farklı aile yapılarına örnek gösterilebilir.”⁶

Cihan Aktaş her üç tarzda aileye de hikâyelerinde yer vermiştir. En çok çekirdek aileye rastlarız yazarın hikâyelerinde. Fakat bu çekirdek ailelerin, çekirdek dışında kalan aileyi geniş boyuta taşıyacak üyelerle (özellikle anne/baba) ilişkisi de sık anlatılır.

Yazarın hikâyelerinde çekirdek aile ve parçalanmış aile büyük şehirde yaşayan, fertlere sahipken geniş aile daha çok taşrada yaşayan ailelerdir. Evde sadece erkek fertlerin çalıştığı ya da okuduğu, kadınların eğitim düzeylerinden hiç bahsedilmediği ama hikâye içerisinde iyi bir eğitime sahip olmadıklarını anladığımız fertlerden oluşmaktadır.

4.1.Çekirdek Aile

Çekirdek aile; toplumun temelini oluşturan anne baba ve çocuklardan oluşan en küçük aile kurumudur. Modern hayatla beraber en fazla yaygınlaşan aile oluşumudur.

Bu aile tipi Cihan Aktaş hikâyelerine en fazla görülen aile türüdür. Hikâye kahramanları eşleri ve çocukları ile bir arada yaşarlar. Diğer aile bireyleriyle (geniş ailenin) yakın ilişki içerisinde oldukları da görülür. Bu hikâyelerde konunun içeriğine göre çocuklardan da söz edilir.

Duvarsız Odalar (DO) adlı hikâyede kahraman anlatıcı evde annesi babası ve kız kardeşi ile birlikte kalmaktadır. Dedesi ara sıra gelip kalmakta, ancak bu kalışlar süreklilik arz etmemektedir. Bir taşra kasabasında kahramanın babası öğretmen olduğu için lojmanda kalırlar. Kış aylarında diğer odalar soğuk olduğu için tüm aile bir odada yatmaktadır. Bu nedenle kış ayları sıkıntılı geçer.

⁶Ersoy, Feride. (2017). *Aile ve Modernite*. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları No: 19, s.21.

Seni Beklerken Biri (DO) adlı hikâyede hikâye kahramanı sadece kardeşinden bahseder. Diğer aile bireylerine değinilmemiştir. Lakin üst düzey devlet memuru kardeşini anlattığı için aile üye sayısının anne, baba ve iki çocuktan oluştuğunu tahmin edebiliriz.

Babam O Yağmurlu Günü Hiç Unutmuyor (AV) adlı hikâyede baba ve genç kız ilişkisi üzerinde durulur. Çekirdek aile yapısının var olduğu hikâyede ikili ilişki ön plana çıkmaktadır.

Mimarlık okuyan hikâye kahramanı, çizim için babasıyla uygun bir masa almaya alışverişe gider. Alışveriş esnasında şemsiyesini bir yerde unuttur. Eve ıslanarak gelmek zorunda kalırlar. Üstelik o çok uğraşıp aldıkları masayı evlenince kullanamaz.

Cihan Aktaş, çekirdek aile yapısını okuyucuya sunarken çoğu zaman tüm aile fertlerini vermez. Hikâye kahramanlarının aile fertlerinden biri ile ilişkisi üzerinde durulur. Bu nedenle yukarıdaki hikâyede de olduğu gibi ikili ilişkiler ön plana çıkar ve okuyucu bu ilişkilerden yola çıkarak ailenin boyutunu tahmin eder. Tabii ki tüm aile fertlerinden bahsedildiği, en azından varlığından haberdar edildiği hikâyeler de mevcuttur.

Lara – Larissa (Aİ) adlı hikâyede sadece anne- genç kız ilişkisi üzerinde durulur. Bu nedenle evde başka çocuk var mı, tahmin etmekte zorlanmaktayız. *Borçlu Bırakan Şehir* (Aİ) adlı hikâyede hikâye kahramanının babası çocuk yaşta, bir iş kazasında vefat eder. Annesi de başka bir adamla evlenerek Amsterdam'a yerleşir. Bu aile üvey baba, anne ve tek genç kızdan oluşan çekirdek kadroyu verir. *Konteyner İçindeki Kırk Dördüncü Kişi* (Aİ) adlı hikâye, yaşadığı Afganistan'dan, refah düzeyi daha iyi olan başka bir yere kaçak yollarla gitmeye çalışan bir delikanlının hikâyesidir. Hikâye kahramanının içerisinde bulunduğu konteynirdaki, kendisi hariç, herkes ölür. Aile üyelerini düşündüğü esnada da okuyucu fert sayısını öğrenmiş olur. Babası olmayan kahramanın evinde kız kardeşi ve ağabeyi vardır. Bu hikâyede de ailede üye sayısı toplam dördttür. *Parkta Bir Sabah Erkenden* (AÇ) adlı hikâyede eşinin hareket ve sözlerinden rahatsız olan bir kadının hikâyesi anlatılır. Hikâye kahramanı eşinin ilgisizliğine karşı intikam almak istercesine şişmanlar. Şişmanladıkça da eşiyile aralarında var olan huzursuzlukları artar. Kahramanda bir sabah çocuğunu alıp evi terk eder. Bu hikâyede klasik çekirdek aile tipini görüyoruz; anne, baba ve çocuktan oluşan.

Üç İhtilal (Üİ) adlı hikâyenin kahramanı otuz yaşına basan genç bir kadındır. Annesi küçük yaşta vefat eder. Babası da başka bir kadınla evlenir. Üvey annesiyle yaşamak istemeyen kahraman, kendi ailesini kurar. Bu hikâyede baba ve üvey anne dışında diğer fertlerden bahsedilmez.

Gel Al 84 (KP) adlı hikâyede bir genç kızla annesi arasındaki ilişki verilir. Hikâye kahramanının annesi, babasının vefatından sonra ruhsal olarak pek toparlanamaz. Kadın kahraman, annesiyle, eşyalarını atması yüzünden çatışma yaşamaktadır. Ancak çocuklarını annesinden başka bırakacak kimsesi olmadığından da büyük tepkiler veremez.

“Dolaplarda çekmecelerde gözüne ilişen fazlalıkları kapıcı kadına veriyor annem. Çoraplarıma el sürmediğini söyledi önce, sonra bu konuda kafasının karışık olduğunu öne sürdü. Babamın vefatından sonra bir türlü toparlanamadı, üstüne gitmedim. Küserse ayak atmaz evime bir daha, bir keresinde yaşamıştık bunu ve şu sıralar, evi ve çocukları ona emanet edeceğim için özellikle küsmesini istemem. Barışmak için uğraştırır insanı, çok uğraştırır” (s.183).

Fıstık Ağacındaki Ev (AÇ) adlı hikâyede eşinin iş için Almanya'ya gitmesi üzerine iki çocuğuyla beraber onun peşinden giden bir kadının hikâyesi anlatılır. Hikâye kahramanı gittiği yerde büyük uyum sorunları yaşar. Eşinden de destek göremez. Eşi bütün bu uyumsuzluğun sorumlusu olarak hikâye kahramanını görür. Kahraman tüm bunlara rağmen eşini ve çocuklarını orada bırakıp geri dönemez.

Bu hikâyelere baktığımızda bir iki çocuklu çekirdek aileler görürüz daha çok.

Cihan Aktaş hikâyelerinde dikkat çeken bir diğer unsurda mutsuz evliliklerde ya da boşanma gerçekleşmiş evliliklerde çocuk sayısının bir olması ya da çocuktan hiç bahsedilmemesidir. *Karanlık Köşe* (KP) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadın, eşinden boşanmıştır. Konuşma yapmak için bulunduğu otelde oğluyla yaşadığı sorunları düşünür. Oğluna göre, annesinin varlığı ile yokluğu birdir. Annesinin iş için yaptığı gezilerden memnun değildir. Bu nedenle de ona tepki gösterir. Hikâye kahramanı anne ise tam tersini düşünür. Oğluyla ilgilenmek için elinden geleni yapmaktadır. Kahraman, hikâye süresince başka bir çocuktan bahsetmez. Muhtemelen oğlu tek çocuktur.

Virginia Wolf Mutsuzluğu (SB) adlı hikâyede kahraman eşiyile ciddi sorunlar yaşar. Mutsuz bir evliliği vardır. Eşinin hareketli yaşantısının yanında kendisi çok pasif

bir hayat sürmektedir. Hikâye boyunca kahraman, herhangi bir çocuktan bahsetmez. Onların ailesi iki kişilik bir ailedir.

Yazar, yukarıda bahsedilen hikâyelerden de anlaşılacağı üzere çekirdek aile fertlerini şehirde yaşayan, en çok iki çocuğu olan, daha fazla eğitilmiş olan bireyler olarak verir.

4.2.Geniş Aile

Geniş aile; anne, baba, çocuklar, büyük anne, büyük baba, elti, görümce gibi aile içinde başka ailelerin de varlığını idame ettirdikleri aile yapılarıdır. Günümüz aile yapılarına baktığımızda özellikle şehirlerde büyük ailelere daha az rastlanır.

Cihan Aktaş hikâyelerinde büyük ailelere mekânı büyük şehir dışı, taşra olan hikâyelerde rastlarız. Bu hikâyelerde anne, baba, evli veya bekâr çocuklar, gelinler bir arada yaşar.

Güz Düğünü (DO) adlı hikâyede, hikâye bir kayınvalidenin ağzından anlatılır. Hikâye kahramanı kayınvalide geliniyle beraber yaşar.

Gelin eşiyle evlenmeden önce anlaşır. Bu anlaşmaya göre eşi, maddi yönden rahatladıklarında, anne ve babasıyla yaşadığı evden ayrılacaktır. Ancak maddi yönden rahatlasa bile eşi başka bahaneler bularak anne- babayla yaşamaktan vazgeçmez. Gelin bu yaşamdan hiç de memnun değildir. Gelin, hiçbir iş yapmayan, sürekli uyumak isteyen tembel bir kadındır. Evin bütün yükünü hikâye kahramanı kayınvalide çeker. Gelin, kocasına yaptığı tüm baskılara rağmen kocası başka eve çıkmaz. Nitekim gelini bu duruma daha fazla dayanamayıp başka bir adamla kaçır. Kayınvalide ile beraber yaşama, Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde karşımıza çıkar. Yukarıda bahsedilen hikâye de dâhil hikâyelerde gelinler genelde bu birliktelikten memnun değildir.

Şemsiyenin Altında (AÇ) adlı hikâye yeni evlenen gelinin Anadolu şehrine gelip eşinin ailesiyle bir arada yaşaması üzerine kuruludur. Ancak bu birliktelik maddi sebeplerden ötürü değildir. Kayınbabası otoritesini hissettirmek adına başka eve çıkmalarına müsaade etmez. Üstelik eşi de babasının sözlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Kendi aile yaşantısından çok farklı bir yaşantıyla karşılaşan hikâye kahramanı genç

kadın bocalama yaşar. Onların örf ve adetlerine uymakta zorlanır. Çoğu geleneği yapmayı reddeder. Bu da kendisinin ve ailenin huzursuz olmasına neden olur.

Fırat' a Giden Ömür (SD) adlı hikâyede, hikâye kahramanı yaşlı adam eşi, çocukları ve gelinleriyle beraber yaşar. Yukarıda bahsedilen (Şemsiyenin Altında) hikâyenin tam zıddı bir hiyerarşi vardır evde. Hikâye kahramanı, gençliğinde evle ve evdeki fertlerle çok fazla ilgilenmediği için emekli olduğunda evin içinde yaşayanlar onun sözünü çok fazla dinlemezler. Otoritesini gençliğindeki gibi koruyamaz.

Cihan Aktaş hikâyelerinde büyük ailede anne, baba, çocuklar ve onların eşlerini görürüz. “Torun” başta olmak üzere teyze, hala, amca çocukları gibi diğer fertlere pek rastlamayız geniş ailede. Aktaş birçok hikâyesinde diğer aile fertlerinin ilişkilerine yer vermiştir. Yeğenler; teyze veya halalarıyla, gelinlerin kaynanalarıyla, gelinlerin görümce veya eltileriyle iletişimi vardır. Birbirleriyle aralarında var olan bağ üzerine yazılmış birçok hikâye olmasına rağmen bu birliktelikler aynı çatı altına taşınmaz. Söz konusu kişilerin hepsi müstakil evlerinde çekirdek aileleriyle beraber yaşarlar.

4.3.Dağılmış/Parçalanmış Aileler

“Parçalanmış aile küçük aile üyelerinden birisinin karı ya da kocanın ölümü, boşanmaları, ayrı yaşamaları ile oluşan dul eşlerle çocukların bir arada yaşadığı bir aile tipidir.” (Gökçe, 1990: 222)

Cihan Aktaş hikâyelerinde dağılan ailelerin fertlerinin yer aldığı hikâyeleri genelde kadınların ağzından dinleriz. Boşanan taraf daha çok kadınlardır. Boşanma sebebi açıklanırsa eğer, sebepleri yine kadınların ağzından dinleriz. Ailelerin dağılmasında suçlu genelde erkekler olur. Kadınlar var olan sorunlara, bir süre dayanırlar. Ancak çekilemeyecek duruma geldiğinde, çocuklarını da yanlarına alıp evlerini terk etmek zorunda kalırlar.

Ailenin bir diğer dağılma sebebi de anne ya da babanın yahut her ikisinin ölümüdür. Ailenin temelini oluşturan bu ebeveynler vefat ettiğinde yuva şiddetle sarsılır. Geride kalan evlatlar arasındaki ilişki yuvayı bir arada tutmaya yetmez.

Yazar *Fotoğrafta Ayrı Duran* hikâye kitabında yer alan tek hikâyede (Uzakta Bir Şehrin gecesi) savaş nedeniyle ailenin parçalanışını verir.

Bal Festivali (SB) adlı hikâyede hikâye kahramanı genç kadın kasabasında yapılacak bal festivali için yola çıkmış birisidir. Hikâye, kahramanın otogarda otobüs yolculuğunda içinden geçenler üzerine kuruludur. Hikâye kahramanının boşanmış olduğunu bu iç monologlar vasıtasıyla öğreniriz. Ancak boşanmanın detayları ve eşinin nasıl biri olduğunu hikâye boyunca öğrenemeyiz. Boşanma meselesi onda konuşmak istemediği bir konu olarak kalmıştır. Bu yüzden de hem otogar hem de otobüste tanıdıkların ona soracağı en ufak sorudan kaçınmak için herkesle azami miktarda konuşmaya dikkat eder.

Her ne kadar bu durumdan kaçınsa da insanların, arkasından konuşmalarına engel olamaz:

“Bir fısıltı duyar gibi oldu. ‘Hocanın büyük kızı mı bu?’ diye soruyordu biri. Bir başka ses de ‘Herhalde budur’ diyordu. Kimlerin konuştuğunu görmek için bakmak gelmedi elinden. İçinde bir ezilme hissi, takvimin önünde kalakaldı. Korktuğu belki de buydu, böyle bir konuşma duymayı beklemişti hep. Kendisi için bugüne kadar bir önem taşımadıysa da kasabalılar biten evliliğiyle ilgili her ayrıntı öğrenmişlerdi.” (s.45)

Hikâye kahramanı genç kadın öğretmenlik yaptığı sırada başörtüsü sorunuyla karşılaşır. Müfettişler, okul müdürü hatta bazı öğretmen arkadaşları sürekli istifa etmesini isterler. Bunlara eşi de dâhildir. Hatta eşi evliliklerinin devamı için istifayı şart koşar. Aksi halde eşi hikâye kahramanından boşanacaktır.

“Aklına o müfettiş gelmişti. ‘Bu ilköğretim camiasında senin gibilere yer yok’ diye, sınıfta öğrencilerin yanında üzerine yürümüştü. Nezihe’yi ardi arkası kesilmeyen kovuşturmaları, okuldan atılması için sabahları kendisini bahçe kapısı önünde müfettişlerle bekleyen müdürleri, ilköğretime ispiyonlayan öğretmen arkadaşlarını, bütün bunları öne sürerek istifa etmesini isteyen, evliliklerinin sürmesi için istifasını şart koşan kocasını anlatmalıydı, ama canı konuşmak istemiyordu ki...” (s.52)

Basamaklar (DO) adlı hikâyede genç kadın Bal Festivali’ndeki gibi terk ettiği evine geri dönüp bütün eşyalarını toplamak isteyen hikâye kahramanının iç muhakemesi karşımıza çıkar.

Kahramanının eşi kaymakamdır. Eşiyle aşk evliliği yapmış olmasına rağmen, eşinin aşkının ilgisizliğe dönüşmesi bir yılı bile almamıştır. Adam artık çoğu daveti eşine söylemez:

“Açılışlara giderken bana haber vermeyi sözde ihlal etmiş olmaya başlaması için bir yıl yetti de arttı bile. Anneme göre kabahatli benim, değil memur, memur karısı bile olmayı başaramadım. Kaldı ki, bakışlarındaki ateşten belli, istikbali parlak bir memur bu; hızla merdiven basamaklarını tırmanacak”.

Genç kadın eşi ile çocukluktan tanışır. Her şeyi beraber yaparlar. Hatta çoğu zaman eşinin yapacağı konuşmaları yazar tüm titizliğiyle:

“Mesleğini tanımadan çok önce tanıyıştı beni; birlikte büyüdük biz. Birlikte oynadık fındık bahçelerinde, liseyi de birlikte okuduk. Bazen peruk takamaz mısın diye sordu bana bir gün. Bazen peruk taktığım oldu duruma göre peruklu duruma göre başörtülü, ilçe ilçe dolaştım onunla. Yol boyunca ona konuşmalar hazırladım, bayramlarda, önemli günlerde, anmalarda, kutlamalarda şehir eşrafına yönelik yapacağı konuşmalar için çarpıcı cümlelerle doldurdum not kağıtlarını” (s.37).

Bir gün eve davet ettikleri misafir bir hanımın çamurlu çizmelerini çıkartmasını istemesi ilişkilerindeki kopuş noktası olur. Tartıştıkları esnada eşi genç kadına tokat atar. Bu tokat yüzünden evi terk eder. Zanneder ki eşi onun peşinden koşup gelecektir. Ama hiç umduğu gibi olmaz, eşi genç kadını almaya hiç gelmez. Kadın bütün hayal kırıklığıyla evine gelip eşyalarını toplamaya başlar.

“Aslında aptallaşan benim; yüzümde kırmızı bir el iziyle evi terk ederken peşimden koşacağını sanıyordum. Yüzümde ona ait sayısız iz; kelimelerin, tokatların, buselerin izi, uzun yolculuklarda başımı yasladığım dizinin izi. Bensizliğe katlanıyor hatta bensizliği bir ikbal meselesi sanıyor” (s. 38).

Eşine göre genç kadının tek kusuru kendisinin önemli bulduğu kişilere yağcılık yapamaması değildi. Genç kadın, vücudunda bulunan uru aldığında artık çocuk sahibi olma ihtimalini de kaybeder. İki eşi birbirine kuvvetle bağlayacak bir evladın olmayışı, kadının eşinin her istediğini sorgusuz sualsiz kabul etmeyişi, kopuşun yaşanmasına neden olur:

“Hiç kusursuz sayılmam, yumurtalıklarım arızalı ve sosyal açıdan uyumsuzum. Bunca yıllık evliliğin sonucunda yumurtalıklarımın bütün mahsulü kavanoz içinde gördüğüm eğiri büğrü ur oldu. Zincir söküğü

gibi söküldü bizi bağlayan şeyler ameliyatımdan sonra ki tek kusurum kısırlığım değildi. Önemli bulduğu kişilerin eşlerine yağcılık yapmayı kendime yediremiyorsam, ne işim vardı yanında” (s.34).

Gidilecek Yer (DO) adlı hikâyede hikâye kahramanı kadının yıkılan evliliğinin ardından baba evine dönüşü anlatılır.

Anlatıcı ailenin neden dağıldığına dair detaylı bilgi vermez. Çok titiz davranmasına karşın yuvasının dağıldığını öğreniriz sadece. “Çok bilen de çok yanıltır; her açıdan düşünülerek gerçekleştirdiğim evliliğimin hesapta olmayan pürüzleriyle başa çıkmanın farklı bir yolunu bulamadım, yerinde küller esen baba ocağına kaçışın dışında.” (s.42)

Bu hikâyede yazar iki aileyi de parçalanmış olarak verir.

Hikâye kahramanı eşini terk edip baba evine geri döndüğünde hiçbir şeyi bıraktığı gibi bulamaz. Baba evi de dağılmıştır. Üstelik kardeşleri miras üzerinde hak iddia ediyor diye kendisine tavrı alırlar. Onlara göre tahsili için yeteri kadar para harcamıştır. Üstüne bir de para üzerinde hak iddia etmemelidir.

“Döndüm geldim, geri geldim, geldim de ne oldu... Baba ocağı diye bir şey yok işte, büyük ablama miras davası nedeniyle kavgalıyız; beni gözü doymaz ve nankör olmakla suçlamış mahkemede. Anlaşmazlığımıza tuz biber eken ev satıldı sonunda; giderken annemi yatalak bıraktığım ev bu. Küçük ablam, kocasının ölümünden sonra bir türlü kendini toparlayamadı; ona ancak bir ara uğrayabilirim, başka türlü bir ziyareti en azından şimdilik ikimizde kaldıramayız. Telefondaki konuşması hâlâ kulaklarımda: Ailenin en masraflı çocuğuydum. Bursa okumuştum ama sözde ama babamdan kalanlardan bir şey talep edemeyecek kadar pahalıya gelmişti şu bitmek bilmeyen tahsil maceram” (s. 42).

Telmih (Aİ) adlı hikâyede hikâye kahramanı genç kadını yurt dışından gelen arkadaşını evinde ağırlarken görürüz. Arkadaşı geçmişten konu açar. İkisi de benzer sorunlar yaşamıştır. Başörtüleri uğruna çok savaşmışlar, haksız yere suçlanmışlar, olmayacak eziyetler çekmişlerdir. Hikâye kahramanı kadın tüm bu eziyetlerin ortasında hamile kalır. Soruşturmalar esnasında da çocuğunu düşürür. Üstelik bir daha anne de olamaz. Bir yuvayı daha mutlu kılan unsurlardan olan çocuğun yokluğu aile kurumunu derinden sarsar. Genç kadını eşi de artık anne olamıyor diye terk eder:

“Gidemedim, gitmek istemedim, çünkü çocuğumu düşürdüm o soruşturmalar sırasında, yaşadığım gerginlik yüzünden. Bir daha da anne olamadım ve gördüğün gibi, yalnız yaşıyorum artık. Kimi erkekler için aslında kimi kadınlar içinde evlilik sadece çocuk sahibi olmak demek” (s.32-33). Arkadaşı hikâye kahramanını şu sözlerle teselli eder: “ Üzüldü, teselli etmeye çalıştı: Sana layık değilmiş, sevgine layık değilmiş. Bir kadını sırf çocuk doğuran bir dişi olarak gören basit biriymiş” (s.33).

Oysa hikâye kahramanı genç kadın çoğu insanın bu basitliğe düşeceğini zaten bilir. O yüzden hiçbir teselli onun için etkili olmayacaktır.

Çocuk olmayışının boşanmayı hızlandırdığı ikinci hikâyedir bu hikâye. Erkekler çeşitli sebeplerle hamile kalamayan eşlerini suçlamaya başlarlar. Bu durum çekilmez hale geldiğinde boşanma kaçınılmaz olur.

Halep Bebek (FA) adlı hikâyede, hikâye karakteri genç kadın arkadaşlarıyla beraber belgesel yapmak için Mısır’a gider. Ana karakterin hikâyesinin yanında bir de arkadaşının hikâyesini öğreniriz.

Arkadaşı evliliğinin niye bittiğini hikâye kahramanı kadına anlatır. Arkadaş, varlıklı bir ailenin müteahhit oğluya evlenir. Ancak evliliği eşinin görevlerini kadının minnet eylemesi gereken bir şeymiş gibi göresi nedeniyle sonlanır.

“Mezun olup şehre dönünce varlıklı bir ailenin müteahhit oğluya evlenmişti, malum. Niye sürdürememişti? İyi özelliklere sahip bir eşi olan herkesin yakalandığı kendini çok daha üstün muamelelere layık bulma şımarıklığının örneklerinden söz ediyordu şimdi. Görevlerini bana minnet etmem gereken şeyler olarak sunmasına katlanamadım” (s.122).

Kirli Paslı Köşeler (Aİ) adlı hikâyede hikâye kahramanı genç kadın aşk evliliği yapar. Evliliğini tüm zorluklara rağmen sürdürmeye çalışır. Ancak eşinin içki, kumar ve kadın alışkanlıkları tahammül sınırını aşınca iki oğluna rağmen eşinden boşanır.

“Sonra aşk kelimesinin tuzağına yakalandı, çözüldü dili: Mahallenin en güzel olmasa da en alımlı kızıydı. Âşık olduğunu sandı. Evlendiler. Aşkına duyduğu hürmetle direnir ama içki kumar hatta kadın, nihayet Romen bir ‘kapatma’ derken, tahammül edemez oldu duruma. Oğullarını alıp babasının evine de dönünce de aile bütçesine katkıda bulunmak için bir hal çaresi düşünmeye mecbur kaldı” (s.68).

Hikâye kahramanı, boşanınca para kazanmak için evlere temizliğe gider. Ancak yaptığı bu işten hiç memnun olmasa da ilkokul mezunu olduğu için yapacak başka bir iş bulamaz.

Eşi kahramandan ayrıldıktan sonra daha da düşer. Kahve köşelerinde yatıp kalkar. Küçük oğlu anne ile babasının barışmasını çok ister.

“Çocuklar... Küçük oğlu kuşkuluyor. Neredeydin anne, bilgisayarda onca saat ne yapıyorsun anne? Kuşlarım, koyunlarım var, dizi dizi mısırlarım ayçiçeklerim var çiftliğimde, görüyor oysa. Arada geliyor, yanaklarımdan öperken göz atıyor ekrana yine de. Hayrola anne, biriyle mi konuşuyorsun? Yeniden babasıyla evleneyim istiyor. Sersefil adam, akli bir karış havada, ama babası sonuçta. İyice düşmüş; kahve köşelerinde yatıyor artık” (s.78-79).

Duvardaki Lekeler (DO) adlı hikâyede parçalanmış aile hikâyesi yan hikâyedir. Esas kahramanların değil eve temizliğe gelen kadının hikâyesi olarak okuyucuya sunulur.

Evin temizlik görevlisi altı ay önce boşanıp oğluyla beraber babasının yanına gelmiştir. Babasının maddi durumunun kötü olması sebebiyle de temizlik işine girmiştir. Üstelik babası çoğuyla beraber geri döndüğü için daha da tepkilidir kadına.

“Altı ay önce kocasından boşanarak oğluyla birlikte babasının evine dönmüştü. Evlenmiş ve boşanmıştı, bu yaşta, üstelik Rey şehrinden geliyor, neredeyse iki belki bazen üç saati bulan bir yolculuktan sonra ulaşıyordu Batı-şehir sitelerine. Annesi durumu idare etmeye çalışsa da babası yanında çocukla dönmesinden hiç hoşlanmamıştı. Bu kabul edilemez bir tepkiydi, ne de olsa babası kime verseyse ona gitmişti”(s. 166).

Temizlik görevlisi kadının yıkılan yuvasının ardından tek isteği, kendine oğluyla beraber yeni bir yuva inşa etmektir. Bu nedenle muta nikâhıyla evlenmek isteyenleri ciddi ciddi düşünür. Ona göre bu tarz evlenmenin dışında başka türlü evliliği maalesef toplum yapısı gereği gerçekleştiremeyecektir.

Hikâyenin ana karakteri olan kadın kahramanı, temizliğe gelen kadına kocasından neden ayrıldığını sorduğunda boşanmanın detaylarını öğreniriz. Kadının eşi, uyuşturucu ve içki bağımlısıdır. Bunların etkisiyle de kadına şiddet uygulamaya başlamıştır. Adam kendine geldiğinde pişman olsa da şiddet uygulamaya devam etmiştir. Kadında eşinin iflah olmayacağına kanat getirince boşanmıştır.

“Tabii uyuşturucu müptelası olmasaydı kocası, boşanmaya asla yanaşmazdı ama iyileşmeye niyeti yoktu onun, üstelik dövmeyle başlamıştı. Dövemeye başlaması da içinin kötülüğünden değildi, uyuşturucu müptelasıydı işte, ister istemez yitiriyordu kendini ve o zaman çevresini kırıp geçiriyordu ki kendine geldiği saatlerde yaptıkları için ayaklarına kapanarak ağlıyordu bile. Ama hayır iyileşeceği yoktu, iflah olmayacaktı yani ve iflah etmeyecekti de, bunun anladığı bir de canına tak ettiği için yuvasını dağıtmayı göze alabilmişti” (s.169).

Her Yere Sığabilir Biri (KP) adlı hikâyede yazar eşinden boşanan bir kadının yaşadıklarını verir. Hikâye kahramanı genç kadın uzun sürmeyen evlilik hayatını sonlandırmak zorunda kalır. Normalde Cihan Aktaş diğer hikâyelerinde boşanmaları hep erkeğin olumsuz özellikleri üzerinden verir. Ancak bu hikâyede sadece erkek değil kadının da evlilikte olumsuz özellikleri belirtilmiştir. Afyon gibi bir Anadolu kentinde yetişen eş, hikâye kahramanından mükemmel bir ev kadını olmasını ve iş hayatında sürekli kendisini desteklemesini bekler. Ancak kendisi de kocası gibi bir işte çalışan genç kadın tüm çabalarına rağmen adamın istediği gibi bir ev hanımı olamaz. Yaptığı yemekleri yakar, adamın istemediği yemekleri yapar ve eşine gereken desteği vermez.

“Kendimi aşacak kadar çaba sarf ettiğim halde ev kadını olarak beceriksizliğim söz konusu edilmişti mahkemede. Bense başka türlü hatırlıyorum, neredeyse tamamını hamile olarak geçirdiğim evlilik günlerini. Gün boyu işe koşturup duruyorum. İş dönüşü alışveriş yapıyor, eve girer girmez kaza namazının ardından mutfağa dalıyorum. Bir kitabın sayfalarının açıklamalarına göre İlhami'nin en sevdiği yemeği yapmaya saatler harcıyorum. Dağılıyor mutfak, tezgahlarda çekmecelerde ne varsa, dışarıya boşalıyor. Bu dağınıklıktan hiç hoşlanmıyorum. Bir ara uzaklaşıyorum yemekten, tezgah üstündeki dağınıklığı düzeltmeye veriyorum kendimi. Ne oluyorsa işte o arada oluyor. Bir şey eksiliyor, bir şey fazla geliyor. Ben başka bir işle ilgilenirken yanıyor yemek veya kıvamını yitiriyor. Bütün malzemeler tamamlanmış olsa ve ben başında yanmasın diye dursam da yemekte bir eksiklik oluyor” (s.76-77).

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere hikâye kahramanı eşini memnun etmek için çabalasa da bir türlü istenilen ya da beklenen şeyleri yerine getiremez. Bir gün eşinin istemediği bir yemeği yapması üzerine eşi annesinin evine gider. Bir daha da geri gelmez. Boşanmalarının ilk aşaması budur. Hamile haliyle bu duruma düştüğüne üzülen genç kadın da kendi baba evine döner. Böylece aile parçalanmış olur. Tüm bu

parçalanmaya neden olan eşyle arasındaki uyumsuzlukların sebebini şu satırlarla dile getirir:

“Dile getirilmesi abes bir sürü ufak tefek anlaşmazlık bir tarafa, aramızdaki en büyük uyumsuzluk konuları, mutfak işlerindeki beceriksizliğim ve henüz genç denilebilecek annesiyle babasının yaşlılık hayatları konusunda endişelerini çoğaltan mesafeli duruşum... Ona iş hayatında beklediği desteği veremeyişimi de eklemem gerekiyor bu listeye” (s. 93).

Eşi hikâyeye kahramanına göre fazla hırslıdır, üstelik hamilelik döneminde kilo almasıyla ilgili kalbini kırarak beyanlarda bulunur. Eşinin fiziksel özelliklerine söylediği bu beyanları kadın yıllar geçse de unutamaz.

“Kusura bakma da fil gibi yiyorsun dedi kocam, üzerine bir şey olmaz tabii... Fil gibi yiyorsun, fil gibi... Bir yastık ve pikeyle kanepeye koştum. Her zaman olduğu gibi ara ara kestiremedim ne var ki... İlhami'nin sözlerini hatırladıkça gözlerim yaşarıyordu.: Fil gibi yiyordum, fil gibi” (s.82).

Genç kadın baba evinde de huzursuzdur. Yeterince anlaşılmaz. Doğan bebeği ile kendilerine ait bir oda hiç olmaz.

Aile Fotoğrafı (SD) adlı hikâyede de yine boşanmış bir kadın karşımıza çıkar. Hikâyeye kahramanı evliliğini toz pembe hayaller içinde kurmuşsa da maalesef hayal kırıklığına uğrar. *“Çok basite almışız evliliği, aşkı, insanları, hayatı”* (s. 3)der. Tam olarak anlatılmayan sebeplerle bu kırıklık neticesinde de eşinden boşanır. Kahramanın eşi, çok ilgili olmayan, yaptığı ufak şeyler için bile gösteriş yapmayı seven biridir. Hikâyeye kahramanını bu durum rahatsız eder. Üstelik adam bu davranışlarına boşandıktan sonra da devam eder. Yaptıklarıyla ,evladının gözünü boyamaya çalışır.

“O hep göze çarpan şeyler alır. Şapka, kol saati, bazen bir tişört... ‘Bunu sana kim aldı oğlum?’ diye sorarlar; neşelenir, ‘Babam aldı’ der. Bir oyuncak aldıysa ya da ne bileyim boyama kitabı, yapboz gibi bir şey, Murat’la göndermez, evinde tutar çoğunu. Böyle küçük hesaplar uğruna hayatını yıkmıştır bu adam“ (s.33).

Oğullarının tekrar evlenmeleri için yaptığı tüm baskılara rağmen boşanma sürecinde yaşanan sıkıntılar, aralarında geri dönüşü olmayacak şekilde sevgi ve saygıyı yok etmiştir.

Cihan Aktaş'ın hikâyelerinde yer alan parçalanmış ailelerdeki boşanma sebeplerine baktığımızda boşanmadan sorumlu olarak erkekleri görürüz. Kadınlar, çocukları olmalarına rağmen katlanılamaz hale gelen evlilik kurumunu sonlandırırlar. Bahsedilen boşanmaya neden olan durumlar; erkeğin eşinin başörtüsünü girdiği ortamlar nedeniyle sorun haline getirmesi, erkeğin düzensiz hayatı (içki, kumar), erkeğin kadını yalnız hizmet aracı olarak görmesi. Cihan Aktaş'ın bu hikâyelerinin bazılarında dikkat çeken bir diğer detayda çocukların parçalanmış aileleri tekrar bir araya getirme isteğidir. Yaşça küçük ya da ergen olan bu çocuklar annelerinin yanında büyüyorlardır ya da büyümüşlerdir. Ancak anne ve babaları aralarında yaşanmış olan ilişkiyi göz ardı edip annelerini yargırlar. Yukarıda bahsettiğimiz *Aile Fotoğrafı* adlı hikâyede çocuk, babasının yanından annesinin yanına geri döndüğünde ruhsal olarak annesini suçlar görülür. Babasının parası olmadığı halde kendisine oyuncaklar aldığını düşünür. Bu yüzden üzülen çocuk annesini: *“Niye susuyorsun anne? Babama yazık değil mi?”* (s.35) gibi ifadelerle suçlar. Bu hikâyede baba ne kadar iyi baba olduğunu çevresine düşündürmeye çalışır. Hikâye kahramanı anne her şeyin farkındadır ancak çocuğu için sessiz kalmayı tercih eder.

“‘Aaa, ne iyi bakıyor bu adam çocuğuna’ dedirtmeyi amaçladığı ucuz senaryolarını sineye çekiyorum. O zaman da çocuk, pembe koltuklarda niye hâlâ beraber oturamayacağımızı anlayamıyor. Kusur kimde anlayamıyor. Babası öyle iyi öyle müşfik ki... Onu motora bindirdi, Galata Köprüsü'nün altındaki lokantalarda balık yedirdi ona, cebinde pek az parası varken lunaparka götürdü. Tam üç kere ahtapota bindirdi, kağıt helvası da aldı” (s.40).

Cihan Aktaş hikâyelerinin birinde resmi olarak parçalanmasa da dağılmaya yüz tutan bir aileden söz edilir.

Dünyanın Öteki Ucu (KP) adlı hikâyede beş kişilik bir ailenin, annenin başka bir ülkeye, diğer çocuğunun yanına gitmesiyle beraber geride kalanların yaşadığı zorluklar anlatılır.

İran'da yaşayan hikâye kahramanı genç kızın annesi, ablasının ardından Los Angeles'a gider. Gidişinin sebebi olarak kızının hamileliğini gösterir. Giderken geride bıraktığı çocuklarını yanına alacağına dair vaatlerde bulunur; ancak kızlar hiçbir zaman annelerinin yanına gidemezler. Hikâye kahramanı genç kız babası ve kardeşine bakmak

zorunda kalır. Evin tüm yükü onun omuzlarına yüklenir. Annenin aileyi terk edişi, çocukları çok yıpratır. Bu parçalanma çocuklarda duygusal kırgınlık oluşturur.

Cihan Aktaş hikâyelerinde ailenin dağılması daha çok anne- babanın boşanmasıyla meydana gelir. Bazı hikâyelerde babanın ya da annenin ölümüyle ailenin dağıldığına da şahit oluruz. Ancak yukarıda yer alan hikâyede dağılma bu iki sebepten dolayı değildir. Annenin büyük kızının yanına başka bir ülkeye gitmesi üzerine geride kalanların toparlanamamasından kaynaklanır.

Nasılsa Kimse Kıyamaz O Şehre Diyordum (FA) adlı hikâyede hikâye kahramanı, genç bir delikanlıdır. Bu delikanlının ağzından savaş nedeniyle dağılmış bir ailenin geride bıraktığı evladını dinleriz.

Suriye’de var olan savaş birçok insanı yersiz yurtsuz bırakır. Annesi- babası vefat eden çoğu çocuk yetiştirme yurdunda kalmaya başlar. Hikâye kahramanı genç adam ziyaret ettiği yurtların birinde bir kız çocuğuyla karşılaşır. Bu çocuğun, küçük yaşına rağmen vakur ve ağır olması genç kahramanı derinden etkiler. Yurt müdürüyle konuştuğunda yurttan kalan bu dağılmış aile çocuklarının gece çılgınlık eşliğinde uyanıp yurt binasından kaçmaya çalıştığını söyler. Kahraman, bu çocuklara üzülmesine rağmen bir şey yapamaz.

Savaş nedeniyle dağılan ailelere bir diğer örnek de *Fotoğrafta Ayır Duran* hikâye kitabında yer alan *Uzakta Bir Şehrin Gecesi* adlı hikâyedir. Bu hikâyede ailesini savaşta kaybeden bir delikanlının hikâyesi anlatılır. Hikâye kahramanı genç, Suriye’de süren savaştan kaçıp Türkiye’ye sığınır. Kız kardeşi hariç anne- baba ve erkek kardeşinin ölümünü televizyondan öğrenir. “*Annemin, babamın, erkek kardeşimin bombardıman sırasında öldüğünü Türkiye’de kaldığım bir evde öğrendim*” (s.35). Hikâye kahramanının ailesinden geriye, sadece kız kardeşi kalır. O da kayıptır. Kahraman gencin tek derdi kardeşini bulmaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. AİLE VE EĞİTİM

Aile çocukta eğitimin başladığı temel kurumdur. Bu nedenle aile ele alınırken eğitim konusuna da değinilmiştir.

“Eğitim, ailenin önemli fonksiyonlarından biridir. Zira insan yavrusu bir ailede doğar. Daha bebeklikten itibaren hatta bazı ilim insanlarına göre anne babanın genlerindeki varlığından itibaren -anne babanın davranışlarından, yediği gıdalardan,, şahsiyet özelliklerinden etkilenir. Dünyaya geldiği an daha anne ile ilk temasıyla birlikte hayat boyu devam edecek eğitim süreci de başlamış olur. Bu süreçte, aile çocuğunu; kötü alışkanlıklardan koruma, rehberlik etme, istişare, güven oluşturma, ilgi gösterme, bakımını üstlenme, model alma, yaşam sevgisini motive etme, azim telkin etme gibi pek çok konuda destekleyecek ve birey, yaşama dair pek çok konuyu ailede öğrenecektir.”⁷

5.1. Aile Fertlerinin Eğitim Durumları

Yazar ailenin üzerinde durmasına rağmen aile içi ilişkilerde eğitimi okuyuculara çok sunmamaktadır. Lakin incelenen 13 hikâye kitabının çerçevesinde aile üyelerinin eğitimi ile ilgili şu genellemeler yapılabilir:

- Annelerin bir kısmı üniversite mezunudur. Bu kadınlar genellikle inançları doğrultusunda idealleri olan karakterler olarak verilmiştir.
“Okuyan kadının meselesi vardır” inancı bu hikâyelerin geneline yayılmış durumdadır.
- Babalar yazarın hikâyelerinde daha geride durur. Birkaç hikâyede eğitim durumunu bildiğimiz baba, öğretmendir. Bunlar çoğu zaman savundukları düşünceler nedeniyle hapse atılan, çoğu zaman çocuğunu öğretmen okuluna gönderen öğretmen babalar olarak karşımıza çıkar.
- Bir diğer aile ferdi olan kız evlatlar ise öğretmen okulunda okumak için kasabasından ya da köyünden ayrılmak zorunda kalan, mimar olabilmek adına yoğun çabalar sarf eden karakterler olarak karşımıza çıkar.

⁷ERSOY Feride. (2017). *Aile ve Modernite*, Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları No: 19, Zonguldak: s.21.

Bazı hikâyelerde bireylerin eğitim durumları verilmemiştir. Bizler bu fertlerin okuduğu kitaplardan, mesleklerinden, olaylar karşısındaki tutumlarından entelektüel birikimleri, en nihayetinde eğitim durumları hakkında çıkarımlarda bulunduk. Bu hikâyelerde yer alan karakterler, ki bunlar kadınlardır, eşlerinin ilgisizliği karşısında kitapların dünyasına kaçıp sığınır. Hikâyeler boyunca zikredilen yazar isimleri de (örneğin; Virginia Wolf) sığındıkları bu kitapların alelade kitaplar olmadığını gösterir. Belli bir birikim sahibi olmadan okunamayacak bu kitaplar, bizlere karakterlerin iyi bir eğitim almış olduklarını düşünmemize yol açar.

Hikâyelerin geneline bakıldığında yaşanan yer ile eğitim durumu arasında ilişki görülür. Şehir merkezinde yaşayan aile fertlerinin eğitim durumu ile kırsal kesimde yaşayan fertlerin durumu arasında önemli farklar vardır. Bu farklar daha çok kadın fertler arasında görülür.

5.1.1. Annenin Eğitim Durumu

Anne, aile içi ilişkilerde eğitilmiş olduğunu bize pek göstermez. Biz onun eğitimini yaptığı işten yahut okuduğu kitaplardan öğreniriz.

Cihan Aktaş, hikâyelerinin hepsinde aile ferдинin eğitim durumu vermez. Ferdin okuduğu kitaplar, kullandığı cümleler bize bilgi birikimi hakkında bilgi verir.

Entelektüel birikimlerini öğrendiğimiz fertlere baktığımızda, bu karakterlerin kadın üzerinden (anne-kız evlat- eş) verildiğini görürüz. Özellikle genç kadınlar ev hanımı olsa dahi derin okuma kültürüne sahip bireyler olarak karşımıza çıkar.

Ağzı Var Dili Yok Şehrazat (AV) adlı hikâyede ana karakter Şehrazat, hem anne hem eş olarak karşımıza çıkar. Şehrazat doktora eğitimi alan bir ferttir. “ *Ne çıkar, sayılı gün çabuk geçiyordu., işte evine dönüyordu ve ‘Batı Azerbaycan’da Adet ve Ananeler’ üzerine hazırladığı doktora tezinin en önemli bölümüne tamamlamış gözüyle bakabilirdi.* ”Gelin olarak gittiği ailenin adetlerine uyum sağlamada zorlanır.

Hikâye boyunca Şehrazat’ın kabullenemeyişleriyle karşılaşırız. Bu kabullenemeyiş, eğitiminden dolayı değildir. Eğitimi aile içerisinde çok da önem arz etmemektedir.

Teşekkürü Hakettiniz Bay Yargıç (Üİ) adlı hikâyede eğitim, iki boyutuyla karşımıza çıkar. Birincisi annenin kendi kişisel gelişimi için aldığı eğitim, bir diğeri ise çocuğuna vermeye çalıştığı eğitim.

Kitabın ana karakteri olan anne üniversite mezunudur. Üniversite yıllarında kişisel gelişimini sağlamak ve düşünce yapısını zenginleştirmek için çeşitli faaliyetlerde bulunur:

“Oradan üniversiteye gidip gelmek hiç de zor olmuyordu onlar için. Ev sahibeleri olan yaşlı teyze, şaşır kalırdı onlardaki bu bitip tükenmek bilmeyen enerjiye. Ders çalışıyor, fikir kitapları okuyor, bir yandan da Kur’an okumayı öğreniyorlardı. İlk fırsatta Arapça kursuna gitmeyi de tasarlıyorlardı. Sonra da mesela Suriye’ye gidecek ve Arapça bilgilerini geliştirecekti” (s.20).

Anne olan karakter çocuğuna iyi bir eğitim vermek adına onlarca kitap okur lakin çocuğu hayallerinden çok daha farklı bir terbiyeye sahiptir. *“Çocuk eğitimi konusunda okuduğu onca kitap, gündelik hayatının çocuğa göre düzenlenmiş akışı... Ne yapmalıydı yani? Onu nasıl yetiştirmesi gerektiği konusunda kocasıyla girdiği tartışmaları düşünüyor...” (s.17).*

Üç İhtilal Çocuğu (Üİ) adlı hikâyede buhranları olan bir birey karşımıza çıkar. İçinde bulunduğu aile ortamına dair sorgulamaları üç çocuk sahibi anne sadece aileyi sorgulamaz. En büyük sorgulamayı kendisine yapar. Tüm hikâyeye bu sorgulamalarla geçer. Bunu yaparken de onun eğitim durumunu, entelektüel seviyesini öğreniriz. Karakterin hayatında bazı kitaplar önemli yer tutar. Bunu da şu sözlerle dile getirir.

“Bazı cümlelerin büyük önemi var hayatımda ve bazı kitapların da. Mesela çocukluğumda okuduğum küçük dini hikâyeye kitapları... İbrahim Ethem’den, Cüneydi Bağdadi’den söz eden kıssalar... İstanbul’da tıbbiyede okuyan halamın oğlunun kasabaya getirdiği dilini anlaması zor Nur Risaleleri...” (s. 54)

Ana karakter evli ve üç çocuk sahibi biridir. Üniversite mezunu olan karakter evini eğitim yuvası olarak düzenlemek ister. Ancak yaşananlar nedeniyle bu isteğini gerçekleştirmez.

“Evimi sıcak hareketli kalabalık, üretken bir mektep havasında düşlemiştim başlarda. Bu, bizi aşan şartlar yüzünden nasıl yaşayacağımıza karar veremeyişler, bu oradan oraya taşınmalar, bu insanlarla sonuna kadar götüremeyip bir yerde kopuveren gerilimli

ilişkiler, bu elimizde olmayan şartlar yüzünden denemelerle, bu bahanelere alışmalarla hep ertelendi bir şeyler” (s.35).

Cihan Aktaş’ın “*Kızım Olsan Bilirdim*” kitabında sekiz hikâye yer alır. Bu hikâyelerin ana karakterleri ortaktır. Her hikâye birbiriyle alakalıdır. Eğitimin yoğun olarak verildiği hikâyeler üzerinde durulmuştur.

“*Kızım Olsan Bilirdim*” adlı hikâye kitabında annenin eğitim durumu ilk defa *Çifter Çifter* (KO) adlı hikâyede verilir. Hikâyede yer alan anne, zamanında yatılı okulu kazanmasına rağmen gönderilmemiştir. Kız çocuklarının beden eğitimi dersinde bacalarının açtırılması gönderilmeme sebeplerinden biridir.

“16 yaşında gelin oldum, oyun çocuğuydum daha, sokaktan kopardılar. Yatılı bir okulu kazanmıştım, göndermediler. İyi mi oldu bilmiyorum. Yatılı okul zordur, hem orada beden eğitimi dersinde bacalarını açtıyorlarmış kızların, dediler” (s.30).

Kirli Paslı Köşeler (Aİ) adlı hikâyede hikâye içerisinde başka bir hikâye verilir. Asıl hikâye, evine yardımcı tutan kadın üzerinedir. Ancak yardımcı kadın hikâye içerisinde anne olarak karşımıza çıkar. Bu kadının hayat hikâyesini kendi ağzından dinlediğimizde, onun eğitim durumunu da öğreniriz. İlkokul mezunudur. Eşinden ayrıldığı için ve iyi bir eğitime sahip olmadığı için temizlikçilik yapmak zorunda kalır. *“İlkokul mezunu akıyla şüphesiz merdiven, lavabo temizliği. Olabilir, ama ben yıkılmayacağım bu yüzden, diye meydan okudu dünyaya” (s.71).*

Mantar Çocuk (HB) adlı hikâyede anne iki kez üniversite sınavına girdiği halde heyecandan kazanamamış biri olarak karşımıza çıkar. Üstelik sadece bu sınavda değil birçok sınavda başarılı olmaz:

“İki yıl üst üste üniversite imtihanını kazanamadım. Öyle heyecanlanırım ki imtihanlarda, bildiğimi unuttur ya da karıştırırım.” (s.37) ancak öğrenme sadece örgün yolla olmaz anne kendisini her konuda yetiştirmeye çalışır. Çok iyi Almanca bilir. “ Benim gibi merakları olan insanlar açısından diploma her şey değildir, evet değildir. Evim laboratuvar gibidir” (s.37).

Gugu (HB) adlı hikâyede anne kültürlü bir bireydir. Öğretmen olan anne, çocuğuna boş zamanlarını değerlendirmesi için sürekli kitap okumasını öğütler. Bu hikâyede sadece örgün eğitim almayan, okuyarak da kendini geliştiren aile ferdi olarak karşımıza çıkar. Anne vizyon sahibi, çoğu konuda bilgi birikimine sahiptir. Bunu da en

iyi şu satırlarda anlıyoruz. “ *Sonra her zamanki öğretmen tavrını takınarak Yunan mitolojisi üzerine uzun bir konuşma yapmaya başladı. Sembollerin dolaşımı ya da kılık değiştirmesi üzerine sıkıcı açıklamalarda bulunmasına hiç gerek yoktu gerçi*” (s. 141).

Virginia Woolf Mutsuzluğu (SB) adlı hikâyede kadının aldığı örgün eğitimden bahsedilmez. Ancak Cihan Aktaş’ın çoğu karakterinde olduğu gibi sıkıntılı ruh halinden sıyrılmak için kitaplara sığınmayı tercih eden ferde yer verilmiştir. Annenin okuduğu kitaplar bizlere sahip olduğu edebî birikim hakkında bilgi verir. Üstelik bizler annenin kültür birikimini kızından dinleriz.

“Çok okuyan çok bilen annem, pratik bir karşılığı olmayan, kasaba yaşantısı için bir değer taşımayan bilgileriyle, bir de babamın evle barkla ilgisizliği yüzünden iyice edilgenleşmiş, içine kapanmış, kabuğuna çekilmişti. Kitapları, dergileri, çocukları ve birkaç arkadaşıyla kasabanın içinde farklı bir uzay oluşturmuştu kendine” (s. 69-70).

Annem Otuz Yaşında (DO) adlı hikâyeyi kız evladın ağzından dinleriz. Cihan Aktaş’ın hikâyeleri içerisinde sadece bu hikâyede genç kız annesinin eğitim durumunu sıkıntı haline getirmiştir. Hikâyeye, kız evladın ölen annesini rüyasında görmesi üzerine kuruludur. Bu rüya üzerine kızı, annesi hakkında düşüncelere dalar. Kız evlat annesinin kılık kıyafetinden utandığı gibi okuma yazma bilmemesinden de utanır. Bunu da şu cümlelerle ifade eder:

“Okuma yazma bilmiyordu, okula her geldiğinde atkısından ve başörtüsünden taşan kınalı saçları gibi bir kez daha farkına varmaya zorlandığım, değiştirilmesi neredeyse imkansız bir gerçeğiydi bu. Okuma yazması yok ama Sudan Öğretmenim de her zaman söylediği gibi gayet zeki; hangi otobüsün nereye gittiğini biliyor, numaraları ezberlemiş” (s.102).

Güz Düğünü (DO) adlı hikâyede anne, köy kadını olarak karşımıza çıkar. Üstelik yukarıdakilere kıyasla okuma yazma bilmez.

Kırmızı Kayaya Tutunmuş Olarak Suda (KP) adlı hikâyede anne, üniversite mezunudur. Okuduğu yıllarda özellikle imam hatipli olduğu dönemlerde insanların değişik ön yargılarıyla karşılaşır.

“İmam hatipte okuyoruz diye rahibe mektebine gittiğimizi sananlar olurdu siz sinemaya gider misiniz aaa kot pantolon giyer misiniz aaa denize girer misiniz, aa şarkı söyler misiniz...” (s.54) Anne, üniversite

yıllarında oldukça aktif olmaya çalışır. Sitelere yahut dergilere yazılar yazar. “Bir dergi çıkarırdık, yazarları davet ederdik, ayda bir dergimizi görünce şaşır kalırlardı, bu kızda iş var, bu kızda istikbal var öylece lafta kaldı işte beklentilere cevap veremedi” (s.54).

VİP (SD) adlı hikâyede kadın karakter entelektüel kimliğiyle karşımıza çıkar. Cihan Aktaş’ın Yıldız Ramazanoğlu’na ithaf ettiği bu hikâyede ana karakter olan kadın, ev hanımıdır. Ancak evde durduğu süre boyunca kendisini okumaya verir. Okuduğu kitaplar göz önüne alındığında onun okuma kültürü zengin bir karakter olduğunu görürüz. Hamileliği esnasında kitap kokularına hassaslaşır. Bu nedenle de çoğu kitabını yarım bırakır. Yarım bıraktıklarını anlatırken karakterin okuma kültürünü detaylı öğreniriz.

“Kış başlarıydı, Henry James’in Daisy Miller’ını okumak istiyordum... Kısa bir hikâyeye ama aksi gibi sokak satıcılarından alınmış kitap eski mi eski, sarı sapsarı, küf kokulu. Birkaç sayfadan fazla ilerleyememiştım. Bir Kadının Portre’sinin kağıdının hamuru birinci sınıf, altı yüz dört sayfalık kitabın iki yüz otuz altıncı sayfasına gelmişim. Avrupalı kadının bireyleşme serüveni. Bizim kadınlarımız gravürlerde içli ve gizemli tebessümlerle gülerken Batılı kadınlar ne yapıyorlardı? Isabel’in portresinden bir şeyler çıkarabilirim, diyordum ama yok bitmeyecek bu kitap, bitmez” (s. 17).

Görüldüğü gibi Cihan Aktaş, annelerin eğitim durumlarını çeşitli şekillerde verir. Anneler üniversite mezunu, ilkokul mezunu, hatta hiç okula gitmemiş karakterler olarak karşımıza çıkar. Alınan eğitime dair herhangi bir bilgi verilmeyen pek çok annenin, kitaplarla çok yakın ilişkisi dikkat çeker.

5.1.2. Babanın Eğitim Durumu

Yazarın kitaplarında babaların eğitim durumlarını meslekler üzerinden öğreniriz. Özellikle kasabada geçen hikâyelerde baba, öğretmen olarak karşımıza çıkar. Eğitimli olan bu öğretmen babalar siyasi olayların içinde yer alırlar. En nihayetinde bu eğitimin evdeki yahut çocuk üzerindeki etkisini çok göremeyiz. Bunun bir sebebi de baba faktörünün ailenin merkezinde çok yer almayışıdır. Yazarın daha çok anne üzerinden hareket etmesi babalar hakkında bilgi sahibi olmamızı güçleştirir.

Aile Fotoğrafi (SD) adlı hikâyede baba, eğitimli bir bireydir. Babanın eğitim ve kültür durumunu eşin ağzından öğreniriz. Ancak babanın eğitimini yansıttığı hikâyede çok farklı sunulmuştur. Erkek kahraman eşine, evlenmeden önce özgür düşünceli,

entelektüel bir insan izlenimi verirken, evlendikten sonra bunun tam tersi olur. Erkek kahraman sadece “ne kadar iyi baba” izlenimi yaratmak için bu birikimleri çevreye karşı kullanır. *“Benimle evlenirken özgür düşünceli, spor giyimli, kadın haklarına saygılı İslamcı entelektüel rolünü oynuyordu. Şimdi geleneklere bağlı, dindar sakallı, kadından eksiksiz itaat bekleyen erkek rolünü oynamak işine geliyor”* (s. 40).

Göç Hazırlıkları (SB) adlı hikâyede baba, karşımıza memur olarak çıkar. Hikâyeye, evladın ağzından anlatılır. Bizler babayı kendi çocuğundan dinleriz. Bu hikâyede eğitilmiş baba idealist bir birey olarak karşımıza çıkar. Bu idealleri çerçevesinde de çocuklarını yetiştirmeye çalışır. Cihan Aktaş bu hikâyesinde eğitilmiş bir aile üyesinin çocukları üzerindeki etkisini etkili şekilde verir:

“Yalnız kendi ailesini değil, arkadaş çevresini de bu ideallerini gerçekleştirmek için seferber ediyordu. Kendi girişkenliğini ve üretkenliğini çocuklarında da görmek istiyordu. Bu nedenle onun evde olduğu saatler yetenek ve zekamızı, gayretimizi belgeleyen somut bir şeyler ortaya koymamızın bir şeyler üretmemizin zorunluluğunu hissederek çok yavaş geçirdi ve pek de mutlu etmezdi bizleri” (s.30).

Üretken bir baba olan karakter çocuklarının da üretken olmasını ister. Onların üzerinde kurduğu en iyi olmaları yönündeki baskı çocuklar tarafından memnuniyetsizlikle karşılanır. Üretmek zorunda olma hissi, onlarda verimsizliğe neden olur.

Müfettiş Fethi'nin Penceresi (AÇ) adlı hikâyede babanın mesleği müfettişlik olduğu için, onun üniversite mezunu olduğunu anlarız. Baba olarak Fethi'nin okuma kültürünün olduğuna şu satırlarda rastlarız.

“Değişiyordu insan işte, yaşlandıkça değişiyordu. Artık okumayı sevmiyordu mesela” (s.100).

Son Büyülü Günler (SB) adlı hikâyede baba entelektüel birikimi yüksek bir öğretmen olarak karşımıza çıkar.

Üniversite tahsili olan baba, kızının yatılı okulu kazanması üzerine ona okuması için birkaç kitap verir. Verdiği kitaplar bizi babanın entelektüel birikiminden haberdar eder. *“İkinci olarak ders saatleri dışında okumam için birkaç kitap veriyor. Pol ve Virjini, Yaban, Türkçenin Sırları...”* (s. 9)

İlk ve Son Fotoğrafın (SB) adlı hikâyede kadın karakter, eşini anlatırken onun eğitim durumunu da verir. Baba, teknik üniversitenin elektronik bölümünü siyasi olaylara karışması nedeniyle yarıda bırakır: “Kocası bilgisayarlardan her zaman heyecanla söz ederdi. Bilgisayarlara ilgisi Teknik üniversitenin elektronik bölümünü yarıda bırakması yüzündendi. 12 Eylül’den önce öğrenci olaylarına karışmış, derslerin ihmal etmiş, sonunda fakülteden atılmıştı. Çalışması gerektiği için, çıkan aflardan yararlanmayı da düşünmemişti. Yine de bir gün fakülteyi bitirme ümidini koruyordu” (s.128).

Su Değirmeninin Şarkısı (SB) adlı hikâyede eğitim farklı bir açıdan ele alınmıştır. Eğitim iki açıdan işlenir. Birincisi bireyin kendi akademik gelişimi için olan, meslek kazandırmaya yarayan eğitim; bir diğeri ise aile fertlerinin evlatlarına verdiği eğitimidir. Bu hikâyede eğitim, ikinci kısmında olduğu gibi yer almıştır. Baba eş seçerken evladını iyi eğitebilecek birinin olması gerektiğini düşünür. Bunun için belirlediği kıstaslardan biri de kadının şiiirden anlamasıdır. “Şiiirden anlayan bir kadının çocuk bakması bile bir başka olmalı diye düşünürdü hep” (s.142).

Söz Bozumu (DO) adlı hikâyede erkek karakter işten atılır. İşten atılması üzerine düşündüğü şeylerden nasıl bir eğitim aldığını öğreniriz.

Lisansüstü eğitim alan baba, çağdaş dünyaya uymayan görüşleri nedeniyle sorunlar yaşar. Başka iş bulma konusunda da sıkıntıya düşen baba, kendini şu sözlerle anlatır: “Tez hocamın ön yargıları dedi. Çağdaş uygarlığa uymayan görüşlerim olduğunu iddia ediyordu. Başka şeyler de vardı: Dernek çalışmaların verimi için semt değiştirmişlerdi ve bu bütçelerini sarsmıştı” (s. 93).

Ayrıca yaşadıkları maddi sıkıntılar nedeniyle ek iş yapması gerektiği halde, okuma yazmaya bulaştığı için bunu kolayca yapamaz. “Ek bir iş düşünmesi gerekmişti; şu var ki okumaya yazmaya bulaşmış bir adam için ek bir iş bulmak hiç de kolay değil” (s.93).

Ustası, Karısı ve Gemi Yolculukları (AV) adlı hikâyede başkahraman baba, kızını kocasının evine gönderdikten sonra yollara düşer. Valizi elindeyken bir bilinmezlik içerisinde olduğunu hisseder. Kendisini Tanpınar’ın “Mahur Beste” adlı kitabında yer alan Belim Bey karakterine benzetir. “Selim Bey de Tanpınar’ın Mahur

Beste'sindeki Behçet Bey gibi bütün ömrünce yerinden kımıldamadan 'kaçmak, gitmek!' diye çırpınanlardandı.” (s. 150)

Yine karakterin içerisinde bulunduğu faaliyetlerden onun entelektüel birikimi hakkında fikir sahibi oluruz. *“Zaman zaman sergilere giderdi. Sahaflara uğramaya dikkat eder ve orada tanıdıklarıyla sohbet daldı. Geleneksel Sanatlar Enstitüsü'nün bütün faaliyetlerini ve Enstitü içindeki gelişmeleri takip etmeye çalışırdı” (s. 150).*

Cihan Aktaş hikâyelerinin belli bir kısmında karakterlerin üniversite hayatlarında yaşadıkları sorunlar, içinde bulunduğu gruplar, bu grupların özelliklerini okuyucuya verir. Hikâyeleri dikkatli incelediğimizde, bu karakterlerde entelektüel müslüman kimliğine rastlarız. Üniversite okuyan, bir davayı savunan ve o dava uğruna elinden geleni yapmaya çalışan bu karakterler çok yönlü ortamlarda bulunarak kendilerini her açıdan yetiştirirler. Örgün eğitimin yanı sıra okuyarak, yaşayarak, çok yönlü ortamlarda bulunarak öğrenirler.

Fıstıkağacı'ndaki Ev (AY) adlı hikâye bu bahsin en güzel örneklerindedir. Hikâyede kadının ağzından eşi anlatılır. Karakteri dinlediğimizde, yukarıda bahsettiğimiz ortama şahit oluruz. Adam, üniversite yıllarında şiir yarışmalarına katılır, kalabalık salonlarda nutuklar atar.

“Bir zamanlar Aksaray'da... Emirgan'da... Fatih Camii'inde... Eminönü'de... Cağaloğlu'nda... İşportacılık yaparak okuduğu günler. MTTB yılları. Ödül kazandığı şiir yarışmaları. Nutuk çektiği kalabalık salonlar. Üniversite. Ne sağcı ne solcu olduğunu keşfetmek...” (s.117)

Hikâyeler genel olarak incelendiğinde babaların iyi eğitim aldıklarını görürüz. Babaların eğitim durumları da direkt okuyucuya sunulmaz. Meslekler üzerinden verilir. Öğretmen babaların yaygın olarak yer aldığı hikâyelerde babanın yüksek bir tahsile sahip olduğu çıkarımında bulunuruz.

5.1.3. Kız Çocuklarının Eğitim Durumu

Cihan Aktaş hikâyelerinde kız çocukları iki şekilde karşımıza çıkar. Yetişkin olup kendi yuvasını kuran kız çocukları ve hâlâ ailesinin yanında yaşayan genç kız çocukları. Yazar birinci kesimi verirken onları eğitilmiş olarak okuyucuya sunar. Eğitim durumundan bahsedilmediği bazı hikâyelerde ise entelektüel durumundan dolayı örgün

eğitimi anlayamasak da kendisini yetiştirdiğini gururuz. Bu karakterlerden “Annenin Eğitim Durumu” başlığında söz etmiştik. Yaşları kucuk, anne babalarının yanındaki kız çocuklarından bazıları yatılı olarak okula gönderilir. Bunun yanında yine ailesiyle yaşayıpuniversite okuyan yahut ortaokul ogrencisi olan kız çocukları da vardır.

Yazar aile içi ilişkilerde anne- kız ilişkisini sık işler. Lakin bu çatışma hiçbir zaman eğitimuzerinden verilmez.

Babam O Yağmurlu Günü Hicb Unutmuyor (AV) adlı hikâyede kız evlat mimarlık eğitimi alan biridir. Bu eğitim süreci içerisinde çeşitli sorunlar yaşar. Yaşadığı bu sorunlarda yanında ailesi vardır. Bir gün güzel bir çizim yapabilmesi için daha iyi bir masaya ihtiyaç duyar. Babasıyla beraber yağmurun altında ıslana ıslana yeni bir masa almaya giderler. Genç kız bu esnada içinden geçenleri şu cümlelerle okuyucuya döker.

“Koca masayı güç bela taşıdıktan sonra bir annce çizime başlayayım diye hemen muşambayla kaplayarak monteye koyulmuştu. Ne kadar istiyordu kızının mimarlık yapmasını, çizdiği projelerini hayata geçirmesini... Niye mimar olacağım diye tutturmuyordum da daha az masraflı, devam mecburiyeti olmayan, bu denli göz nuru dökülmeyen bir fakülteye girmemiştim sanki!” (s. 60-61)

Genç kızuniversite eğitimi boyunca çok çabalar lakin sorunlar peşini bırakmaz. Hocalarının isteklerini tam olarak karşılayamaz. Bu nedenle de umutsuzluğu giderek artar.

Ophireyha (U) adlı hikâyede kahraman genç kız başortusu sorunu nedeniyleuniversiteye zamanında gidemez. Çevresindekiler peruk takmasını ister lakin kahraman genç kız doğru bildiğinden şaşmaz. Yıllar sonrauniversite affı çıkınca okulunu tamamlar:

“İnatçı, huysuz Reyhan; o zaman daoyle demişlerdi. Bir peruk tak da gir sınavı, istikbalinle oynuyorsun; hem ailenin verdiği onca emek... Af ıkıncauniversiteyi bitirmişti ama o çekişmede oluşan gedik bir türlü dolmuyordu.” (s.45).

Efsun’un Semaveri (AV) adlı hikâyede ana karakter olan Efsun evinoz kızı değildir. Ancak onaoz evlat gibi davranıldığından bu bolumde ele alınmıştır. Efsun kucuk yaşta bu eve yerleşir. Ailenin yanında ortaokulu bitirmiştir. Ancak evin hanımının rahatsızlığındanoturu liseyi okuyamaz:

“İlkokulu dışarıdan bitirdi; evin ortanca kızı Sima ile ortaokula devam etti. Hanımının üst üste geçirdiği böbrek ameliyatları liseye devam etmesine imkân vermedi” (s.105).

Süleymaniye’den Sonra Bir Toplantı (Üİ) adlı hikâyede ana karakter olan Ayşe hiç evlenmez. Ailesiyle beraber yaşar. Eğitim durumuyla ilgili net bir ipucu olmamakla birlikte onun iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. “İlahi Nizam kitabını okuduktan sonra sık sık Ankara Asfaltı’nın üstündeki semt mezarlığına gitmeye başlamıştı. Hatta bir parçada mesleki bir ilgiyle mezar taşlarında okuduğu yazıları bir not defterine kaydetmişti o sıralar” (s. 86).

Ayşe’nin mesleğinin de ne olduğu tam olarak söylenmez. Hikâyede başörtüsü nedeniyle işinde yaşadığı sıkıntılardan söz edilir.

Çifter Çifter (KO) adlı hikâyede kadın, hayatını kızının arkadaşına anlatırken, kız evlat Zehra’nın da eğitim durumunu öğreniriz. Zehra arkadaşlarıyla beraber tıp okuma hayalleri kurar ancak sınava girecekleri yıl sınav sisteminin değişmesinden ötürü Zehra psikoloji okumak zorunda kalır:

“İşte bildiğin gibi teyzeciğim, Zehra ile aynı lisede okuyorduk, tıp fakültesine girmek istiyorduk ikimiz de. Bizim üniversite sınavına girdiğimiz yıl sınav sistemi değişti, bunun kurbanı olduk. O psikoloji okudu, ben hemşirelik. O mesleğini yapmadı, ben ise...” (s. 34)

Bu hikâyede okuyan ama mesleğini yapmayan kadın fert vardır. Bu duruma Cihan Aktaş’ın birçok hikâyesinde rastlanır.

Japon Resmî (Aİ) adlı hikâyede de hikâye annenin ağzından anlatılır. Annesi kızını anlatırken kızının heveslerinin yanı sıra aldığı eğitimden ve entelektüel birikiminden bahseder:

“Sınavlara girdi çıktı en az bir yıl. İstiare yüklü şiirler yazdı, dergilerde yayınlattı. Şiir okuma gecelerine katıldı. Kendi yağıyla kavrulmak istiyordu. Boncuklardan takılar yapmaya başladı, bunların bir pasaj sergisinde edindiği tezgahta satıyordu” (s.89).

Dünyanın Öteki Ucu (Aİ) hikâyesinde annesi ablasının yanına Amerika’ya gidince geride kalan üç nüfusun annesi olmaya mecbur kalmış bir genç kız anlatılır. Üniversite eğitimi devam eder ancak annesinin gitmesiyle aldığı eğitimi boşlar:

“Kilo almış gibiyim üniversitede görünmediğim haftalar içinde, böyle söyledi üniversitede arkadaşlar da kardeşime göre daha nazik bir dille, tam sınava girerken” (s.101).

Çürük Ayva Kokusu (Aİ) adlı hikâyede kahraman, evli kız evlat olarak karşımıza çıkar. Eşiyle beraber yüksek lisans yapmak için yurt dışına yerleşirler.

Cihan Aktaş’ın bazı hikâyelerinde anne ve babalarda olduğu gibi kızların eğitim durumları da net verilmez. Bizler onların eğitimleri hakkında dolaylı olarak bilgi sahibi oluruz.

Lara-Larissa (Aİ) adlı hikâyede ana karakter ile kız evladı arasındaki ilişki verilir. Var olan çatışma kız evladın bir davayı benimsemesi üzerine kurulur. Genç kızın aldığı örgün eğitim verilmez. Ancak davası adına kendini geliştirdiği söylenebilir. *“Gitmezsek gösterimize de sahip çıkacaklar. Bizi aptal yerine koymalarını kabul edemem, ben gitmeyeceğim de kim gidecek.” (s.43)*

Beni Kaybeden Sokaklar (HB) adlı hikâyede de kız evlat olarak karşımıza çıkan karakter doktorluk eğitimi almıştır. *“Doktorum ben, hem de uzman doktor, dememek için kendimi zor tuttum.” (s.116)* Ama başörtüsü nedeniyle doktorluk mesleğini yapamaz.

Son Büyülü Günler (SB) hikâyesi yatılı okulu kazanan kız evladın yol hazırlıklarının anlatıldığı bir hikâyedir.

Bal Festivali (SB) adlı hikâyede ana karakter liseyi öğretmen okulunda okur. Üniversite sınavında Ankara Gazi Eğitimi kazanmasına rağmen babası onun İstanbul dışına gitmesine izin vermez. *“Üniversite sınavlarında Ankara Gazi Eğitim’i kazanmıştı ama babası İstanbul dışına gitmesine izin vermemişti” (s.47).*

Gidilecek Yer (DO) adlı hikâyede yer alan ana karakter mimarlık eğitimi alan kız evlattır. Okuduğu bölümün zorluklarından bahsederken eğitim durumunu öğreniriz. *“Bilgisayar teknolojisinin kolaylaştırmadığı bir öğrenciliği vardı o yıllarda mimarlığın; çizmek, sabahlara kadar uyumadan çizmek gerekirdi. Sabahlara kadar uyumadan oturmamak için hafta sonlarına aktarırdım çalışmalarımı” (s.44).*

Kusursuz Piknik (KP) adlı hikâyede kız evlat karşımıza ortaokul öğrencisi olarak çıkar.

Git Öyleyse Bohçanı da Al Git (KP) adlı hikâyeyi bir annenin ağzından dinleriz. Anne kızının evlilik yapacağı adamı sevmez. O çocuğun, kızının istikbalini kötü etkilediğini düşünür. Bu kötü etkilenmeleri söylerken kızının eğitiminden de bahseder.

Kızı üniversitede sınıfının en iyilerinden olmasına rağmen yüksek lisansı kazanamaz ve anneye göre bunun sorumlusu kızının evleneceği o çocuktur. “*Sana yaramadı varlığı; yüksek lisans sınavlarını kazanamadın, tezin de yirmi ikinci olmuş ki sınıfın en iyi öğrencilerinden biriydin*” (s. 101).

Acı Çekmiş Yüzünde (AÇ) adlı hikâyede ana karakter Hansa, mesleki geleceğini bir kenara bırakarak kendisini İslami yönde eğitir. Anne- babasının tüm karşı çıkmalarına rağmen tesettüründen ve İslamiyet’e yönelişinden vazgeçmez. “*Annesi alışmalıydı olacaklara. Tefsir derslerine gitmesine, başını örtmesine, kendine göre programlar yapmasına, hayatına ilişkin bağımsız kararlar almasına alışmalıydı*” (s.11).

Hansa eski birikimi ile yeni birikimi arasında savaşıyor. Kendisinin ikili bir yaşam sürdüğünü düşünür. Bundan da kastı eski arkadaşlarıyla ortak kültürel etkinliklere katılıyor oluşudur.

“İkili bir hayat sürüyordu. Her gün okula gitmek için evden çıkıyor, okul çıkışı arkadaşlarla çay bahçelerine uğruyor, hala bazen Necibe’nin ısrarlarına dayanamayarak sinemaya veya resim sergilerine gidiyordu. Dev Solcuların forumlarından kaçmış, Barbaros Kafeterya’da Üsküdar’a karşı oturmuş, elindeki kâğıtlara bir şeyler karalarken, Pink Floyd’un The Wall’unu dinliyor ve çoğu Maoocu olan grup arkadaşlarının tartışmalarına dalyor.” (s. 12-13)

Hansa’nın ikilemde yer alma sebeplerinden biri de içinde yer aldığı arkadaş gruplarıdır. Hansa düşünce yönüyle çok çeşitli arkadaşlara sahiptir. Hansa’nın bu çeşitlilik içerisinde kendini beslediği söylenebilir.

“Bu da başka bir grup, siyasetle ilgilenmeyen sanat meraklısı arkadaş grubudur. Çeşitli sanat alanlarında parlak bir gelecek düşünüyorlar. Fulya varoluşçu. Neşe ressam, Osman karikatürist, Ufuk caz meraklısıdır. Asiliği bağışlanır türde sayılan arabesk ve caz meraklısı bu gençlerin de bulunduğu eğlenmeyi seven bir grup. Bu gençliğin içinde yer alışı gerçek bir yer alış değil. Birkaç yıl önce yoğun olarak

Atsız'ı Bozkurtlar'ın Dirilişi'ni ezberleyen. Necip Fazıl ve Cevat Rifat Atilhan okuyan gençliğin içindeydi. Sonra Beyaz Saray'dan alınan mehter marşı kasetleri; Fetih Marşı, Sakarya Türküsü, Asım'ın Nesli, Sezai Karakoç, Kaside-i Bürde ve şimdilerde İmam Gazali.” (s. 15)

Cihan Aktaş'ın yukarıda saydığımız hikâyelerine bakıldığında kız çocuklarının bazılarının lise eğitiminde yatılı okula gönderildiğini, bazılarının üniversite eğitimi aldığını görürüz. Bunların dışında bir de ailenin izin vermemesi sonucu eğitimini yarıda bırakan kız çocukları vardır. Bu kimi zaman liseyi kazanmasına rağmen gitmeme, kimi zaman da üniversiteye gönderilmeme şeklinde karşımıza çıkar. Cihan Aktaş'ın çok az hikâyesinde ana karakter kendi isteğiyle eğitimini yarıda bırakır. Tüm bunlara ek olarak köyde yaşanan genç kızların orta okula gittiği, kasaba veya şehirde yaşayanların ise en az lise eğitimi aldığı görülür.

5.1.4. Erkek Çocuklarının Eğitim Durumu

Yazarın hikâyelerinde kadınlar, kız çocuklar daha öndedir. Az da olsa erkek çocuklara rastlarız.

Boşluk (SD) adlı hikâyede erkek evlat üniversite öğrencisidir. Annesine göre bütün derdi kitaplar olan bu çocuk, vatana ihanet suçundan tutuklanır. Ailesi götürülen evlattan bir daha haber alamaz. Çocuk okuyabilmek için büyük uğraşlar vermiştir. “*Bu odada şu masanın başında işte şu sandalyeye oturmuş vaziyette sabahlara kadar ders çalışırdı ve beni de uyku tutmazdı o uyanırken. Çay, kahve götürdüm, yüzüme bakar, sıcacık gülümserdi. Okuduklarım ısıtıyor beni anne derdi*” (s. 59).

Konteyner İçindeki Kırk Dördüncü Kişi (Aİ) adlı hikâye, erkek evladın ağzından anlatılır. Kendisini anlatan Afganistanlı ana karakter, eğitim durumundan da bahseder. Yalnız ilkokulu bitirebilen ana karakter, bunun sebebini yoksulluğa bağlar. “*Zeki çocuk, yazık oldu, demişti okulun müdürü. Tahsilini sürdüremeyişimin asıl sebebi yoksulluktur*” (s. 55).

Kara Bayram (Hİ) adlı hikâyede, hikâye evin gelini tarafından anlatılır. Görümcesine aldığı mavi renkli bluz üzerine kurulu hikâyede kahramanın görümcesinin oğlundan bahsedilir. Amansız hastalık sonucu vefat eden erkek evlat, çok istemese bile annesinin ısrarları sonucu tıp fakültesine gitmiştir. Bunu görümcenin oğlunun ölümün

ardından duyduğu pişmanlık üzerine öğreniriz. “*Kendini de suçluyordu tabii, özellikle de çok istekli olmadığı halde oğlunu tıp fakültesinde okumaya zorladığı için*” (s.78).

Sonuç olarak tezin bu bölümü özellikle başkahraman olan aile fertlerinin eğitim durumları bakımından ele alınmıştır.

Aile, çocuk eğitiminin temellerinin atıldığı en küçük toplumsal kurumdur. Bu kurumu oluşturan bireylerin eğitim durumları aile içi ilişkilerde çok önemlidir. Hikâye kitaplarını incelediğimiz yazar Cihan Aktaş da hikâyelerinde en çok aile üzerinde durmuştur. Bu hikâyelerde yer alan aile yapısı bireyin evlilik yoluyla oluşturduğu aile yapısıdır. Aile kurumunun meydana gelmesiyle beraber o kurumu oluşturan bireylerin eğitimi:

- Babanın eğitim durumu
- Annenin eğitim durumu
- Aile içinde çocuğun eğitim durumu

Cihan Aktaş hikâyelerinde aile fertleri olarak verdiği kadınlar eğer üniversite mezunu ise ona dava sahibi olma vizyonu yüklenir. Kadın, bazen eğitimi sırasında, bazen işte, bazen sosyal hayatta başörtüsü üzerinden davasını savunmak zorunda kalır. Cihan Aktaş bunu yaparken özellikle iyi eğitim almış, entelektüel birikimi yüksek bireyleri kullanır.

SONUÇ

“Cihan Aktaş’ın Hikâyelerinde Aile” adlı bu araştırma kapsamında Cihan Aktaş’ın on üç hikâye kitabında yer alan hikâyeler aile konusu etrafında incelenmiştir. Hikâyeler okunduktan sonra çalışmanın alt başlıklarının “Ailenin Oluşumu, Ailenin Boyutu, Aile Bireyleri, Aile ve Çocuk, Aile ve Eğitim” şeklinde olmasına karar verilmiştir.

Cihan Aktaş’ın hemen hemen her hikâyesinde karakterlerin diğer aile fertleriyle olan ilişkilerinin öne çıkarıldığı görülür. Aile içi ilişkiler bazen uzak akrabalar da dâhil edilerek genişletilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü *Ailenin Oluşumu* adını taşımaktadır. Bu bölümde Cihan Aktaş’ın hikâyelerinde aile kurulma şekilleri görülür. Cihan Aktaş’ın hikâyelerinde aile iki şekilde karşımıza çıkar. Bunlar bireylerin doğar doğmaz içinde yer aldıkları aile ile daha sonra kendi kurdukları ailedir. Kendi oluşturdukları aile; görücü usulü evlilik, aşk evliliği, ideolojik evlilikler, bir kaçış olarak evlilik ve kendi ailesini kuranlar şeklinde belirir.

Yazarın hikâyelerine baktığımızda oluşumundan en az bahsedilen evlilik şekli görücü usulü evliliğdir. Bireyler akraba ya da komşular vasıtasıyla tanıştırılıp evliliklerini gerçekleştirirler. Bu hikâyelerin amacı evlilik oluşum şeklini vermek olmadığı için detaylara rastlanılmaz. Yazar, aşk evliliğinden de çok bahsetmez. Bu bölüme sadece evlilik yapanları değil birbirine âşık sevgililer yahut nişanlı çifteler de dâhil edilmiştir. Böylece sonu muhtemelen evlilikle sonuçlanacak ilişkiler bu kısımda yer alır. Bu beş evlilik oluşumunda (Görücü usulü evlilik, aşk evliliği, ideolojik evlilikler, bir kaçış olarak evlilik ve kendi ailesini kuranlar.) en çok ideolojik evlilikler karşımıza çıkar. Kadın karakterler kendi siyasi ve dünya görüşüne uygun karakterlerle hayatlarını birleştirirler. Ancak evliliklerinde umduklarını bulamazlar. Erkekler var olan dünya düzenine ayak uydururken kadınlar kendilerini değiştirmezler, değiştirmek istemezler. Eşlerinde var olan değişim de kadın kahramanları mutlu etmez. Böylece evliliklerinde sorun yaşamaya başlarlar.

Cihan Aktaş, hikâyelerinde takvalı kadın duruşuna önem verir. Kadın kahramanlar ideolojik düşüncelerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Düşüncelerini zedeleyecek

herhangi bir durum karşısında hemen tavırlarını koyarlar. Yazar, evlilik oluşumlarını hep kadın karakterlerin ağızlarından anlatırlar. Okuyucu da kadınların aşkları ya da davalarına şahit olur. “Bir Kaçış Olarak Evlilik” bölümünde yaşamlarından memnun olmayan kadın karakterler evliliği bir kaçış, kurtuluş olarak görürler. Bu memnuniyetsizliklerinin birkaç sebebi vardır. Bunlar: Yurt dışında daha rahat yaşayabilmek istemeleri, üvey baba ve anneye aynı ortamda yaşamak istememeleri şeklinde söylenebilir. Bu bölümün bir diğer alt başlığı olan “Kendi Ailesini Kuranlar” kısmında ise biyolojik ailesi olmayan bireylerin aileye olan ihtiyaçlarını evlenerek, kendi ailelerini kurarak doyumlarını anlatılır.

İkinci bölüm *Aile Bireyleri* adını taşımaktadır. Aile bireyleri bölümü kendi içerisinde üç ana bölüme ayrılmıştır: “Anne/Kadın, Baba/Erkek ve Diğer Aile Bireyleri” Cihan Aktaş’ın hikâyelerinde üzerinde en çok durulan aile bireyi olarak “anne-kadın” karşımıza çıkar.

Aktaş’ın hikâyeleri incelendiğinde kadınların aile üzerindeki derin etkileri görülür. Kadın hem anne, hem kız kardeş, hem eş, hem hala, hem de teyzedir. Ailenin her boyutunda egemen ferttir. Bu kadınların/annelerin bir kısmı evliliğinde mutsuzluk yaşarlar. Eşleri tarafından ötelenen kadın kahramanlar “Evliliğinde Mutsuz Olan Anneler” başlığında incelenmiştir. Cihan Aktaş’ın hikâyelerinde bazı kadınlar bir yuva kuramazlar. Bu hikâye kişileri “Bir Aile Oluşturamayan Kadınlar” başlığında, aile içerisinde eş olarak kadının durumunu da “Ailede Eş Olarak Kadın” başlıklarında verilmiştir.

Kadın, anne olarak hikâyelerde, yetişkin kadınların annesi, bir diğeri de genç kızların annesi olarak iki boyutta karşımıza çıkar. Hikâyelerde hem genç kızların annelerinin hem de yetişkin kadınların annelerinin yer yer kızlarıyla çatışma içerisinde oldukları görülür. Yetişkin kadınların anne olduğu hikâyelerin bir kısmında yazar, anneleri alzheimer hastası olarak verir. Bu durum özellikle “*Kızım Olsan Bilirdim*” adlı kitapta görülür. Bu kitap birbirinin devamı niteliğinde hikâyelerden oluşur. Bu kitapta alzheimer hastası bir annenin hastalık evreleri detaylı olarak işlenir. Uzun hikâyelerde annenin ve çevresinde yer alan evlatlarının psikolojik ve fiziksel durumları üzerinde durulur. Annelerin genç kızlarıyla ilişkileri ise yoğun tartışmalar içerisinde verilir. Anne ve genç kızlar aynı düşünce yapısına sahip değildir, bu nedenle sürekli çatışma

içerisindedirler. Annelerin erkek evlatlarıyla ilişkileri ise derinlemesine okuyucuya sunulmaz. Anne- erkek evlat ilişkisinin var olduğu hikâyelerde kız evladın aksine, çatışma verilmez. Anneler çeşitli nedenlerle (hastalık yahut devletin eve erkek evladı alıp götürmesi) kendilerinden kopan erkek evlatlarının arkalarından tuttıkları yas ile karşımıza çıkarlar.

Hikâyelerde aile bireyi olarak baba ise ya geri planda yer alır yahut hiç yer almaz. Yazarın hikâyelerinde baba çok işlenmeyen bir figürdür. Evlatların babalarıyla ilişkileri üzerine çok az hikâye vardır. Baba gibi diğer erkek karakterler de Cihan Aktaş hikâyelerinde kadınlara oranla daha geri plandadır. Baskın olan anne- kız kardeş- kız evlattır. Baba- erkek kardeş- erkek evlat hikâyelerde daha az yer alır. Temel çatısı anne- genç kız üzerine kurulu olan hikâyelerde erkek çocuklar ya geri planda verilmiş ya da hiç bahis konusu edilmemiştir. Kız evladın anne ile çatışmasını yoğun olarak görmemize rağmen erkek evlat, anne yahut baba ile çatışma yaşamaz. Erkek evladın genişçe yer bulduğu hikâyelerde ise onları durumları, dramatik şekilde okuyucuya sunulmuştur. Bu hikâyelerde ya genç yaşta hayatını kaybeden erkek çocuk ya da siyasi sebeplerle götürülen ve yıllarca kendisinden haber alınamayan erkek çocuk olarak karşımıza çıkar. İki durumda da geride kalan aile fertleri içerisinde en çok annenin üzerinde durulur. Yitip giden evlatlarına en çok yanan aile ferdi annedir.

Diğer Aile Bireyleri alt başlığında aile daha geniş çerçevede ele alınmıştır. Çekirdek ailenin dışına çıkılarak geniş ailenin sınırları içerisindeki bireylere yer verilmiştir. Bunlar; gelin- kayınvalide, hala- yeğen, teyze- yeğen, görümce, amca çocukları, anane- dededir.

Hikâyelerde teyze veya halaların ailenin genç kızlarıyla arkadaş gibi oldukları görülür. *Halama Benzediğim İçin* adlı hikâye kitabı bunun en çok işlendiği kitaplardan biridir. Halaların ya da teyzelerin yanlarında büyüyen hep genç kızlardır. Hikâyelerde hala ya da teyzeyle yoğun bağlantısı olan erkek evlat hiç verilmemiştir. Aynı şey dayı ya da amca için de geçerlidir. Dayı ve amca hemen hiçbir hikâyede karşımıza çıkmaz. Gelin-kayınvalide ilişkisinin değinildiği hikâyelerde bu karakterler arasında sağlıklı bir ilişki yoktur. Kimi hikâyede kayınvalideden kaynaklı problemler verilirken, kimi hikâyelerde gelin odaklı problemler okuyucuya sunulur. İki karakter arasındaki ilişkisi hiçbir zaman anne-kız ilişkisine dönüşmez.

Cihan Aktaş farklı dönemlerde yazdığı iki kitabındaki hikâyeler arasında bağlantı kurar. Bağlantı kurduğu bu hikâyelerde öne çıkan aile bireyi ise amcaoğludur. *Müfettiş Fethi'nin Penceresi* (AÇ) ve *Mahcubiyet* (AV) adlı bu hikâyelerin ilkinde ana karakter ile amcaoğlunun arasında var olan küslüğün sebebi anlatılırken, diğer hikâyede ölen amcaoğlunun arkasından duyulan mahcubiyet anlatılır. Anane-dede ise hikâyelerde kendisine çok yer bulamaz. Hikâyelerde varlıkları hissettirilir ancak ilişkiler detaylarıyla verilmez.

Aile ve Çocuk başlıklı bölümde çocuğun aile içerisindeki konumu üzerinde durulmuştur. Anne ve babanın kız ve erkek evlatlarıyla olan ilişkileri *Aile Bireyleri* bölümünde verildiği için bu bölümde daha çok kardeş ilişkileri ele alınmıştır. Kardeş ilişkileri hikâyelerde yoğun olarak verilmez. Verilen hikâyelerde ise güçlü ilişkileri olan kardeşlere rastlarız. Yazar hikâyelerinin bir kısmında kadın kahraman ve erkek kardeş arasındaki ilişkiye değinirken, bir kısmında evli kız kardeşlerin arasındaki ilişkiye değinir. İki ilişkide de kardeşler birbirleriyle iyi geçinirler. Ancak çocuk yaşta kurulan kardeş ilişkilerinin verildiği hikâyelerde kardeşler arasında kıskançlık duygusu üzerinde durulur.

Çalışmanın dördüncü bölümü *Aile Boyutu* adını taşımaktadır. Yazarın hikâyelerinde karakterlerin genelde aile ile ilişkilerine şahit olunur. Var olan ailelerin içerisinde bulunan mevcut üyeler, ailenin boyutunu belirlemektedir. Ailelerin boyutu üç şekilde karşımıza çıkar: Çekirdek aile, geniş aile ve parçalanmış/dağılmış aileler. Hikâyelerin geneline bakıldığında çekirdek aile yapısı karşımıza çıkar. Anne, baba ve evlatlardan oluşan bu aile yapısı, hikâye yazarının en çok tercih ettiği aile tipidir. Geniş aile de hikâyelerde yer alır ancak bunun kapsamı çekirdek aile kadar değildir. Babanın egemen olduğu kırsal kesim hikâyelerinde daha çok geniş aileye rastlanır. Ailenin dağılması ise hikâyelerde boşanma yoluyla ya da ölüm sebebiyle ortaya çıkar. Kadın kahramanları boşanmayı istemlerindeki temel sebep evlenmeden önce eşlerinin sahip oldukları hayat duruşunu, evlendikten sonra koruyamamalarından kaynaklanan hayal kırıklığıdır. Boşanmanın görüldüğü hikâyelerde değişen eşler görülmektedir. Bu eşler içerisinde de en çok değişen, erkek karakterler (koca) olur. Erkekler evlenmeden önce dava sahibi insanlardır; ancak evlendikten sonra hayat koşullarına uyarak davalarından vazgeçerler. Boşanma sebebi olarak verilen bir diğer unsur ise erkek kahramanın kendi

ailesinde yer alan bazı fertlerin, bireylerin aile yaşantısına müdahale etmeleridir. Bu fertler oğullarının ya da kardeşlerinin eşi olan kadını/gelini kendilerine benzetmeye çalışırlar, onların, her istediklerini yapmasını beklerler; en nihayetinde umduklarını bulamazlar ve erkek üzerinde de etkili olurlar. Bütün bunlardan bunalan kadın, eşinden ayrılma kararı alır.

Yazarın hikâyelerine bakıldığında çok eşliliğin olmadığı görülmektedir. İkinci evlilikler, ya eşlerin ölümü ya da boşanma üzerine gerçekleşir. Zaten ikinci evlilik de hikâyelerde çok yaygın bir mesele değildir.

Çalışmanın son bölümü *Aile ve Eğitim*dir. Bu bölümde çekirdek aile içerisinde yer alan aile fertlerinin eğitim durumları ele alınmıştır.

Hikâyelerde yer alan bireylerin eğitim durumları çeşitlilik göstermektedir. Aile bireyinin yaşadığı yerin köy, kasaba yahut şehir merkezi olması bu farklılığın temel sebeplerindendir.

Annenin eğitim durumu onun çalıştığı işler vesilesiyle öğrenilir. Ancak örgün eğitim hayatı verilmeyen üstelik hiçbir işte çalışmayan annelerde de onun aldığı eğitim hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayacak bulgulara rastlanır. Bu anneler çalışmasalar bile okudukları kitaplarla, hayat karşısındaki duruşlarıyla birikimlerini fark ettirirler.

Bazı hikâyelerde kız evladın eğitim sürecinde parasız yatılı okullar karşımıza çıkar. Çoğu genç kız, babasının desteğiyle bu okullarda okumuşlardır ya da yine baba ve dedelerinin engellemeleri nedeniyle yatılı okulları kazanmalarına rağmen okula gidememişlerdir. Genç kızlar ilerleyen yaşlarında gidemedikleri bu okulların hesaplarını babalarına sorarlar. Üniversiteye giden ya da üniversiteden mezun olduğu açıkça öğrenilen aile bireyleri, en çok ideolojik evlilik yapan ana karakterler olarak görülürler. Baba ve erkek evlat hikâyelerde çok fazla bahis konusu olmadığı için bu iki fert sınırlı sayıda örnekler üzerinden anlatılmıştır.

Sonuç olarak Cihan Aktaş'ın incelediğimiz on üç hikâye kitabında yer alan 121 hikâyenin neredeyse tamamında aile ilişkilerine rastlanır. Hikâye karakterinin aile ilişkilerine gönderme yapılmayan hikâye yok denecek kadar azdır. Aile fertlerinin birbiriyle ilişkileri, çatışmaları, bireyin aile içindeki konumu, aile bireylerinin

hastalıkları, akraba ilişkileri bu ilişkilerin içerisinde verilmiştir. Hikâyelerde “anne” ve “kız evlat” daha çok görülür. Cihan Aktaş’ın hikâyelerini okuduğumuzda evden dışarı çıkmayan, tek işi evde kocasıyla ilgilenmek ya da çocuklarına bakmak zorunda olan tipler yerine okuyan, sorgulayan geleneklere baş kaldıran kadın tipler görülür. Üstelik bu karakterlerin muhafazakar diyebileceğimiz çevrenin insanları oldukları söylenir.

KAYNAKÇA

Cihan Aktaş'ın Eserleri

Hikâyeler

AKTAŞ, Cihan. (1999). *Suya Düşen Dantel*. İstanbul: Kapı Yayınları.

----- (2001). *Ağzı Var Dili Yok Şehrazat*. İstanbul: Kapı Yayınları.

----- (2011). *Kusursuz Piknik*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2011). *Son Büyülü Günler*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2012). *Üç İhtilal Çocuğu*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2013). *Acı Çekmiş Yüzünde*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2013). *Ayak İzlerinde Uğultu*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2014). *Halama Benzediğim İçin*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2015). *Duvarsız Odalar*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2015). *Kızım Olsan Bilirdim*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2017). *Fotoğrafta Ayrı Duran*. İstanbul: İz Yayıncılık.

----- (2018). *Unutulmayan*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Genel Kaynaklar

ASLAN, Bahtiyar. (2015). *Kusursuz Piknik'in Bilinci*. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, ss. 97-110.

AKBULUT, Hatice Ebrar. (2018). (Ed. Cafer Vayni). *Yüz Yüze Konuşmalar Yaşayan Edebiyat II*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ss. 140-164.

AKTAŞ, Cihan. (2017). *Bir Başkayı Gösterme Arzusu*. Hece Öykü Dergisi. S.80, ss. 44-45.

- BALKAN YILMAZ, Ayşe. (2013). *Cihan Aktaş'ın Azize'nin Son Günü Adlı Hikaye Kitabındaki Azerbaycan Kültürüne Ait Unsurlar*. Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi. S. 7, ss. 32-68.
- BAŞ, Münire Kevser. (2018). *Kimlik Arayışından Bireyselleşmeye: Cihan Aktaş'ın Seni Dinleyen Biri Romanında Çiftsesli Söylem*. Presented at the International Conference on Contemporary Womens's Studies. S. 76, ss. 47-64.
- ECO, Umberto. (1995). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (Çev. Kemal Atakay) İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- ENGİNÜN, İnci. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ERCİLESUN, Bilge. (1997). *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri 2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERSOY, Feride. (2017). *Aile ve Modernite*. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları. No: 19, s.21.
- HARMANCI, Abdullah (2011). *Cihan Aktaş'ın Azize'nin Son Günü Adlı Hikâye Kitabındaki Azerbaycan ve Azeri Türkleri*. Turkish Studies. S. 6 (1), ss. 851-874.
- IŞIK, İhsan. (2004). *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*. Ankara: Elvan Yayınları.
- KAHRAMAN, Alim. (2015). *Modern Türk Hikayesi*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet. (2015). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KILIÇ, Rüveyda. (2017). *Bir Tanık Olarak Cihan Aktaş Öykücülüğü*. Hece Öykü Dergisi. S. 82, ss. 59-63
- KIBRIS, İbrahim. (2004). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KOLCU, Ali İhsan. (2011). *Öykü Sanatı*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- LEKESİZ, Ömer. (2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- MORAN, Berna. (2015a). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- ..... (2015b). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ..... (2016). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- SAĞLIK, Şaban. (2014). *Hikâye / Anlatı/ Yorum*. Ankara: Hece Yayınları.
- SEVİNÇ, Canan. (2017). *Kadim Geleneğe Açılan Modern Bir Kapı Cihan Aktaş'ın Şirin'in Düğünü Adlı Romanında Nizamî-i Gencevî'nin Hüsrev ü Şirin Adlı Mesnevisinden İzler*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi. S. 7, ss. 32-68.
- SEZEN, Lütfi. (2005). *Türkiye'de Evlenme Biçimleri*. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı). Erzurum. S. 27, ss. 185-195.
- TEKİN, Mehmet. (2014). *Roman Sanatı Unsurları 1*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- TEZEL, Şahin; F. CEVHER, F. NİLGÜN. (10-15 Eylül, 2007). *Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış*. ICANAS 38. (38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara. ss. 775-789.
- TOSUN, Necip. (2016). *Öykümüzün Sınır Taşları*. İstanbul: Dedelus Yayınları.
- Türk Edebiyatı Tarihi*. (2007). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. *Türkçe Sözlük*. www.tdk.gov.tr. (15. 06. 2018)
- TÜRK DİL KURUMU. (2011). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Türk Dil kurumu Yayınları.
- YETER, Gaye Belkız. (28 Eylül-1 Ekim, 2016). *Cihan Aktaş'ın Seni Dinleyen Biri Adlı Romanında Geleneksel ve Modern Hayat Arasındaki Bireyin Kimlik Arayışı*. Uluslararası Erzincan sempozyumu Bildiriler Cilt I, Erzincan Üniversitesi, Erzincan, ss.747-754.
- YILDIZ, Alpay Doğan. (2010). *Popüler Türk Romanları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

YILDIZ, Alpay Doğan. (2012). *Hikaye İncelemeleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

-----.(2016a). *Cihan Aktaş Hikayelerinde Uluslararası Göç*. Turkish Studies, S. 11(20), ss. 633-642.

----- (28 Eylül-01 Ekim 2016b). *Cihan Aktaş'ın Kusursuz Piknik Aslı Hikaye Kitabında Karakter Tipolojisi*. Uluslararası Erzincan Sempozyumu Bildiriler Cilt- I, Erzincan Üniversitesi, Erzincan, ss.755-766.

----- (2017). *Fatma Barbarosoğlu Hikâyeciliği*. Erzincan: Yazı Yayınevi.

----- (2018). *Bir Kadının Kanepelerdeki Hikâyesi*. Hikaye Kuran Nesnelere. (Ed. A. C. İssı, T. Bolat). Ankara: Hece Yayınları. ss. 193-201.

Yurdakul, Şükran. (2002). *Çağdaş Türk Edebiyatı IV*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Tezler

Gülcü, Merve. (2014). *Cihan Aktaş'ın Hikayelerinde Kadınların Dünyası*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Emine. (2014). *İslami Kadın Yazarların Söyleminde Cinsiyet Rollerini Cihan Aktaş ve Yıldız Ramazanoğlu Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZ GEÇMİŞ

28.12.1992 yılında İstanbul'da doğdu. Tokat İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi'ni bitirdikten sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalına yüksek lisans öğrencisi olarak kabul edildi. Lisans mezuniyetinden özel bir kurumda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmaktadır.

İletişim Bilgileri:

E mail: mrve_60_ylmaz@hotmail.com